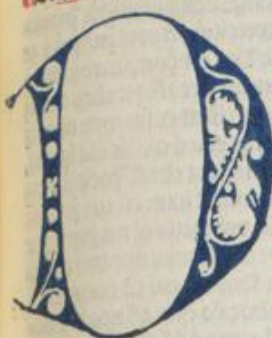

Beati Thome aqnaſi cōtinuū in euāgelii ſci Iobis.

Divine visionis subli-
mitate illustrat. **I**sa-
ias ppheta dixit: **U**i-
di dñm sedētē sup so-
liū excelsū z eleua-
tum: z plena erat do-
mus a maiestate ei⁹:
z ea que sub ipō erāt
replebant templū.
HIERO. sup **I**saia:
Quis sit iste dñs qui
videf: in euangelista

Iohanne plen⁹ dīscim⁹: qui ait: **H**ec dicit **I**saias qñ
vidit gloriā dei: z locur⁹ est de eo: hauri dñm qui
dñm signīficet. **GLO.** **U**ñ ex vbiſ istis materia
hui⁹ euāgelij qđ fm iohannē describit: designatur
euāgelica historia. qz n. natiuitatē saluatoris scđm
carnē vel matthe⁹ vel lucas descriperāt: reticuit h
iobānes: z a theologia atqz ab ipsa ei⁹ diuinitate su-
mit exordii: qđ ps sine dubio ipsi velut eximio p spi-
ritū scđm referuata ē. **ALCV** In⁹. **U**ñ cū oibus di-
uine scripture paginis euāgelii excellat: qđ lex
z pphete futur⁹ pdixerūt hoc cōpletū dicit euāgelii
Inter ipsos aut euāgelioꝝ scriptores iohānes emi-
nat in diuinoꝝ mysterioꝝ pfunditate: qui a tpe dñi
ce ascensionis p annos. lxxv. vbi dei abscqz adminicu-
lo scribēdi vsqz ad vltima domiciani tpa pdicauit: sꝫ
post occisionē domiciani cū nerua pmittente de ex-
ilio redisset ephesum: cōpulsus ab epis asie de coel⁹
na pñ diuinitate christi scripsit aduersus hereticos: qđ
christū ante mariā fuisse negabāt. vñ merito in figu-
ra quatuor aialiu aquile volāti oparant: qđ volat al-
tius cūctis auib⁹: z solis radios irruerberatis aspīc
luminib⁹. **AVGV.** sup io. **T**rāscendit. n. iohānes
oīa cacumina terraz: trāscēdit oēs campos aeris:
trāscēdit oēs altitudines fideꝝ: trāscēdit oēs cho-
ros z legiones angeloz. nisi enī trāscēderet ista oīa
que creata sunt: nō pueniret ad eū p que scā sūt oīa
AVG. de cō. euā. **E**x quo intelligi oaf si diligētē
aduertas: tres euāgelistas tpa scā dñi z dicta qđ
ad informādos mores vite pñtis maxie valerent cir-
ca actiua vntē fuisse vsatos: **I**ohannem vō scā dñi
mīto pauciora narrātē: dicta vō eius pferti qđ trini-
tatis vnitatē z vite eterne felicitatē ifinuarēt diligē-
tius z vber⁹ dscrībentē: in virtute contēplatiua cō-
mēdandā: suā intentionē pdicationēqz tenuisse. vñ
aīalia tria p que tres alij euāgeliste designant: siue
leo siue hō siue vital⁹ in terra gradiunt: qz tres euā-
geliste in his maxie occupati sūt qđ christus in carne
opatus est: z que pcepta mortalis vite exercēde car-
nem portantib⁹ tradidit. **A**t vō iohānes sup nubila
infirmitatis hūane velut aquila volat: z lucē incom-
mutabilis vitatis acutissimis atqz firmissimis ocul⁹
codicis intuet. ipsa enī maxie diuinitatē dñi qđ pñ ē
equalis intēdit: eāqz pcpue suo euāgelio quātū inf-
boies sufficere credidit cōmēdare curauit. **GLO.**
Pōt igit euāgelista iohānes cū **I**saia ppheta dicē:
Uidi dñm sedētē sup solū excelsū z eleuatū: in
quātū acumine visus sui christum in diuinitatis maie-
state regnantē insperit: qđ qdē etiā sua natura exci-

sa est: z sup oīa alia eleuata. **D**icat etiā euāgelista io-
hannes: **E**t plena erat dom⁹ a maiestate ei⁹: qz p ipz
narrat oīa esse scā: z suo lumine omēs hoīes in hūc
mūdū veniētes illustrari. **D**icat etiā qđ ea qđ sub ipso
erāt replebat tēplū: qz dicit: vbi caro scā est: z vidit
mus glam ei⁹ glam qñ vnigeniti a pñe plenū grē z
veritatis: sꝫ qđ de plenitudine ei⁹ nos oēs accipim⁹.
Sic igit pmissa vba materiā hui⁹ euāgelij cōtinent:
in quo iohānes dñm sup solū excelsū sedētē ifi-
nuat: diuinitatē christi oñdens. z terrā ab eius maie-
state ipleri oñdit: dñm oīa p eius vntē in esse pducta
oñdit: z ppis pfectionib⁹ repleta: z inferiora ei⁹. i. hu-
manitatis mysteria: tēplū. i. ecclaz replere docet: dñm
in sacris hūanitatē z grām z glāz fidelib⁹ reprōmit-
tit. **CHRY.** **Q**ñ igit barbar⁹ hic z indisciplinatus
talia loq̄t: que null⁹ eoz qđ in terra sunt hōim nouit
vnqz: si hic sol⁹ eēt miraculū magnū eēt. **N**ūc autē cū
his z aliud isto maius tribuit argumētū: qđ a deo in-
spirata sūt ei qđ dicit hic. sꝫ oēs audiūt: z suadet oī-
bus p omne tps. **Q**uis qđ nō admirabilē habitatē in
eo vntē. **ORIGE.** in ho. **I**ohānes interpretat grā
dei: siue in quo est grā vel cui donatū est. **C**ui autē
theologoꝝ donatū est: ita abscōdita summi boni pe-
netrare mysteria: z sic humanis mētib⁹ intinere:

Capitulū. I.

In pncipio erat uerbuꝝ.

CHRY. **O**ibus alijs euāgelistis ab
īcarnatione īcipiētib⁹: iohānes trās-
currens cōceptōꝝ: natiuitatē: educa-
tionē: augmētationē: moꝝ de eterna

nobis generatiōe narrat dicēs: **I**n pncipio erat vbi
AVGV. lxxxiij. que. **Q**uod grece logos dī: latine
z rōnem z vbi significat: sed hoc loco meli⁹ vbi in-
terprat: vt significet nō solū ad pñm respect⁹: sꝫ ad
illa etiā qđ p vbi scā sūt opatiua potētia. **R**ō autē cū
nihil p eā fiat: recte rō dī. **AVG.** sup io. **Q**uotidie
autē dicēdo vba viluerūt nobis: qz sonādo z trāseum-
do viluerūt. **E**st vbi z in ipō hoīe qđ manet itus. nā
son⁹ pcedit ex ore. **E**st vbi qđ vere spāliter dī illud
qđ intelligis de sono: nō ipē son⁹. **AVGV.** xv. de
trini. **Q**uisqz autē pōt intelligere verbū: nō solū an-
teqz sonet: vep etiā anteqz sonoz ei⁹ imagines cogi-
tatione voluant: iā pōt videre p hoc speculū atqz in
hoc enigmate aliquā verbi similitudinē: de quo dī-
ctum est: **I**n pncipio erat vbi. **N**eceſse est enī cū id
quod scim⁹ loquimur: ex ipsa scā quā memoria te-
nem⁹ nascat verbū: qđ eiusmōdī fit oīno cuiusmodi
est illa scā de qua nascit. **F**ormata quippe cogita-
tio ab ea re quā scim⁹ verbū est: quod in corde dici-
mus: qđ nec grecū est: nec latinū: nec lingue alicui⁹.
Sed cū id opus est in eoz quibus loquimur pferre
noticiā: aliqđ signū quo significet assumit. **P**roinde
verbū qđ foris sonat: signum est verbi qđ int⁹ latet
cui magis verbi cōpetit nomē. nā illō qđ pferē car-
nis ore: vox verbi est: verbūqz z ipm dicit. ppter illō
a quo vt foris appareat sūptū ē. **BASI.** in home.
Hoc autē verbū nō est humanū verbū. **Q**uo. n. erat ī
pncipio humanū verbū: vltimo loco accipiēte hoīe
generationis pncipiū: nō igit in pncipio verbū erat
humanū: sed nec angeloz. **O**is enī creatura infra se-
culoz terminos est: a creatore eēndi sumens pnci-
piū. **S**ed audi euāgelii decēt: **I**pm enī vnigenitūz

✠

p aqua: vt virgultū aut herbā: nōne cū imagine sua
 nascit: Si g̃ semp eēt virgultum: semp eēt 2 imago
 de virgulto: qd̃ aut de alio est vtiq; nati est. **Pōt** g̃
 semp eē generans 2 semp cū illo qd̃ de eo nati est
 Sed dicit aliq; ecce itelleri eternū p̃rem coeternū
 filiū: n̄ sicut effusum splēdozē min⁹ igne lucētē: aut
 sicut effusam imaginē min⁹ q̃ virgultū existētē: dicit
 mus nō: sed eqlitas oimodo est. nō credo ait: qz nō
 inuenisti similitudinē. **Fortassis** autē iuenim⁹ i crea
 tura q̃io itelligam⁹ filiū 2 coeternū p̃ri: 2 nequaquā
 minorē: sed nō illud possum⁹ iuenire in vno genere
 similitudinū. **Iungam⁹** ambo genera: vniū vnde ipsi
 eant similitudines. 2 alterū vñ nos dedim⁹. dederūt
 enī illi similitudines ex his q̃ p̃cedunt tpe ab his a
 q̃bus nascunt: sicut hō de homine: sed tam hō: 2 hō
 eandē substātie. **Laudam⁹** g̃ in ista natiuitate equa
 litatē nature: deest equalitas tēporis. **In illo** autē
 genere similitudinū quod nos dedim⁹ de splēdozē
 ignis 2 de imagine virgulti equalitatē nature nō in
 uenim⁹: inuenim⁹ coeuitatē. **Lotus** g̃ ibi qd̃ hic ex p̃tib⁹
 singulis 2 reb⁹ singulis iuenit: 2 nō hoc solū qd̃ in
 creaturis totū iuenio ibi: sed tanq̃ in creatore. **EX**
 gestis. cōcilij epheſini: **Propterea** alicubi qd̃ filiū
 appellat p̃ri: alicubi aut vbi noiat: alicubi aut splē
 dozē vocat scriptura vna singula horū nominū de
 ipso dicens: vt intelligas ea q̃ de christo dicunt eē
 blasphēmiā. qz enī tu⁹ filiū eiusdem tibi nature sit
 potes s̄mo oñdere vna substantiā patris 2 filij dicit
 filiū patris qui ex eo nat⁹ est vnigenit⁹. **Deinde** qm̄
 natiuitas 2 fili⁹ apud nos ostentationē p̃bent passi
 onis ideoz; hūc filiū appellat 2 vbi: impassibilitatē
 natiuitatis ei⁹ noie isto demōstrans. **Sed** qm̄ pater
 quisp̄a sc̄us vt homo idubitatē senior filio suo de
 mostrat: ne hoc ipm̄ etiā de diuina natura putares
 splēdozē vocat vnigenitū patris. **Splēdoz** enī nasci
 tur qd̃ez ex sole: nō autē itelligit sole posterior. **Lo**
 cūtenē g̃ semp p̃ri filiū splēdoz tibi denūciat: im
 passibilitatē natiuitatis ostēdat vbi: substācialitatē
 filiū nōmē inſinuet. **CHRY.** Sed dicit illi qm̄ hoc
 in principio: nō eternitatē ostēdit simpliciter: **Eteniz**
 2 de celo istud 2 de terra dicit est: **In principio** iquit
 fecit de celū 2 terrā: sed qd̃ cōe habet erat ad fecit:
 sicut enī qd̃ est: cū de hoie qd̃ dicit: tps̄ p̃ri signifi
 cat tñ. **Cū** autē de deo id qd̃ est semp 2 eternaliter
 ita 2 erat. **De nra** quidē cū dicit natura: p̃teritū signi
 ficat tps̄: cū aut de deo eternitatē ostēdit. **ORIGE.**
 in ho. **Cū** enī vbi duplicē habet significatōez: aliqñ
 enī tps̄ales mot⁹ s̄m analogiā alioz vboz declarat:
 aliqñ substantiā vniuersaliū rei de qua p̃dicat sine
 tps̄ali motu vllō designat: ideo 2 substantiū vocat.
HYLA. ij. de trini. **Respice** igit ad mundū: intelli
 ge qd̃ de eo scriptū est: **In principio** fecit deus celū 2
 terrā. **Sic** g̃ in principio qd̃ creat: 2 etates cōtinēt qd̃
 in principio oñet vt fieret. **Piscator** autē illitterat⁹:
 indocens: liber a tpe: solut⁹ a seculis est: vicit omne
 principū: erat enī qd̃ est: neq; in tpe aliquo cōcludit
 vt ceperit qd̃ erat pot⁹ in principio q̃s̄ fiebat. **AL**
CVINVS. **Lotra** eos g̃ q̃ p̃ri tps̄alem natiuitatem
 ostēdat xpm̄ nō semp fuisse: incipit euangelista de
 eternitate vbi dicens: **In principio** erat verbum.
Et verbum erat apud deum.

CHRY. Quia maxime dei hoc est. p̃p̃m eternū
 2 sine principio eē: hoc p̃mū posuit: deinde ne q̃s̄ au
 diens: **In principio** erat vbi. ingenitū vbi dicat: con
 festim hoc remouit dicens: **Et vbi:** erat apud deum.
HYLA. ij. de trini. **Sine** principio enī est apud deum
 2 q̃ abest a tpe: nō abest ab auctore. **BASI.** **Rur**
 sus hoc dicit p̃pter blasphemātes qd̃ nō erat: vbi g̃
 erat verbū: nō in loco incircūscriptibilia oñent: s̄
 vbi erat apud deū: neq; p̃ loco neq; fili⁹ circūscri
 ptione aliqua oñent. **ORIGE.** **Utile** est etiam
 iducere q̃ verbū dicit ad aliquos fieri: puta ad osee
 vel isaia aut hieremiā: ad deū aut nō fit: q̃s̄ p̃us nō
 ens apud ipm̄. ex eo igit qd̃ iugiter est in eo dicitur
Et verbū erat apud deū: qz nec a principio a p̃re sepa
 tus est. **CHRY.** **Nō** etiā dicit: **In deo** erat: s̄ apd̃
 deū erat: ea q̃ s̄m hypostasim ei⁹ eternitatem nobis
 ostēdens. **THEO.** **Uides** autē mihi q̃ sabellius ex
 hoc dicto subuersus est. **Ipe** enī dicebat q̃ p̃r 2 fili⁹
 2 sp̃s̄ sc̄us vna est p̃sona q̃ aliqñ vt p̃r apparuit: aliqñ
 vt filius: aliqñ vt sp̃s̄ sc̄us. **Manifeste** vero ofun
 dit ex hoc verbo: **Et verbū** erat apud deū. **Dic** enim
 euangelista aliū declarat eē filiū: aliū deū. s̄. patrem.
Et deus erat uerbum.

HYLA. ij. de trini. **Dices** verbū sonus vocis est:
 enūciatio negotioz 2 elocutio cogitationū: hoc ver
 bū in principio apd̃ deū erat: qz s̄mo cogitationis eē
 nus est: cū q̃ cogitat sit eternus. sed quō in principio
 erat: qd̃ neq; añ tps̄ neq; post tps̄ est: **Et** nescio an
 ipm̄ possit eē in tpe. **Loquētū** enī s̄mo neq; ē añq̃
 loquātur: 2 cū locuti erūt: nō erit. **In eo** enī ipso q̃
 loquātur: dū finiūt iā nō erit id vñ ceperit. **Sed** si p̃
 mam suam rudis auditor admiserat: **In principio**
 erat verbū: de sequētī qd̃ quereris: **Et verbum** erat
 apud deū: **Nūquid** audieras de deo vt s̄monez res
 condite cogitationis acciperes: aut sefellerat homi
 nem quid eēt momēti iter inesse 2 adesse. **Id** enim
 qd̃ in principio erat: nō in altero eē: sed cū altero p̃di
 cat. statū igit verbi 2 nomen expecta. dicit nāq; **Et**
 deus erat verbū. **Cessat** son⁹ vocis 2 cogitatiois elo
 quiū: **Verbū** hic res est nō son⁹: natura non sermo:
 deus nō ianitas est. **HYLA.** vij. de trini. **Simplex**
 autē nūcupatio est 2 daret offendiculo affectōnis
 aliene. ad moysen dictū est: **Dedi** te deū pharaoni:
 sed nunq̃ adiecta nominis causa est: cuz dicit pha
 raoni: **Moyſes** enī pharaoni deus dat⁹ est: dum ti
 metur: dum orat: dum punit: dū medet. **Et aliud** ē
 deum dari 2 aliud deū esse. **Memini** quoq; 2 alter
 rius nūcupationis vbi dicit: **Ego** dixi dū estis: sed in
 eo indulti nominis significatio est. **Et vbi** refert ego
 dixi: loquētis potius sermo est q̃s̄ rei nomē. cū autē
 audio: **Et deus** erat verbum: nō dictū solum audio
 verbū: sed demonstratū esse intelligo quod deus ē
BASI. **Sic** igit excludēs accusationē blasphemā
 tium querentū quid est verbū respōdet. **THEO.**
Et deus erat verbū. **Uel** aliter oñua: **Postq̃** vbi
 erat apud deum: manifestū est q̃ due persone erat
 quāuis vna natura duab⁹ existat. vnde dicit: **Et de**
 us erat verbū: ita vt vna natura sit patri 2 filio: cum
 sit vna deitas. **ORIGE.** **Adiſcendū** etiā q̃ verbū
 in eo q̃ fit ad p̃phetas illustrat p̃phetas sapie lumi
 ne apud deū vero est verbū obtinens ab eo q̃ fit de

us. unde plocantur hoc quod est. Verbus erat apud deum: ei quod est deus erat verbum. CHRY. Et no vt plato hic qdem intellectum quedam: hic vero ai am mundi esse dicens. bec eni pcul sunt a dina natura: sed dicunt: pater cum articuli adiectione dictus est deus: fili aut sine hac. qd ergo apostol dicit: Magni dei z saluatoris nostri iesu christi. z rursus: Qui est sup oia deus: sed z romanis scribas dicit: Gratia vobis z pax a deo pre nostro: sine adiectione articuli: aliterq z supflui erat hic apponere supius continue adiectu. no igit tñ no est adiect filio articulus ppter hoc filius minor deus est.

Hoc erat i principio apud deuz.

HYLA. ij. de trini. Quia dixerat deus erat verbum trepido in dicto: z me insolens fmo comouit: cu vnu deū pphete nuciauerit: sed ne quo vltra trepedato mea pgradi possit reddit sacramenti tanti piscator dispensatione: z refert ad vnu omnia: sine cotumelia: sine abolitione: sine tpe dicens: Et hoc erat i principio apud deū: apud vnu ingenitū deū: ex quo ipe vnus vnigenit de esse p dicit. THEO. Et rursus ne su spicio diabolica aliquos oturbaret: ne forte cu verbum deus sit: insurrexerit ptem: vt aliqui famulatur gentiliū: z separat a patre fuerit ipsi patri trinus dicit: Hoc erat in principio apud deū. q. d. hoc dei verbum nunq a deo extitit separatim. CHRY. Uel ne audiens: In principio erat verbum: euenit qdem estimes: seniore vero spatio aliquo patris vitā suscipias inducit: Hoc erat in principio apud deū. non eni fuit vnq solitari ab illo: sed semp deus apud deū erat. vel qz dixerat: Deo erat verbum: vt no estimer qz minore esse deitatez filii: confetti cognoscitua pprie deitatis ponit: z eternitate assumēs cum dicit: Hoc erat in principio apud deū. z hoc factū ē adiciens: Omnia per ipm facta sunt. ORIGE. Uel aliter: Postq pmisserat tres ppositiones euangelista: resumit tria in vnu dicens: Hoc erat in principio apud deū. In pmo eni triū didicim: in quo erat vbum: qz i principio erat: in secundo apud que: qz apud deū: in tertio qd erat verbum: qz deus. vel ergo demonstrans verbum p dicitū deum: per hoc qz dicit hoc: z colligens in ppositione quartā: hoc quod est. In principio erat verbum: z vbum erat apud deū: z deus erat verbum: ait Hoc erat in principio apud deū. Querat aut aliquis: cur no est dictum: In principio erat verbum dei: z vbum dei erat apud deum: z deus erat verbum dei: Quisqz autem vnicam veritate fatebit esse: palam est qm z demonstratio eius q est sapia vna est. Sed si vitas vna z sapia vna: vbo quoqz quod vitatem enunciat sapiam expandit in his qui susceptibiles sūt: vnuz si quidem erit. nec hoc dicim inficientes vbum dei fore sed ostēdentes vtilitatem omissionis huius vocabuli dei. Ipse quoqz iohannes in apocalyp. dicit: Et no men ei vbum dei. ALCVI. Qualiter autē ponit substantiū vbum erat: vt intelligeres oia tempora puenisse coeternū deo patri verbum.

Omnia per ipsuz facta sūt.

ALCVI. Postq dixit de natura filij: de operatione ei subitūgit dicens: Oia per ipsum facta sunt. i. quicquid est siue in substantia siue in aliqua pprietate. HYL A. ij. de trini. Uel aliter: Erat quidē ver-

bum in principio: sed potuit no esse ante principuz. sed quid ille: Omnia p ipsum facta sunt. Infinituz est p quod fit omne quod factum est. z cu ab eo sint omnia: z tempus ab eo est. CHRY. Moyses quidem incipiens scripturā veteris testamenti de sensibilib nobis loquit: z hoc enumerat p multa: In principio. ait fecit deus celum z terrā. deinde inducit: quoniā z lux facta est: z firmamentū: z stellarum nature: z genera animalū. Euangelista vero bec oia excedens vno vbo comprehendit: vt cognita auditoribus ad altiorē festinans materiā torum hunc librum istuz tuens in operibus: sed de conditore. AVGV. i. sup genesim ad lram: Cum eni dicit: Omnia p ipm facta sunt. satis ostēdit z lux per ipm facta: cu dixit deo Fiat lux. z similiter de alijs: quod si ita ē eternū est quod ait deus fiat lux: quia vbum dei: deus apud deū patri coeternus est: quāuis creatura temporal facta sit. Cu eni verba sint temporis cu dicimus: qm z aliqui: eternū tamē est in verbo dei: qm aliqui fieri debeat: z tunc sit qm fieri debuisse in illo vbo est: in quo no est qm z aliqui qz totū illud verbum eternū est. AVGV. sup iohānez: Quē ergo potest fieri vt verbum dei factū sit: qm deus per vbum fecit oia: si z verbum ipm factuz est per qd aliud verbum factū est: Si hoc dicit qz est vbum verbi: per qd factū ē illud: ipm dico ego vnigenitū filii dei. si autē no dicit verbum dei: concede no factū verbum per quod facta sunt oia. AVGV. i. de trini. Et si factū no est: creatura non est si autē creatura non est eiusdē ai pre substantie est. omnis eni substantia que deus non est: creatura est: z que creatura no est deus est. THEO. Solēt autem arriani dicere qz sicut p ferrā ostiū fieri dicim: quasi p organū: sic z p filiiū oia facta fuisse dicim: no qz ipse sit factor: sed organū: z sic facturā aiūt filium tanq factū ad hoc vt p eum oia fierent. Nos aut ad huiusmōi victores mēdaci simpliciter ridem. si. n. vt dicitis p creasset ad hoc filiiū: vt eo tanq organo vteret videret qz inhonorabilior sit filius qz q facta sunt: sicut ea q per ferram sunt facta: ipso organo nobilioza existunt. nā ferrā ppter ipsa facta est: sic z ppter ipsa que facta sunt: vt aiūt pater creauit filium: tanq no deberet deus cuncta creare nequaqz filius pdurisset: qd his vbis insanius: sed aiunt: quare no dixit qz oia vbum fecit: sed vsus est hac ppositione: per: ne filium ingenitū intelligeres z sine principio dei conditore. CHRY. Sed si ppositio per: conturbat te: z queris in scriptura qz ipm vbum oia faceret. audi dauid: In initio tu diste terrā fundasti: z opa manuum tuarū sunt celi. Quod aut hoc de vnigenito dixerit addices ab apostolo vtente hoc vbo in epila ad hebreos de filio. Si vō de pre hoc pphetā dixisse dicit: Paulū vero filium adaptasse idē fit rursus. Neq enim filio continere dixisset: nisi vehementer consideret: quoniā que sunt dignitatis cohonorabilia sunt vtriqz. Si rursus per ppositio aliqui subiectionem tibi vides inducere: cur paulus eā de patre ponit: Fidelis inquit dñs: per que vocati sum in societate filij eius. Et iterū paulus apostol per voluntatem dei. ORIGE. Errauit etiā in hoc valentinus: dicens verbum esse quod mundane creationis pstitit cām creatori. sed si sic se habet veritas rerum: put ipse intelligit: oportebat scriptū fore per create-

rem vniuersa consistere a verbo: non autem e contra
per verbum a creatore.

Et sine ipso factum est nihil.

CHRY. Ut nō estimes cum dicit **Dia** per ipsum facta sunt: illa oīa solum dicitur: que a moyse dicta sunt: conuenienter inducit: **Et sine ipso factum est nihil** sicut visibile quid sine intelligibile. **Uel aliter: Ne h** quod dicitur: **Dia** per ipsum facta sunt: de signis suspiceri nunc dicit: de quibus reliqui euāgeliste locuti sunt idu-
cit: **Et sine ipso factum est nihil.** **HYLA.** Uel aliter dicitur hoc quod dicitur: **Dia** per ipsum facta sunt: non habet modum: est ingenitum qui factus a nemine est: est et ipse genitus ab innato: reddidit auctorem cum sociis profusus est dicens: **Sine ipso factum est nihil.** cum enim nihil sine eo intelligitur: non esse solū: quia alius est per quem: alius sine quo nō. **ORIG.** in bo. **Uel aliter: Ne existimas** res ea que per verbum facta sunt per se existentia: nō cōtēta a verbo ait: **Et sine ipso factum est nihil.** hoc est: nihil factum est extra ipsum: quia ipse ambit oīa conseruans ea. **AVG.** de que. no. et ve. testa. **Uel dicitur: Sine ipso factum est nihil:** nullo modo ipsum facturā esse suspicari debere edocuit. **Quo enim potest dici: Ipse est factura** cum nihil dicitur de sine ipso fecisse? **ORIG.** sup iohānem. **Uel aliter: Si oīa per verbum facta sunt: de numero omnium est malicia et totus fluxus peccati: et hoc per verbum facta sunt: et hoc est falsum.** quātum igitur ad significata **Nihil** et nō ens vnum sunt. **Uidetur autē apostolus nō entia praua dicere: Uocat inquit deus ea que nō sunt tanquā ea que sunt.** **Totaque prauitas nihil dicit dum absque verbo facta est.** **AVG.** sup iohānem: **Peccatum enim nō per ipsum factum est: et manifestum est: quia peccatum nihil est: et nihil sunt homines cum peccat.** **Et idolum nō per verbum factum est: habet quidem formā quādam humanā: et ipse homo per verbum factus est.** **Sed forma hominis in idolo nō per verbum facta est: scriptum est enim: Scimus quod nihil est idoli: quia ista non sunt facta per verbum: sed quecumque facta sunt naturaliter: vniuersa natura rerum: omnis omnino creatura ab āgelo vsque ad vermiculū.** **ORIG.** **Ualenti** autē excludit ab oībus per verbum factis que sunt in seculis facta que creditur ante verbum extitisse: per ter euidentiā loquens: siquidem que putantur ab eo diuina: remouentur ab oībus: que autem velut ipse putat pernitius destruit: vere dicuntur omnia. quidā enim falso: dicunt diabolum non esse creaturam dei: in quātum enim diabolus est: creatura dei non est. **Is autem cui accidit esse diabolus: diuina est creatura: ac si diceretur homicidā creaturā dei non esse: qui tamen in eo quod homo est: creatura dei est.** **AVG.** de natura boni: **Non autem sunt audienda deliramenta hominum: qui nihil hoc loco aliquid intelligendū putant: quia ipsum nihil in sine sententiē positū est: nec intelligunt nihil interesse utrum dicatur: Sine ipso nihil factum est: an sine ipso factum est nihil.** **ORIG.** **Si accipiat verbum per eo quod in quolibet hominum est: quia et ipsum insitū est: quilibet ab eo quod in principio erat verbum: etiā sine hoc verbo nihil committimus simpliciter accipiēdo quod dicitur: Nihil. ait enim apostolus quod sine lege peccatum mortuum erat: adueniente vero mandato peccatum reuirit: non enim reputatur peccatum lege nō existente: sed nec peccatum erat nō existente verbo: quia dominus dicit**

Si non venissem et essem illis locus peccatum non haberet. quilibet enim excusatio deficit volenti dare responsum de crimine: dum verbo prete ac iudicāte quod est agendū non obedit quod illi: nec propter hoc scilicet pandum est verbum: sicut nec magister per cuius disciplinam nō remanet locus excusationis discipulo delinquenti velut de ignorantia. omnia ergo per verbum facta sunt: non solum naturalia: sed etiam que ab irrationalibus sunt.

Quod factum est in ipso uita erat.

BEDA: Quia euāgelista dixit omnem creaturam factam esse per verbum: ne quis forte crederet mutabilem ei? voluntate quā subito vellet facere creaturā: quā ab eterno nunquam ante fecisset: ideo docere curauit. factam quidem creaturam in tempore: sed in eterna creatoris sapia: quā et quos crearet semper fuisse dispositum. vnde dicit: **Quod factum est in ipso uita erat.** **AVG.** sup iohānem: **Potest autem sic punctari: Quod factum est in ipso: et postea dicitur: Uita erat.** ergo totum uita est: si sic pronuntiauerim? quod enim non in illo factum est: ipse est enim sapia dei: et dicitur igitur in psalmo: **Dia** in sapia fecisti: oīa sicut per illum: ita in illo facta sunt. si ergo quod in illo factum est uita est: ergo et terra uita est: et lapis uita est. in bonestū est sic intelligere: ne nobis subrepat secta manicheorum et dicat: quia habet uitā lapis: et hanc uitā paries. solent enim ista delirantes dicere: et cum reprehensi fuerint ac repulsi: quasi de scripturis profert dicentes: ut quod dictum est: **Quod factum est in ipso uita erat:** pronuncia ergo sic: **Quod factum est.** hic subdistingue et deinde infer: **In ipso uita erat.** **Facta est enim terra: sed ipsa terra que facta est non est uita.** est autem in ipsa dei sapia spiritaliter ratio quedā qua terra facta est. hec uita est. sicut arca in omni ope nō est uita: arca in arte uita est: quia uiuit anima artificis. sic ergo quia sapientia dei per quā facta sunt oīa: hanc artem continet omnia que fiunt per ipsam artem: nō hec continuo sunt uita: sed que quid factum est: uita est in illo. **ORIG.** in bo. **Potest autem et sic distingui sine errore: Quod factum est in ipso: et postea dicitur: Uita erat.** ut sit sensus: **Dia** que per ipsum et in ipso facta sunt: in ipso uita sunt: et vnum sunt. **Erant enim: hoc est in ipso subsistunt causaliter: priusque sunt in se metipsis effectiue.** **Sed si quis: quō et quā ratione oīa que per verbum facta sunt: in ipso vitaliter et vniuersaliter et causaliter subsistunt: accipe exempla ex creaturarum natura.** **Conspecte quō omnium rerum quas mundi huius sensibilibus globositas comprehendit: cause simul et vniuersaliter in isto sole que est maximum mundi luminare subsistunt: quō numerositas herbarum et fructuum in singulis seminibus simul continet: quō multiplices regule in arte artificis vnum sunt: et in animo disponētis uiuunt: quō infinitus linearum numerus in vno puncto vnum subsistit. et huiusmodi varia prospice exempla: ex quibus velut physice theorie pennis poteris arcana verbi mentis acie inspicere: et quātū dat humanis rationibus videre quō oīa que per verbum sunt facta: in ipso uiuunt et facta sunt.** **HYLA.** **Uel aliter potest intelligi: In eo quod dixerat: Sine ipso factum est nihil: posset aliquis per turbat? dicere: est ergo aliquid per alterum factum quod tamen nō sit sine eo factum: et si aliquid per alterum: non sine eo iam nō per eum oīa: quia aliud est fecisse: aliud est iterum nūse facienti. Enarrat ergo euāgelista quod nō sine eo**

factū sit dicens: Quod factū est in eo. hoc igit non si ne eo qd in eo factū est. nā id qd in eo factū est etiam p eum factū est. omnia enī per ipsum z in ipso creata sunt. In ipso autē creata qz nascebat creator de^o sed ex hoc sine eo nihil factū est: quia nascens deus vita erat: z qui vita erat: non posteaqz natus erat factus est vita. nihil ergo sine eo fiebat ex bis q in eo fiebant: z de^o qui ab eo nat^o est: nō posteaqz natus est: sed nascendo quoqz extitit. **CHRY.** Uel aliter nō apponem^o finale punctū ubi dicit: Sine ipso factum est nihil: sū hereticos. Illi enī volētes spiritū sanctū creatū dicere aiunt: Quod factū est in ipso vita erat. sed ita nō pōt intelligi. p̄mū qdem neqz ip̄s erat hic sp̄s sc̄i meminisse: sed si de sancto sp̄u hoc dictū est: age. sed eoz interim legamus modū: ita. n. nobis hoc incōueniēs erit. cū enī dicit: Qd factum ē in ipso vita erat: sp̄s sanctū dicunt dictū esse vitā: sed vita hec z lux iuenit esse. Inducit enī Vita erat lux hominū. quo circa sū eos lucem omniū hunc sp̄m dicit. qd autē sup̄ius v̄bū dixit: hic cōter z deū z vitā z lucem nominat. Verbū autē caro factum est erit igit sp̄s sc̄i incarnatus: non filius: id dimittentes hunc modū legendi ad decentē veniā^o lectio nem z expositionē. hec autē est cum dicit: Vita p̄ ipsum sc̄a sunt: z sine ipso factū est nihil qd factū est. ibi qui escere fac s̄monem. deinde ab ea que deinceps ē ditione incipe que dicit: In ipso vita erat. ac si dicat: Sine eo factū est nihil qd factū est. i. factibilia. v̄s des qualiter hac breui adiectione oīa coheret superuenientia incōuenientia. Inducēs enī sine eo factū est nihil: z adiciens Qd factū est: z intelligibilia cōprehendit: z sp̄s sanctū excepit. Sp̄s enim sanctus factibilis nō est. hec igit que dicta sunt de cōditiōe rerum dixit iohānes. Inducit autē z eū qui est de p̄ uidentia s̄monē dicens: In ipso vita erat. quē admodum in fonte qui generat abyssus: z in nullo minoratur fons: ita z i operatione vnigeniti quecūqz credas p̄ eū sc̄a esse non minor ipse factus est. nomē at̄ hic nō solū cōditionis est: sed z p̄uidētie rerū: que ē s̄z p̄manentiā eoz. cū autē audis qm̄ in ipso vita erat nō cōpositū estimes. sicut enī p̄r habet vitā in seipso ita dedit z filio vitā habere: ergo sicut p̄ez nō vtiqz dices cōpositū esse: ita nec filiu. **ORIGE.** Uel aliter: Dp̄ortet scire qz saluator quedā dicit nō sibi eē sed alijs: quedā vero z sibi z alijs. In hoc ḡ qz dicit Qd factum est in v̄bo vita erat. scrutandū est: an sibi z alijs vita est: vel alijs tñ: z si alijs: qbus alijs: ideo autē est vita z lux: Lux autē hominū est. sit itaqz hominū vita quoz est lux: z sic in eo qz dicit vita saluator: non sibi sed alijs. hec quidē vita v̄bo p̄existenti dērit: ex eo qz expiata a peccatis aīa sit: serena vita inserat̄ ei: q̄ v̄bi dei se susceptibile statuit. vñ v̄bū qz dērit in p̄ncipio non dixit factū: non enī erat quando p̄ncipii v̄bo careret. Vita autē hominū nō semper erat in verbo: sed hec vita hominū sc̄a est eo qz vita est lux hominū: cū enī homo non erat: nec lux hominum erat: luce s̄z habitudinē ad homines intellecta z id dicit. Qd factū est in v̄bo: vita erat. non autē qd erat in verbo vita erat. Inuenit autē alia lra non in congrue hñs: Qd factum est in eo vita est. Si autē intelligamus vitā hominū que in v̄bo fit euz esse qd dixit: Ego sum vita. fatebimur neminē infidelīū c̄bz

si viuere: sed cunctos esse mortuos: qui nō viuunt i deo. Et vita erat lux hominū. **THEO.** Dixerat: In ipso vita erat: ne putares qz abiqz vita sit verbum: sed vita sit spiritalis z lux rationalib^o cunctis. vñ dicit: Et vita erat lux hominum. q. d. lux ista non est sensibilis sed intellectualis illuminās ipsam animam. **AVG.** super io. Et ip̄a enī vita illuminās homines: peccata nō illuminātur: qz non hñt rationabiles mētes: que possunt videre sapiam. homo autē fact^o ad imaginē dei: habet rationalē mētem per quā possit percipere sapiam: ergo illa vita per quā facta sunt omnia: lux est: z non quozūcūqz aialium sed hominū. **THEO.** Nō autem dixit lux est solum iudeis: sed omnī hominū. Omnes enī hoīes in quādam itelle ctuz z rationē recipim^o ab eo qd nos cōdidit verbo intantū ab eo illuminari dicimur: nam ratio nobis tradita p̄ quā rōnales dicimur: lux est ad operanda nos dirigēs z non opanda. **ORIGE.** Nō est autē p̄mittendū qz vitam p̄mittit luci hominū: incōle quens enī erat illuminari nō vidētē: z aduenire il laminationi vitam. si autē idē est: Vita erat lux hominum: qz solū hominū erit c̄bz? lux atqz vita s̄ loz hominū: hoc autē opinari hereticū est. Nō igitur q̄cquid dicit aliqoz illoz solum est. Scriptū ē enī de deo qz si de^o abraā isaac z iacob: nō tamē istoz tñ patrū dictus est deus: non ḡ ex eo qz dicit: Lux hominū. excludit̄ qm̄ sit aliqz: alios vero cōtines eo qz ē: Faciam^o hoīem ad imaginē nram: qd quid ad imaginē ac similitudinē dei factū est intelligi debet per hominē. Sic igit lux hominū: lux cuiuslibet rationalis creatura est.

Et lux i tenebris lucet z tenebre eam non comprehenderunt.

AVG. sup io. Quia vita illa est lux hominum: sed stulta corda capere istā lucē non p̄nt: qz peccatis suis aggrauant: vt eā videre nō possunt: ne iō cogitent quasi absentem eē lucem: qz eam videre non p̄nt. Sequit̄: Et lux in tenebris lucet: z tenebre eam nō cōprehenderūt. Quō enī hō positus in sole cecus p̄ns est illi sol: sed ipsi soli absens est: sic oīs stultus cecus ē: z p̄ns ē illi sapia. Sed cū ceco p̄ns ē: oculis ei^o absens ē: nō qz illi absens ē: sed qz ipse absens ē ab illa. **ORIGE.** Tenebre autē huiusmōdi hominū nō natura sunt: s̄z illud pauli: Eram^o aliqñ tenebre nūc autē lux in dño. **ORIGE.** in homel. Uel alit̄: Lux in tenebris fidelīū aīarū lucet a fide inchoans: ad spem trahēs. Imperitoz v̄o cordiū phidia z ignorantia lucē v̄bi dei in carne fulgentis nō cōprehenderūt: sed iste sensus moralis ē. Phisica v̄o hoz ver hoz theoria talis ē: humana natura z si nō peccaret suis pp̄is virib^o lucere nō posset: Non enī naturalit̄ lux ē: sed particeps lucis: capax siquidē sapiētie est nō ipsa sapia. Sicut ḡ aer p̄ semetipm̄ nō lucet: sed tenebrāz vocabulo nūcupat̄: ita nra natura oū p̄ seip̄z cōsiderat̄ quedā tenebrosa substātia ē: capax ac particeps lucis sapie: z sicut aer oū solares radios participat: nō dicit̄ p̄ se lucere: sed solis splendor in eo apparere: ita rōnabilis nra nature ps oū p̄ntiā verbi dei possidet: nō p̄ se res intelligibiles z oīum suū sed p̄ istū sibi diuinū lumē cognoscit. Lux itaqz in tenebris lucet: qz dei verbū vita: z lux hominum

Ca. ...

in nra natura que p se inuestigata & cōsiderata ifoz
 mis quedam tenebrositas inuenitur: lucere non de
 finit. & qm ipsa lux omni creature ē incōprehensibi
 lis: Tenebre eam non compenderunt. **CHRY.**
 Vel aliter: Totum ab illo loco: Et vita erat lux ho
 minum: pmi nos de cōditione docuerat: deinde vi
 cit et que fm aiā bona prebuit nobis veniēs ver
 bum. vñ dicit: Et vita erat lux hominum. Non dicit
 Lux iudeorum: sed vniuersaliter hominum. nō enī
 iudei solum: sed & gentiles ad hanc venerūt cognitō
 nem. Non autē adiecit Et angelozū: quoniam ei de
 natura humana sermo est quibus verbū venit euan
 gelizans bonā. **ORIGE.** Querunt autē quare nō
 verbū lux hominū dicitur: sed vita que in verbo
 fit: qd? respondem? qz vita ad pns non ea que cōf
 est rationaliū & irrationaliū dicit: sed que adiungit
 verbo quod in nobis fit per participatiōez verbi
 pmarī ad discernendū apparentē vitam & nō verā
 & capiendā verā vitam. Prius ergo participam? vi
 tam que apud quosdā quidez est potentia nō actu
 lux: qui. s. non sunt auidi pquirere que ad scientiam
 ptingit: apud quosdā vero & actu lux efficiē: qui s3
 apostolum emulant? dona meliora. s. verbū sapiētie
 si tamē & tunc idem ē vita & lux hominū: nullū ma
 nens in tenebris pfecte viuere comprobaf: nec qd3
 vimentū cōsistit in tenebris. **CHRY.** Vita enī ad
 mortem nobis solū est mortis imperiū: & luce lucē
 te nobis nō vltra sunt tenebre: sed semp manet vita
 quam mors superare nō potest: nec tenebre lucem.
 pnde sequit: Et lux in tenebris lucet. Tenebras mor
 tem & errorem dicit. nam lux quidē sensibilis nō in
 tenebris lucet: sed sine illis. **Predicatio vero christi**
in medio erroris regnantis fulsit: & eū disparere fecit
& in vitam mortē fecit mortu? christus: ita eam su
perans vt eos qui derinebant reduceret. Quia igit
neqz mors eā superauit: neqz error: sed fulgida est ei?
pdicatio vbiqz: & lucet cū ppria fortitudine ppterea
subdit: Tenebre eā nō comprehendunt. **ORIGE. Est**
etiā sciendū qd sicut lux hominū nomē ē diuarū spūa
lium rerum: sic & tenebre. Dicim? enī hominū lucez
possidentē opera lucis perficere: & etiam cognoscē
quasi illustratū lumine sciētie: & ecōtrario tenebras
dicimus illicitos actus: & eā que videt scia: nō ē au
tem. Sicut autē pater lux est & in eo tenebre nō sunt
vllē: sic & saluator. Sed qz similitudinez carnis pec
cati subijt: nō incongrue de eo dicit q? tenebre in eo
sunt aliqz: ipso in se suscipiēte nras tenebras vt eas
dissiparet. Dec igit lux q? scā ē vita hominū: radiat
in tenebris aiārū nrarū: & venit vbi pnceps tenebra
rum harū cum genere bellat humano. Hanc lucem
psecute sunt tenebre: qd patet ex his q? saluator & ei?
filij sustinēt: pugnātib? tenebris contra filios lucis.
Uex qz deus patrocinaf nō inualescūt. vñ non app
bondit lucem. vel qz celeritatē cursus lucis subseq
nō valent ppter ppam traditā. vel qz si supueniētez
expectant: fugant? luce appropinquāte. Oportet au
tem id cōsiderare q? non semp tenebre in sinistra pte
sumunt: sed qnqz in bona fm illud psalmi: Posuit
tenebras latibulū suū: dum ea que sunt erga deum
ignota & iperceptibilia sunt. De hac ergo laudata ca
lignē dicit: quoniā versus lucē pergīt: illamqz app
bondit: qz quod erat caligo dū ignorabat: in lucem

cognitā vertit ei qui didicit. **AVG.** x. de ciui. dei:
 Doc autē initium sancti euāgelij quidā platonici
 aureis lris pscibendū: & p omēs ecclesias in locis
 eminentissimis pponendū esse dicebat. **BEDA:**
 Nam alij euāgeliste christus in tpe natū describit.
 Jobānes vero eundē in pncipio testaf fuisse dicens:
 In pncipio erat verbū. Alij inter homines eū subito
 apparuisse cōmemorat: ille ipm apud deū semp fuis
 se testaf dicens: Et vbum erat apud deū. Alij eum
 vep hoīem: ille vep confirmat deū dicens: Et deus
 erat verbū. Alij hoīem aptud homines eū tempora
 liter conuersatū: ille deū apud deū in pncipio manē
 tem cōdit dicens: Doc erat in pncipio apud deum.
 Alij magnalia que in homine gessit perhibēt: ille q
 omnē creaturam per ipsuz deus p fecerat docet di
 cens: Oīa per ipm facta sunt: & sine ipso factū ē nihil.
Fuit homo missus a deo: cui no
men erat iohānes: hic uenit in testi
moniū: ut testimoniū perhiberet de
lumine: ut omnes crederēt per illū.
Non erat ille lux: sed ut testimoni
um perhiberet de lumine.

AVG. Ea que deā sunt sup? de diuinitate christi
 oca sunt: q sic venit ad nos: fm q apparuit homo.
 Quia igit sic erat hō vt lateret in illo de?: missus ē
 aī illū magn? hō: p cui? testimoniū iueniret plus qz
 hō: & qd est hic: **Fuit hō. THEO.** Nō angelus vt
 suspitionē mltoz destrueret. **AVG.** Et quo posset
 iste verum de deo dicere: **Missus a deo. CHRY.**
 Nihil de reliquo humanū esse estima eozū que di
 cunt ab illo. nō enī que ei? sunt: sed que mittentis
 oīa loquit: ideo & angelus nūcupatus est a ppheta
 dicēte: Ego mitto angelū meū. Angeli enī vtus est
 nihil ppriū dicere. **Doc autē quod dicit: Fuit missus**
nō eius qui ad esse pcessus oīsiuū est. Sicut autez
Isaias missus fuit: non aliūde qz a mundo: sed a sta
tu quo vidit dñm sedentē sup soliuū excelsum & eleua
tum ad plebē: sic & iohānes a deserto ad baptizādū
mittit. Aut enī qui misit me baptizare ille mihi dixit
Sup quē videris &c. **AVGV. Quid vocabatur:**
Cui nomē erat iohānes. **ALCV. i. grā dei vel in**
quo est grā: qui grām noui testamenti. i. christū suo
testimo nio pmi mundo innotuit. Vel iohannes in
terpretat? cui donatum est: qz per grām dei donatū
est illi: regem regū: nō solū precurrete: sed etiā bap
tizare. **AVG. Quare venit: **Hic venit in testimoniū**
vt testimoniū phiberet de lumine. **ORIG. Quidā**
iprobare nitunt? edita de christo testimonia ppheta
rum dicētes: Nō egere testib? dei filiū habētem cre
dulitatis sufficientiā: tū in his que ptulit salubribus
verbis: tum in mirabilib? operib? suis. Siquidez &
moyses credi meruit p verbū & virtutes: non egens
puijs testib?. Ad hoc dicendū est q? multis existiēti
bus causis inducentib? ad credendū: plerūqz qdā
ex hac demōstratione nō admirant?: ex alia vō hnt
cām vt credāt. De? autē est q? p cunctis hominib? hō
factus est. Constat igit quosdā ex istis ppheticis ad
christi admirationē coactos: m. rantes tot pphetaz
aī ei? aduentū vocē: cōstituētes natiuitatis ei? locū**

Simul autē hic et martionis subuertit rabiē: qui ma-
lignū conditorem cūcta pduxisse dicebat: necnō et
arrī qui filiū dei dicebat creatura. **AVG.** Quid ē
aut mund⁹ p ipsum factus: Celū: terra: mare: et oīa
que in eis sunt mundus dī. **Item** in alia significatio
ne: dilectores mundi mund⁹ dicūt: de quo sequit̄:
Et mund⁹ eū nō cognouit. Non enī celi aut angeli
aut sidera nō cognouerūt creatorē: quē ostentat des-
monia: oīa vndiq; testimoniū pbibuerūt. Sed q nō
cognouerūt eū: q amando mūdū dicti sunt mūdus
amando enī mūdū habitam⁹ corde in mūdo: nam
q nō diligūt mūdū: carne versant̄ in mūdo: s; coz
de inhabitāt celū: sicut apls dicit: **Nra** cōuersatio
in celis est. amando igit̄ mūdū: hoc appellari me-
merūt vbi habitabāt. Quō enī cū dicimus: mala ē
illa dom⁹ aut bona: non parietes incusam⁹ aut lau-
damus: sed inhabitātes: sic et mūdū dicim⁹ q inha-
bitant mūdū amādo. **CHRY.** Qui autē dei erant
amicī: eū cognouerūt etiā ante corpālē p̄sentia. vñ
et christ⁹ ait: Quā abraam pater vñ exultauit vt vide-
ret d' em meū. Cū g nos interpellant gentiles dicē-
tes: Quid ē q vltim⁹ tēpore venit nostrā opatur⁹
salutē: tanto tēpore negligens nos: dicim⁹ quoniam
et ante hoc in mūdo erat et p̄uidebat operib⁹ suis: et
oībus dignis cognit⁹ erat. et si eū mund⁹ nō cogno-
uit: vbi tñ quibus mund⁹ nō erat dign⁹ eum cogno-
uerūt. dicens autē: Mund⁹ eū non cognouit: bre-
uiter cām ignorātie p̄buit. **Mūdū** enī vocat hoīes
q soli mūdo affixi sūt: et q mundi sunt sapiunt. Nū-
bil aut ita turbat mentē: vt liq̄ fieri amore p̄ritium.

In ppria uenit et sui eū non rece-
perunt. Quotquot autē receperūt
eum: dedit eis potestātē filios dei fi-
eri his qui credunt in nomine eius.
Qui nō ex sanguinibus: neq; ex uo-
luntate carnis: neq; ex uolūtate ui-
ri: sed ex deo nati sunt.

CHRY. Dicit q mūdus eū nō cognouit de supio-
ribus loquēs temporibus: sed de reliquo sermonē
inducit ad p̄dicationis t̄pā et ait: **In** ppria uenit.
AVG. Quia. s. oīa p ipsū facta sunt. **THEO.** Ut p
ppria mūdū intelligas: siue iudeā quā p heredita-
te elegerat. **CHRY.** In ppria g uenit nō gratia
sue necessitatis: sed gratia beneficij suoz. S; vnde
uenit qui oīa implet et vbiq; adest: Ea quidez q ad
nos descensioe hic opatus ē: quia enī in mūdo exis-
tens: nō putabat adeste: eo q nondū cognosceba-
tur: dignatus est induere carnē. **Manifestationem**
vō hanc et condescensionem p̄ntiam uocat. **Discri-**
eoz autē existēs deus oīa fecit: vt nos s̄m virtutez
splendeamus: et ppter hoc quidem nullum necessi-
tate: suatione vō et beneficijs volētes ad se attrahit:
et propterea uenientem eum hi quidē susceperunt:
alii vō non receperunt. Nulluz enim uult inuitum
neq; coactū habere famulatū: inuituz enī trahi par-
est eum eo qui totaliter non seruit. vnde sequitur:
Et sic eum nō receperunt. **Iudeos** nunc suos dicit:
vt populū peculiarē: sed et omnes hoīes vt ab ipso
factos. et sicut superius pro cōmuni uerecundat⁹ na-

tura dicebat: quā mund⁹ p ipsum factus conditores
non cognouit: ita et hic rursus pro iudeozū anxius
in deuotione grauius ponit accusationem dicens:
Et sui eum non receperunt. **AVGV.** Si autēz oī-
no nullus recepit: nullus ergo saluus fact⁹ est. **Nes-**
mo enim saluus fiet: nisi qui christū recepit uenietē
et ideo addit: Quotquot autem receperunt eum.

CHRY. Siue sint sui siue liberi siue greci siue bar-
bari siue insipientes siue sapientes siue mulieres siue uiri
siue pueri siue senes: oēs eoz digni facti sūt honore
de quo sequit̄: Dedit eis potestātē filios dei fieri.

AMBRO. Magna beniuolētia unicus nat⁹ ē: et
noluit manere vñ: nō timuit habere coheredes: q̄a
hereditas ei⁹ non sit angusta si multi possederint.

CHRY. Nō autē dixit: quā fecit eos filios dei fieri: s;
dedit eis potestātē filios dei fieri: ostēdens enim quā mul-
to opus est studio: vt eam que in baptismo adopti-
onis formata ē imaginē incōtamīnatā semp custod-
diamus. Simul autē ostēdens quā potestātē hāc nul-
lus nobis vel auferre poterit: nisi nos ipsi auferam⁹.
Si enī q ab hoīb⁹ dōm aliquaz rez suscipiūt: tan-
tū hñt robur quātū fere hi q dederūt: multo magis
nos q a deo potimur hō honore. Simul autē ostēdere
uult quā hec grā aduenit uolētib⁹ et studētib⁹. **Item**
in potestātē ē liberi arbitrij et grē opatōe filios dei fieri.

THEO. Vel qz in resurrectione filiationē p̄fectissi-
mā sequemur: s̄m q apls dicit adoptionē filioz dei
expectātes redēptionē corpis nrī. **Dedit** g potestātē fi-
lios dei fieri. i. hāc gratiā in futura grā sequeđi.

CHRY. Et qz i his p̄sib⁹ ineffabilib⁹ bonis: s; qdē
est dei. s. dare grā: illud vō hoīs. i. p̄bere fidē: subū-
git: **Dis** q cre. in noīe ei⁹. **Quid** igit̄ nō dicis nobis
o iohānes qd eoz sit suppliciu q eū nō receperūt: qz
nūqd isto supplicio fiet mal⁹ qñ piacētē eis potestātē fi-
lios dei fieri nō fiāt: s; volētes seipos tāto p̄uāt ho-
nore: sed etiam extinguibilis eos suscipiet ignis: qd
postea manifest⁹ reuelabit. **AVG.** **Predeces** g qz
filij dei sūt: et frēs christi vñq; nascūt. **Nā** si nō na-
scūt filij quō eē p̄rit: s; filij hoīm nascūt ex carne
et sanguie et ex uolūtate uiri et cōplexu uingij. **Illi** at
quō nascūt subdit: **Qui** nō ex sanguinib⁹: tāq; mar-
is et femie. **Sanguina** vñ sanguies nō ē latini: s; qz gre-
ce positū ē pluralit̄: maluit ille q interpretabat sic po-
nere: et qñ min⁹ latine loqui s̄m grāmaticos: et tñ ex-
plicare ueritatē s̄m auditū infirmoz. **Et** sanguinib⁹
enī maris et femine hoīes nascunt. **BEDA:** Sciē-
dum etiā est: quia in scripturis sanctis sanguis cum
dicit̄ pluralit̄: peccatus significare solet. vñ: **Libera**
me de sanguinib⁹. **AVG.** **In** eo autē qd sequitur:
Neq; ex uoluntate carnis: neq; ex uoluntate uiri:
carnē p femina posuit: qz de costa facta cū esset adā
dixit: **Hoc** nūc os de ossibus meis: et caro de carne
mea. **Ponit** g caro p vxore quō aliqui sp̄s p mar-
rito: qz ille imperare oī: ista seruire. **Quid** enī peius
est domo vbi femina habet imperiuz sup vix: **Hi** g
neq; ex uolūtate carnis: neq; ex uolūtate uiri: sed ex
deo nati sunt. **BEDA.** Carnalis enī singuloz ge-
neratio a cōplexu uingij duxit originē. at vō sp̄ualis
spiritus sancti gratia ministrat. **CHRY.** **Hoc** autēz
narrat enangelista: vt uilitatē et humilitatem p̄oris
partus qui ē p sanguinē et uolūtātē carnis addiscen-
tes: et altitudinem secundi qd p gratiā et nobilitatem

Vel aliter. Quia verbum caro factum est et habitavit in nobis. Ista natiuitate collyrii fecit: unde tergeretur oculi cordis nostri: ut possim videre maiestatem eius per eius humanitatem. et ideo dicitur: Et vidimus gloriam eius. Gloria eius nemo posset videre nisi humilitate carnis sanaretur. Irruerat enim homini quasi puluis in oculis de terra oculi iste salutari erat: et terra illuc mittitur et sanatur: caro te obcecauerat: caro te sanat. Carnalis enim anima facta erat: consentiendo carnalibus affectibus: inde fuerat oculus cordis cecatus. Medicus fecit tibi collyrii: quoniam sic venit: ut de carne vitia carnis extringeret. Verbum enim caro factum est: ut possis videre. Quidam gloriam eius. **CHRY.** Subdit autem: Quasi unigeniti a patre. quia multi prophetarum gloriam fuerunt: puta moyses: belias: helise: et alii multi qui cumque miracula ostenderunt: sed et angeli hominibus apparentes: et ea quae sunt propriae naturae consuecantur lucem manifestantes. sed et cherubin et seraphim cum multa gloria visa sunt a prophetis. Ab omnibus his nos adducens euangelista: et supra omnem naturam et consuetudinem nostram claritate erigens mentem: ad ipsum nos perducit veritatem. quod non ut prophetes aut alteri hominis vel angelum aut archangelum aut alium superiorum virtutum est gloria quam vidimus: sed quasi ipsius oratoris: ipsius regis: ipsius naturalis filii unigeniti. **GRE.** In sacro enim eloquio sicut et Quasi aliquando non per similitudinem ponitur: sed per veritatem. et istud Quasi unigeniti a patre. **CHRY.** Et si diceret: Quidam gloriam quale decebat et conueniens est habere unigenitum et naturalem filium. Consuetudo enim multorum regum valde ornatum videntium: ubi eius alii enumerates non possunt uniuersas representare claritate hoc inducunt. Quid oportet multa dicere: quasi ibat: sic et iohannes dicit: Quidam gloriam eius gloriam quasi unigeniti a patre. Angeli enim apparentes ut seruum et omnem homines omnia agebant. ipse vero ut dominus cum humiliter forma appareret: sed et creature omnium cognouerunt: stella magos vocans: angeli pastores: puer exultans in utero. sed et pater testatur de celis: et paraclytus super ipsum aduenit. sed et ipsa res natura omnium turba clarius clamauit: quoniam rex celorum aduenit. Et enim demones fugiebant: infirmitates soluebant: mortuos dimittebant sepulchra: et animas a malitia ad virtutis verticem agebat. Quid utique quis dicat preceptorum philosophia: celestium legum virtute: angelice vrbantatis bona ordinatione. **ORIGENE** in hoc. Et autem quod sequitur: Plenum gratiae et veritatis: duplex intellectus est. Primum enim de humanitate ac diuinitati incarnati verbi accipitur: ita ut plenitudo gratiae referatur ad humanitatem secundam quam christus caput est ecclesiae: et primogenitus creaturae uniuersae: quoniam maximum et principale gratiae exemplum quia nullis precedentibus meritis hominis efficaciter: in ipso primordialiter manifestum est. Primum etiam plenitudo gratiae christi de spiritu sancto intelligi: cuius plenitudo vero veritatis ad diuinitatem refertur. Si vero plenitudinem gratiae et veritatis de nouo testamento magis intelligere: non incongrue pronuntiabis plenitudinem gratiae notum testamenti esse per christum donatum: et legalium simbulorum veritatem in ipso esse impletam. **THEO.** Vel Plenum gratia: put eius verbum gratiosum erat dicente dauid: Diffusa est gratia in labiis tuis. Et veritate secundum quod moyses et propheta loquebatur:

aut operabantur in figura: christus autem cum veritate.

Johannes testimonium prohibet de ipso: et clamat dicens: Hic erat quem dixi: qui post me uenturus est: ante me factus est: quia prior me erat.

ALCVI. Dixerat superius fuisse missum hominem ad prohibendum testimonium: hic determinat testimonium suum quod manifeste percursor pronunciauit. unde dicitur: Johannes prohibet testimonium de ipso. **CHRY.** Vel aliter hoc inducit ac si dicat: Non estimetis quod nos qui fuimus cum eo multo tempore et mese ipsi concouimus: propter gratiam hoc testamur: quod iohannes qui ante eum non viderat: nec ei commoratus fuerat: ei testimonium prohibeat. Multoties autem euangelista reuoluit eius testimonium: quod multa admiratione huius viri habebant in dei. Et alij quidem euangeliste antiquorum meminerunt prophetarum dicentes: Hoc factum est ut impleatur quod dictum est per prophetam. Hic autem altiore et recetiore testem inducit: non intendens a seruo oratorem facere fidei dignum: sed auditorum imbecillitati condescendens. Quae admodum enim nisi serui formam assumpsisset: non ita facile susceptibilis factus esset: ita nisi serui voce auditorum consuetudinem percipisset: nequaquam multi iudeorum uerbis christi suscepissent. Sequitur: Et clamat. i. cum populatione cum libertate sine subtractione omnia predicat. Non autem a principio dixit: quoniam hic est filius dei unigenitus naturalis: sed clamat dicens: Hic erat quem dixi: qui post me uenturus est ante me factus est: quia prior me erat. Quemadmodum enim matres auium non consuetis pullos suos uolatione docent: sed primo quidem extra nidum educunt: postea vero aliam multo uelociorem uolationem apponunt: sic et iohannes non consuetum iudeos ad altitudinem dicens quod christus melior eo erat. Et uide qualiter sapienter inducit testimonium. non enim solum apparentem christum monstrat: sed et antequam apparuisset eum predicat. Quod significatur in hoc quod dicit: Hic erat de quo dixi: Hoc autem fecit ut facile susceptum esset christus: hominum mente iam praedentia ut ab alijs quae de eo dicta erant: et nihil ad hoc humilitas habitus noceret. Ita enim humiliter et ceteris omnibus forma christi utebatur: ut simul et uerba haec audissent de eo: et eum considerassent: iohannis testimonium uerisissent. **THEO.** Dicit autem: Qui post me uenturus est. uidelicet secundum temporis natiuitatis: sex enim mensibus prior christo iohannes erat secundum humanitatem. **CHRY.** Vel hoc non dicit de ea generatione quae est ex maria. Jam enim natus erat christus quoniam haec a iohanne dicebantur: sed de aduentu eius ad predicationem. Dicit autem: Ante me factus est. i. clarior et honorabilior: ac si dicat: Non quia prior ueni ad predicandum ex hoc maiorem me esse illo estimetis. **THEO.** Arriani uero hanc scripturam sic exponunt: uolentes ostendere quod dei filius non est a patre genitus: sed factus: sicut una alia creatura. **AVG.** Non ergo intelligitur factus est antequam ego essem factus: sed antepositus est mihi. **CHRY.** Si autem quod dicit: Ante me factus est: de productione ad esse intelligeretur: superfluum esset quod addidit: Quia prior me erat. Quis enim est ita insipiens ut ignoret quoniam ex quo ante eum factus est: prior eo erat: quia ante

eram apparuit: quod enim filius dei per veram carnem apparuit erat nobis: primo exercitavit eos videre deum: si cui possibile erat eis videre. **AUG.** ad paulinam: Sed cum scriptum sit: Beati mundo corde: quoniam ipsi deus videbunt: et iterum: Cum apparuerit filius eius erim: quoniam videbunt eum sicuti est: quid est quod hic dicitur: Deum ne mo vidit unquam? An forte videt quod illa testimonia de videro deo sunt non de viso: ipsi enim deum vident: dictum est: non viderunt: et non vidimus sed videntur eum sicuti est: deum enim nemo vidit unquam. Uel in hac vita sicuti ipse est: vel etiam in angelorum vita sicuti visibilia ista que corporali visione cernunt. **GRE.** xviii. mora. Si vero a quibusdam potest in hac corruptibili carne videri: sed tamen inestimabile virtute crescentibus: quodam contemplationis acumine eterna claritas videri: hoc ab hac sententia non abhorret: quoniam quisque sapientiam quam deus est videt: huic vite fundit moris: ne iam eius amore teneat. **AUG.** xii. sup. genesim ad litteram: Nisi enim ab hac vita quisque quodammodo moriatur: siue omnino exiens de corpore: siue ita auersus et alienatus a carnalibus sensibus: ut merito nesciat sicut ipse ait: vix in corpore an extra corpus sit: non in illa rapit et subuehitur visione. **GRE.** xviii. mora. Sciendum vero est quod fructus nonnulli quod deum dicerent in illa regione beatitudinis in claritate sua conspici: sed in natura mirum videri: quos nimirum minorum inquisitionis subtilitas sefellit: neque enim illi simplici et incomparabili essentie aliud est claritas: aliud natura. **AUG.** ad paulinam: Si autem dicitur in hoc scriptum est: Deum nemo vidit unquam: homines tamen modo intelligendos. nam hoc apertus planus explicans: Quem nemo inquit hominum vidit: sed nec videre potest ita dictum sit: Deus nemo vidit unquam: ac si diceret: Nullus hominum. quoniam illa solus videt: et non sit huic sententie contrarium quod omnes angeli eorum semper videt faciem patris mei: ut. **sancti angelos dei videre credam: quod nemo vidit unquam.** s. hominum. **GRE.** xviii. mora. Sunt tamen nonnulli qui neque deum videre nec angelos suspicant. **CHRY.** Dicentes quod ipse quod deus est: non solum propheta sed nec angelus vident: neque archangeli. Sed si interrogaueris eos audies de substantia nihil ridentes: Gloria vero in excelsis deo non solum cantantes: sed et in terra parvulis bonis voluntatis. Et si a cherubin et seraphim concupueris aliquid discere: mysticam sanctimoniam in lodiam audies: et quoniam plenum est celum et terra gloria eius. **AUG.** ad paulinam: Quod quidem in tantum vix est quod dei plenitudine nullus non solum oculis corporis sed vel ipsa mente aliqui comprehendit. Aliud est enim videre: aliud totum videndo comprehendere. quoniam quidem id videt quod prius utamque sentit: totum autem comprehendit videndo quod ita videt ut nihil ei lateat videntem aut cui fines circumscribitur. Sic igitur solus patrem videt filius et spiritus sanctus. **CHRY.** Qui enim creabilis est nature: qualiter poterit videre quod increabile est? Ita igitur nullus novit deum ut filius. unde sequitur: Unigenitus filius qui est in sinu patris ipse enarrauit. ne propter nos communionem unam quendam eorum quod gratia facti sunt filiorum esse existimes eum: primo quidem adiectum est articulus. Si vero hoc non sufficit tibi: audi aliud nomen unigenitus. **HYLA.** vi. de tri. Nature quidem non si des non satis explicita videbat ex nomine filii: nisi proprietatis virtus per exceptionis significatiua addere

tur. propter filium enim et unigenitum nihil cognominans suspicionem penitus adoptionis exclusit: cum veritates nominis unigeniti nam prestat. **CHRY.** Sed et aliud potest dici: Qui est in sinu patris. etenim in sinu conuersari multo plus est quam simpliciter videre. nam qui simpliciter videt: non omnino eius quod videt cognitionem habet. qui vero in sinu conuersatur nihil ignorabit. Cum igitur audieris quod nullus cognoscit patrem nisi filius: neque dicas: quoniam etiam plus omnibus novit patrem: sed non quare est novit eum: propterea euangelista in sinu patris eum morari dicit: ut non estimemus per id aliud significatum quam familiaritatem unigeniti et coeternitatem ad patrem.

AUG. In sinu enim patris. id est in secreto patris. Non enim deus habet sinum quemadmodum nos habemus in vestibus: aut cogitandum est sic sedere: quod nos aut forte cinctus est ut sinum haberet: sed quod sinus noster inustus est: secretum patris sinus patris vocat. Qui igitur in secreto patris novit patrem: ipse enarrauit quod vidit.

CHRY. Sed quod enarrauit: quoniam unum est deus. sed et hoc reliquit propheta et moyses clamant: quid ergo plus didicimus a filio in sinibus paternalibus existente: quam dum quidem ipsa hec que alij narrauerunt: sunt enarrata ex operatione unigeniti. Deinde quoniam multo maiorem suscipimus doctrinam per unigenitum: et cognouimus quoniam spiritus deus et eos qui adorant eum in spiritu et veritate adorare oportet: et quoniam deus pater est unigeniti.

BEATA. Preterea sciendum quod si ad preteritum referat: quod ait: Enarrauit: homo factus enarrauit: quod de trinitatis unitate sentiendum: qualiter ad eum contemplationem propter randum: quibus actibus sit perveniendum: Si vero referat ad futurum: tunc enarrabit cum electos suos ad visionem claritatis sue inducet. **AUG.** Fuerunt autem homines qui dicerent: vanitate cordis sui decepti. Pater inuisibilis est: filius autem visibilis est. Si igitur propter carnem filius visibilis dicitur: et nos credimus et catholica fides. Si autem ut ipsi dicunt: antequam incarnaret multum delirant si chasti sapientia dei et virtus dei est. Sapientia enim dei videri oculis non potest: si verbum hominis oculis non videtur: verbum dei sic videri potest.

CHRY. Non igitur soli ipsi proprium est: Deum nemo vidit unquam. sed et filio: quod ut paulus dicit: est imago dei inuisibilis: qui vero inuisibilis imago est: et ipse inuisibilis est.

Ut hoc est testimonium iohannis: quando miserunt iudei ab hierosolymis sacerdotes et levitas ad eum ut interrogarent eum: Tu quis es? Et confessus est: et non negavit. Et confessus est: quia non sum ego christus. Et interrogaverunt eum: Quid ergo? Melias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es ut respondimus demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: dirigite viam domini: sicut dixit isaias propheta.

Johannes

ORIGE. Secūdu legit hoc testimoniū a iohāne baptista de christo platur: incipiente pmo illic: **Pic** ē d quo dixi: et veniēte ibi: **Ipe** enarravit. **Uel** aliū: **THEO.** Postq̄ supius dixit euāgelista q̄ iobannes testabat de christo: **Ante** me fact⁹ est: nunc sub fungit q̄ p̄missus testimoniū reddiderit christo iohannes. vñ dicit: **Et** hoc ē testimoniū iohannis q̄ miserūt iudei ab hierosolymis sacerdotē f leuitas ad iohannē. **ORIGE.** Iudei quidē ab hierosolymis vt cognati existētes baptiste de stirpe sacerdotali existētis: sacerdotes et leuitas destinant: scilicet tatiros q̄ esset iohannes: eos. s. q̄ reputati sunt s̄m electionē ab alijs differre et ab electo hierosolymozū loco. **Iohannē** itaq̄ querūt cū tanta veneratione: erga christū aut̄ nihil h̄mōi factū legit a iudeis. sed quod erga iohannē iudei: hoc iohānes erga christū plequitur: p̄ p̄prios discipulos iuterrogas: **Tu** es q̄ ventur⁹ es: an aliū expectam⁹? **CHRY.** Sic aut̄ fidedigniū estimauerūt esse iohannē vt ei de seipso dicenti crederēt. vñ dī: **Ut** interrogarent eū: **Tu** q̄ es? **AVG.** Non aut̄ mitterat nisi mouerent excellētia auctoritatis: q̄ ausus ē baptizare. **ORI.** **Iohannes** aut̄ vt videt̄ discernebat ex q̄ōne sacerdotū et leuitaz dubitationē: ne forte christ⁹ eēt baptizans: apertū in illud p̄fiteri cauebant ne temerarij putarent. Quapropter merito vt eoz opinio fallax de eo primitus aboleret: ac subinde veritas p̄palaret q̄ non sit christ⁹ an̄ oia manifestat. vñ seq̄tur. **Et** cōfessus ē et non negauit: et cōfessus ē: q̄ nō sū ego christ⁹. **Pic** etiā adiciam⁹: q̄ tēp⁹ aduentus christi populū recreabat quodāmodo tā p̄ns exultens legūperus ex iacris scripturis illi⁹ temp⁹ speratus colligētib⁹: p̄p̄t qd̄ theodas nō modicā multitudine q̄ x̄ps congregauit: et p̄ illū iudas galile⁹ i diebus p̄fessionis. **Tu** ḡ feruētū christi expectaret aduent⁹: iudei trāsmittūt ad iohannē p̄ hoc qd̄ est: **Tu** quis es: cōiicere volentes si ipse se christū sateret. **Non** aut̄ ex eo q̄ dicit: **Nō** sū ego christ⁹: negauit. ex hoc enī ipso confessus ē veritatē. **GRE.** **Nega**uit plane qd̄ non erat: sed nō negauit qd̄ erat: vt veritatē loquēs: eius mēbrū fieret: cui⁹ sibi nomē salaciter nō usurparet. **CHRY.** **Uel** aliū: **Passi** erāt iudei quādā humanā passionē ad iohannē. **Iudis** gnū enī estimabat subijci cū christo p̄pter multa q̄ iohannis claritatē demōstrabant: quoz p̄mū erat gen⁹ illūtre. **Principis** enī sacerdotū fili⁹ erat: deinde dura educatio: humanozū despectio. **In** christo aut̄ contrariū videbat̄ gen⁹ humile: qd̄ ei expozbrabant dicētes: **Nomē** hic ē fabri fili⁹: oiera cōis et veitūmēta: nihil plus multis habētia. quia igit̄ iohannes cōtinue ad christū mittebat volētes magis iohēz hēre mgr̄z: mittūt ad eū opūnates p̄ blāditiā eū allicere ad cōfiteđū se christū esse. nō ergo quofdam contēptibiles mittūt: vt ad christū ministros et herodianos: sed sacerdotes et leuitas: et non quofcūq̄: sed eos q̄ erant ex hierosolymis: hoc est honorabiliores. **Et** ad hoc mittūt: vt interrogarēt **Tu** q̄ es: non q̄n̄ ignozātes: sed volētes eū inducere ad h̄ qd̄ dixi: vnde iohānes ad mētē et non ad interrogatōnē eis r̄dit: **Et** cōfessus ē et nō negauit: et cōfessus est: q̄ nō sū ego christus. **Et** vide sapientiā euāgelistice. tertio quasi idē dicit: et virtutē baptiste indicās:

et maliciā et amentia indeoz. **Detoti** enī famuli est nō solū non rapere gloriā dñi: sed oblatā a multis respuere. **Turbe** enī ex ignozantia ad hanc venerūt suspitionē: vt iohannē christū estimarēt. h̄i vō a maligna mente ex qua interrogabant eū: estimātes p̄ blanditiā atrahere ad hoc qd̄ volebant: nisi enī excogitassent hoc r̄denti: **Nō** sum ego christ⁹. **Dis**cessissent: **Non** hoc suspicati sum⁹: non hoc venimus interrogaturi: sed capti et manifesti effecti ad aliud veniūt. vñ sequitur: **Et** interrogauerūt eū. **Quid** ḡ: **belias** es tu? **AVG.** **Nouerāt** enī q̄ p̄cessur⁹ erat belias christū. nō enī alicui ignozur⁹ erat nomē christi apud hebreos: sed non putabant illū esse christū nec tū oīno putauerūt christū nō esse venturū: et cū sperarent futurū: offenderūt in p̄ntes. **Seq̄tur:** **Et** dixit: **Non** sū. **GRE.** in bo. **Et** his verbis nobis questio valde implexa generat. **Alio** quippe i loco inquisit⁹ a discipulis dñs de helie aduentu r̄dit: **Si** vultis scire: iohānes ipse ē belias. **Requisitus** aut̄ iohannes dicit: **Non** sūz belias. **Quō** ergo p̄pheta veritatis ē: si eiusdem veritatis sermonib⁹ concors nō est. **ORIGE.** **Dicit** aut̄ aliq̄s q̄ se ignozabat iohānes esse beliam: et hoc nimis vtent⁹: q̄ assistūt iterum incorporatōnis rōni tanq̄ anima denuo induente corpus. **Querūt** enī iudei p̄ leuitas ac sacerdotē an esset belias: cū iterum corpis assūptionis documentū verax arbitrant̄ q̄n̄ paternum existēs: nec alienū ab archanoz suoz doctrina: ob hoc itaq̄ dicit iohannes: **belias** non sū. nam nescit primeū vitam p̄p̄riā. qualiter aut̄ videt̄ rōnabile si tanq̄ p̄pheta ip̄ illuminat⁹ est: et de deo et vniogenito tāta narravit: ignozasse de seipso an vñq̄ eius anima fu erit in belia? **GRE.** in bo. **Sed** si subtiliter veritas ipsa requiritur: hoc quidē qd̄ inter se contrariū sonuit: quō contrariū nō sit inuenitur. **Ad** zachariam nāq̄ de iohāne āgelus dixit: **Ipsē** precedet an̄ illū in spū et virtute helie: q̄. s. sicut belias s̄m dñi aduētū p̄uenit: ita iohānes p̄uenit p̄mū. **Sicut** ille p̄cursor ventur⁹ est iudicis: ita iste p̄cursor factur⁹ ē redemptois. **Iohannes** igitur in spū belias erat: i p̄sona belias nō erat. **Ad** aut̄ dñs fatef̄ de spū: hoc iohannes denegat d̄ p̄sona: quia et iustū sic erat vt discipulis dñs spūalē de iohāne sententiā diceret: et iohannes turbis carnalib⁹ nō de suo spū: sed de corpore r̄deret. **ORI.** **R̄dit** ḡ leuitis et sacerdotib⁹: **Non** sū. cōiectās p̄positū questionis eoz. non enī sapiebat p̄missa examinatio si idē spūs eēt i vtroq̄ sed si iohānes eēt ipse belias q̄ assumptus ē: nunc apparēs s̄m q̄ a iudeis expectabat̄ absq̄ natiuitate. p̄mū aut̄ arbitrans resumptionē corpore dicit: q̄ incōsequēs ē filiū zacharie tanti sacerdotis in senio natū: sup̄ oēm humanā expectationē ignozari a sacerdotibus et leuitis ipsū natū fuisse: maxime luca testante q̄ fact⁹ ē timoz in omnib⁹ habitantibus circa eos. **Sed** forsā q̄n̄ p̄pe funē belia expectabat̄ an̄ christū q̄n̄ tropice suscitari vident⁹: an es tu q̄ p̄nuncias christū venturū: et caute r̄dit: **Non** sum. **Sed** et nihil mirabile: sicut in saluatore plurib⁹ scietibus ex maria natiuitatē eius: quidā fallebant̄ putantes eum ad iohannem baptistam vel belia aut aliquem p̄phetarum: sic et in iohanne quofdam oz⁹ ei⁹ ex zacharia nō latebat: et quidā dubitabāt:

et maliciā et amentia indeoz. Detoti enī famuli est nō solū non rapere gloriā dñi: sed oblatā a multis respuere. Turbe enī ex ignozantia ad hanc venerūt suspitionē: vt iohannē christū estimarēt. h̄i vō a maligna mente ex qua interrogabant eū: estimātes p̄ blanditiā atrahere ad hoc qd̄ volebant: nisi enī excogitassent hoc r̄denti: Nō sum ego christ⁹. Discessissent: Non hoc suspicati sum⁹: non hoc venimus interrogaturi: sed capti et manifesti effecti ad aliud veniūt. vñ sequitur: Et interrogauerūt eū. Quid ḡ: belias es tu? AVG. Nouerāt enī q̄ p̄cessur⁹ erat belias christū. nō enī alicui ignozur⁹ erat nomē christi apud hebreos: sed non putabant illū esse christū nec tū oīno putauerūt christū nō esse venturū: et cū sperarent futurū: offenderūt in p̄ntes. Seq̄tur: Et dixit: Non sū. GRE. in bo. Et his verbis nobis questio valde implexa generat. Alio quippe i loco inquisit⁹ a discipulis dñs de helie aduentu r̄dit: Si vultis scire: iohānes ipse ē belias. Requisitus aut̄ iohannes dicit: Non sūz belias. Quō ergo p̄pheta veritatis ē: si eiusdem veritatis sermonib⁹ concors nō est. ORIGE. Dicit aut̄ aliq̄s q̄ se ignozabat iohānes esse beliam: et hoc nimis vtent⁹: q̄ assistūt iterum incorporatōnis rōni tanq̄ anima denuo induente corpus. Querūt enī iudei p̄ leuitas ac sacerdotē an esset belias: cū iterum corpis assūptionis documentū verax arbitrant̄ q̄n̄ paternum existēs: nec alienū ab archanoz suoz doctrina: ob hoc itaq̄ dicit iohannes: belias non sū. nam nescit primeū vitam p̄p̄riā. qualiter aut̄ videt̄ rōnabile si tanq̄ p̄pheta ip̄ illuminat⁹ est: et de deo et vniogenito tāta narravit: ignozasse de seipso an vñq̄ eius anima fu erit in belia? GRE. in bo. Sed si subtiliter veritas ipsa requiritur: hoc quidē qd̄ inter se contrariū sonuit: quō contrariū nō sit inuenitur. Ad zachariam nāq̄ de iohāne āgelus dixit: Ipsē precedet an̄ illū in spū et virtute helie: q̄. s. sicut belias s̄m dñi aduētū p̄uenit: ita iohānes p̄uenit p̄mū. Sicut ille p̄cursor ventur⁹ est iudicis: ita iste p̄cursor factur⁹ ē redemptois. Iohannes igitur in spū belias erat: i p̄sona belias nō erat. Ad aut̄ dñs fatef̄ de spū: hoc iohannes denegat d̄ p̄sona: quia et iustū sic erat vt discipulis dñs spūalē de iohāne sententiā diceret: et iohannes turbis carnalib⁹ nō de suo spū: sed de corpore r̄deret. ORI. R̄dit ḡ leuitis et sacerdotib⁹: Non sū. cōiectās p̄positū questionis eoz. non enī sapiebat p̄missa examinatio si idē spūs eēt i vtroq̄ sed si iohānes eēt ipse belias q̄ assumptus ē: nunc apparēs s̄m q̄ a iudeis expectabat̄ absq̄ natiuitate. p̄mū aut̄ arbitrans resumptionē corpore dicit: q̄ incōsequēs ē filiū zacharie tanti sacerdotis in senio natū: sup̄ oēm humanā expectationē ignozari a sacerdotibus et leuitis ipsū natū fuisse: maxime luca testante q̄ fact⁹ ē timoz in omnib⁹ habitantibus circa eos. Sed forsā q̄n̄ p̄pe funē belia expectabat̄ an̄ christū q̄n̄ tropice suscitari vident⁹: an es tu q̄ p̄nuncias christū venturū: et caute r̄dit: Non sum. Sed et nihil mirabile: sicut in saluatore plurib⁹ scietibus ex maria natiuitatē eius: quidā fallebant̄ putantes eum ad iohannem baptistam vel belia aut aliquem p̄phetarum: sic et in iohanne quofdam oz⁹ ei⁹ ex zacharia nō latebat: et quidā dubitabāt:

si forsitan q̄ expectabatur helias apparuit in iohāne. Quoniam vō cum plures in israel edite fuerint p̄p̄he vñ de quo moyses p̄p̄betauerat p̄serti expectabatur. iuxta illud: **Prop̄eta vobis suscitabit de ex fratrib⁹ vestris:** sicut mihi illi parebitis. Tertio suscitatur non si foret p̄p̄beta simpliciter: sed cū articulo in greco ponit. vñ seq̄t: **Prop̄eta es tu:** Per singulos enī p̄p̄betas nouerat ppl̄us isrl̄ neminem eorū fore hunc quem moyses p̄p̄betauerat: qui sicut moyses medi⁹ staret inter deū & hoīes: & accepto testamēto traderet discipulis. Hoc aut̄ illis nomē non christo attribuentib⁹: sed arbitratib⁹ aliū a christo ipsū fore. Iohānes sciuit qm̄ & christ⁹ ille p̄p̄beta esset. vnde subdit: **Et r̄dit: non.** **AVG.** Vel qz iohānes maior erat q̄ p̄p̄beta: qz p̄p̄beta longe p̄nūcia nerit: iohānes p̄ntē demonstrabat. **Sequit̄:** **Dixerūt q̄ ei q̄s es: vt r̄sū dem⁹ his q̄ miserūt nos: qd̄ oicis de te ip̄so.** **CHRY.** Uides hic vehemētius insistētes & interrogantes. Hūc aut̄ cū māfuetudine eas q̄ nō erant vere suspensiones destruentē & ea q̄ est vera ponentē. vñ seq̄tur. **Vir:** Ego vox clamātis in deserto. **AVGV.** Iohānes illō dixit: In iohāne p̄p̄beta ista cōp̄ta ē. **GRE.** Scitis aut̄ qz vnigenit⁹ filius verbū patris vocat̄. Et ipsa aut̄ n̄ra locutiōe cognoscim⁹: qz p̄s vox sonat vt verbū possit audiri. Iohānes q̄ vocem se asserit esse: qz verbū p̄cedit: & p̄ eius ministeriū: patris verbū ab hoīb⁹ audit̄. **ORIG.** Inelegāter aut̄ heraclion de iohāne & p̄p̄betis cōsiderās ait: Quis v̄bū qd̄ saluator ē: vox aut̄ p̄ iohāne intelligitur. Sol⁹ enī sonus ē oīs gradus p̄p̄betis. Cui dicendū: qz si nō significatiuā vocē dederit: nemo se accingeret ad p̄liū. Si ergo nil aliud q̄ son⁹ ē vox: p̄p̄betica: quō trāsmittit nos ad illā saluator: Seruatamini inquit scripturas. Dicit aut̄ iohānes se esse vocē non clamantē in deserto: s̄ clamantis: s̄ q̄ stabat & clamabat: Siquis sitit veniat ad me & bibat. Clamat enī vt oīstantes auditu p̄cipiāt & graue hītes auditū sentiāt in imēsitatē eorū q̄ dicūt: **THEO.** Vel qz veritatē manifeste annūciat: oēs enī q̄ in lege erant obscure loquebant̄. **GRE.** Ut in deserto iohānes clamāt: qz quasi derelictē ac desititute iudee: solatiū redemptoris annūciat. **ORI.** Opus aut̄ vocis in deserto clamātis est: vt aīa deo desitita: ad rectā faciendā viā oīni reuocet̄: neq̄qz p̄mitatē serpentini gressus p̄sequedo: fm̄ ore plationē quidē sublimatā i veritate absqz p̄mixtiōe mēdicat̄: fm̄ actionē p̄ congruā speculationē licituz opus referēt. vñ seq̄tur: **Dirigite viā oīni sicut dixit iohānes p̄p̄beta.** **GRE.** Uia oīni ad cor dirigif: cum veritatis sermo humiliter auditur. Uia oīni ad cor dirigif: cū ad p̄ceptum vita p̄paratur.

Et qui missi fuerāt erāt ex phariseis. **Et interrogauerūt eum: & dixerūt ei: Quid ergo baptizas si tu n̄ es christus neqz helias: neqz p̄p̄beta?** **R̄dit eis iohānes dicēs: Ego baptizo i aqua: medius aut̄ uestrū stetit quē uos nescitis. Ipse ē qui post me uētur⁹ ē qui aī me fact⁹ est: cui⁹ ego**

nō sum dignus ut soluā ei⁹ corrigiā calciamenti. **Hec in bethania facta sunt trans iordanem ubi erat iohānes baptizans.**

ORI. Facta r̄sione versus sacerdotes & leuitas: denuo missum est a phariseis. vñ vñ: **Et q̄ missi fuerant erant ex phariseis.** Quātū enī ex ip̄so sermone diciturari cōtingit: dico tertū h̄ esse testimoniū. **U**ide n̄ quō iuxta sacerdotale & leuiticā p̄sonā ē cum mansuetudine platur̄ illud: **Tu qui es: Nihil enim arrogans vel p̄teruū questione cōtinetur: sed cuncta decentia veros dei ministros. Sed pharisei fm̄ suū nomen diuisi & importuni ex discordia cōtumeliosas voces p̄ndūt baptiste. vñ sequit̄: Et dixerūt ei: Quid ḡ baptizas: si tu nō es christ⁹ neqz helias neqz p̄p̄beta: Non q̄si scire volentes: sed p̄hibere euz a baptismo. Peide vō nescio q̄ pacto p̄ni ad baptismū uerūt ad iohāne. **P**ni aut̄ solutio ē: quia pharisei nō credētes accedūt ad baptisma: sed ex hypocrisi cū timerēt populū. **CHRY.** Vel ipsi iudem sacerdotes & leuite ex phariseis erāt. **Et qz blanditijs eum nō valuerūt supplantare: accusationē ei inuitere tētant: cogentes eū dicere qd̄ non erat. vñ seq̄t: Et interrogauerūt eū & dixerūt: Quid ḡ baptizas: si tu non es christ⁹ neqz helias neqz p̄p̄beta: quasi aut dacie videbat̄ eē baptizare: si christ⁹ nō erat: nec p̄cursoz illius: nec p̄co. i. p̄p̄beta. **GRE.** S̄ sanctus quisqz etiā cū p̄uersa mente requirit a bonitatis sue studio non mutat̄. **U**nde iohānes quoqz ad verba inuidie p̄dicamenta r̄dit vite. vñ sequit̄: **R̄dit eis dicens: Ego baptizo in aqua.** **ORI.** Ad illō enim: **Quid ḡ baptizas: quid aliud asserri decebat: nisi p̄p̄tū baptismū carnale p̄ndere.** **GRE.** Iohānes enī nō sp̄s sed aqua baptizat: qz p̄ctā solue re non valebat: baptizatozū corpora p̄ aquā lauat: sed n̄ animas p̄ ueniā non lauat. **Cur ḡ baptizat: q̄ p̄ctā p̄ baptismū nō relaxat: nisi vt p̄cursois sue ordinem seruās. s̄ q̄ nasciturū nascendo p̄uenerat: baptizaturū quoqz oīm baptizādo p̄ueniret: & q̄ p̄dicando fact⁹ est p̄cursoz christi: baptizādo etiā p̄cursoz ei⁹ fieret imitatione sacramēti: qui inter hec mysteriū redēptiōis nostre annūciās: hūc in medio hominū & stetit asserit & nesciri. **Sequit̄ enī: Medi⁹ aut̄ uestrū stetit quē uos nescitis: quia p̄ carne dōminus apparens & uisibilis extitit corpore & inuisibilis maiestare.** **CHRY.** Hoc aut̄ dixit: qm̄ decēs erat christū cōmixtū esse populo: vt vni multo: um se ubiqz humilē esse docentē. **C**um aut̄ dixit: **Quem uos nescitis. Scientiā hic cognitionē certissimā dicit: puta quis est & vnde.** **AVGV.** Humilis enim nō videbat̄: & p̄pterea lucerna accensa ē. **THEO.** Vel medius erat phariseoz oīs: sed ignarēbat eū: qz ipsi scripturas se scire putabant: & inq̄stū in illis p̄nūciabat̄ oīs: medius eorū erat. s̄ in cordibus eorum: sed nesciebant eū: eo qz scripturas nō intelligebant. **U**el aliter: **Medi⁹** quidē erat inq̄stuz mediator dei existens & hominū christus iesus medi⁹ phariseozum extitit: volens illos deo iungere: sed ipsi nesciebant eū. **ORIG.** Vel aliē: **Hoc edito ego baptizo in aq̄. ad illō. Quid ḡ baptizas: Ad secūduz si tu non es christus: p̄conū de p̄cedenti christi********

venit saluator: nō hic dicit: sed ex dictis matthei col-
ligimus dicentis: Tūc venit iesus a galilea ad iorda-
nem ad iohannē: vt baptizaret ab eo. **CHRY.** Ut
aliter: Mattheus aduentū christi ad baptismū p̄-
tialiter dicit. Iohānes autē et rursus eū iuisse ad ior-
dānem ostendit post baptismū: et hoc manifestat qd
postea dicit: Quia vidi sp̄m descendēte rē. Partiti
enī sunt sibi euāgeliste tpa narrationis. Mattheus
enī ea que anteq̄ ligaret iohānes baptista preteri-
ens festinat ad ea que deinceps sunt tpa. Sed iohā-
nes bis maxie imorat: que. scilicet incarcerationem io-
hannis fuerit. vñ hic dicit: Altera die vidit iohānes
iesū venientē ad se. Quis igit̄ gra secūdo p̄ baptis-
mū ad eū veniebat: qz ip̄m baptizauerat euz multis:
vt nullus suspiceret qm̄ ex eadē cā ex qua ad iohānē
et alii ad iohannē veniret: puta peccata cōfessur⁹ aut
in p̄niam abluendus in flumine. Propterea ḡ acce-
dit oans iohanni occasione corrigendi hanc suspi-
cionem quā iohannes p̄ vba correxit. vñ sequit̄ et ait:
Ecce agnus dei: ecce qui tollit peccata mundi. Qui
igit̄ ita purus erat vt et alioz peccata absolvere pos-
set: manifestū est quoniā nō vt confiteret peccata ac-
cedit: sed vt occasione det iohāni loquendi de ip̄so.
Venit etiā secūdo vt hi qui p̄ora audierāt: certi⁹ re-
cipiant q̄ predicta sunt: et alia rursus audiant. Dicit
enī: Ecce agn⁹ dei: immens q̄ hic est q̄ olim queres-
bas: rememorans p̄phetie isaie: et vmbre q̄ fm̄ moy-
sen erat: vt a figura facili⁹ eos ducat ad veritatem.
AVG. Si autē agn⁹ dei est innocens: et iohānes agn⁹
nō et ipse est innocens: sed oēs ex illa ppagine ve-
niunt de qua cantat gemēs dauid: Ego in iniquita-
tib⁹ cōcept⁹ sum. Solus ḡ ille agn⁹ qui nō sic venit
nō enī in iniquitate cōceptus est: nec in peccatis m̄-
eius eū in vtero aluit: que virgo cōcepit: virgo pepe-
rit: qz fide concepit: et fide suscepit. **ORIG.** S; cuz
q̄ng offerant aīalia in templo: tria terrestria: vitu-
lus ouis et capra: volatilia vō duo: turtur et colūba.
et de ouibus tria adducant: aries ouis agnus: de ge-
nere ouium agnū memorauit. Agnus enī in oblatio-
nibus quotidianis offerri videm⁹: vnum qdē mane
alterū vero vespere. Quenā autē oblatio alia pōt eē
quotidiana a rōnali natura cōprehendēda: nisi ver-
bum ingēs agn⁹ typice nuncupatū: Pec nempe cen-
sebāt oblatio matutina ad frequentiam intellect⁹ in
diuinis relati. neqz enī aīa pati pōt vt summis iugi-
ter insit: eo qz corporis terrestris et gratis cōiugi-
um est sortita. Ex hoc etiam vbo quod christ⁹ est cō-
lectare de pluribus poterim⁹: et quodammodo vespere
ostingem⁹ ad corporalia pcedentes. Qui autē hūc ob-
tulit agnū imolandū deus fuit in homine recōdis-
tus: magn⁹ sacerdos q̄ dixit. Nemo tollit aīam meā
a me sed ego pono eā. vñ dicit: Agnus dei. Ipse enī
nōs languozes accipiens toti⁹ mundi tollēs pecca-
ta: mortem quasi baptismū suscepit. Apud deū enī
nō p̄transit incorrectum qcquid agim⁹ qd disciplina
indigeat: q̄ per difficilia exercet. **THEO.** Vel dicitur:
christus agn⁹ dei: inquitum de⁹ pater mortem
christi acceptauit p̄ nra salute: vel inquitum eum p̄
nobis tradidit morti. Sicut enī dicit osueuim⁹: Dec
oblatio est talis hominis. i. quā talis hō obtulit: sic
et christus dicit agn⁹ dei: dantis. i. filium suū p̄ nra sa-
lute in morte. et ille qdē agn⁹ typicus nulli⁹ oīno

peccatū sustulit: hic vō peccatum vniuersi orbis ter-
rarum: periclitantē enī mundū eruit ab ira dei. vñ
subdit: Ecce q̄ tol. pec. mun. Nō autē dixit: q̄ tollit:
sed q̄ tollit peccata mūdi: quasi semp hoc faciēte ip̄o
nō enī tunc solum tulit cū passus est: sed ex illo tpe
vsqz ad p̄ns tollit: nō semp crucifixus: vñam enim p̄
peccatis obtulit oblationē: sed semp purgās p̄ illū.
GREGO. viij. mora. Tunc autē ab humano gene-
re plene peccatum tollit: cū p̄ incorruptionis gliaz
nra corruptio p̄mutabit. Esse nāqz a culpa liberi n̄
possumus: quousqz in corporis morte tenemur.
THEO. Sed q̄re nō dixit Peccata mūdi: sed pecca-
tum: vt videlz p̄ hoc qz dixit peccatum: vniuersaliter
peccatū videret inuere: sicut osueuim⁹ dicere qz hō
eiectus est de paradiso. i. omne gen⁹ humanum.
BEDA: Vel peccatum mūdi dicit originale pecca-
tum: qd est cōmune totius mūdi: quod qdē pecc-
atū originale et singulorū supaddita: christus per
ḡram relaxat. **AVGV.** Qui enim de nra natura
peccatum nō assumpsit: ipse est q̄ tollit nrm pecca-
tum. Nostis qz quidā homines dicūt: nos tollim⁹
peccata ab hōibus: qz sancti sum⁹. si enim nō fuerit
sanct⁹ qui baptizat: quō tollit peccatū alteri⁹: cū sit
ipse hō plen⁹ peccato. Cōtra istas disputatiōes hic
legamus: Ecce q̄ tollit pec. mun. vt nō sit p̄sumptio
hōibus in homines. **ORIG.** Sicut tñ iugi oblatō
nī cognate sunt relique oblationes legales: sic hui⁹
agnī oblationi cognate oblationes vident̄ mibi es-
siones sanguinis martyrum: quoz patientia et cō-
fessione et promptitudine ab bonum obrunduntur
machinationes impioz. **THEO.** Quia vō supius
illis q̄ ex phariseis venerant iohānes dixerat: qz me
dius vestz stat quem vos nescitis: hic ignorantibus
demonstrat dicēs: Hic est de quo dixi: Post me vēit
vir: q̄ ante me fact⁹ est. Vir domini dicit p̄pter eta-
tis p̄fectionē. Nā triginta annoz baptizatus est: vel
qz spiritalis aīe vir est: et ecclesie sponsus. vñ paulus
despondi vos vni viro: virginē castā exhibē christo
AVG. Post me autē venit: qz posterior natus est:
Nā me factus est: qz prelat⁹ est mibi. **GREGO.**
Prelationis autē ei⁹ cās aperuit: cū subiungit: Quia
p̄or me erat: ac si aperte dicat: Inde me etiam post-
nat⁹ supat: quo eum natiuitatis sue tpa nō angustāt
nā q̄ per matrē in tempore nascit: sine tpe est a p̄e
generat⁹. **THEO.** Ausculta o arrie: nō dixit Quia
p̄or me creatus est: sed qz p̄or me erat. Audiat hoc
pauli famosateni ab usio qz nō ex maria sumpsit p̄-
mordium qz si essendi p̄ncipiū sumpsit ex virgine: q̄
liter p̄or extitit p̄cursoze: Nam manifestū est qz p̄e-
cursoz christum in sex mensibus supabat fm̄ huma-
nā generationē. **CHRY.** Ut autē nō videat ex ami-
citia p̄pter cognationē et testimoniū phibere: quia
cognat⁹ eius erat fm̄ carnē. p̄pterea dicit: Ego ne-
sciebā eū. et fm̄ rationē hoc cōtigit: Etenī in deso-
uerat⁹ est iohānes. Miracula vō quecūqz christo
puero existēte scā sunt: puta q̄ circa magos et q̄cūqz
talīa: aī multū otigerāt tpe: Iohanne et ip̄o valde
puero existēte. In medio vō tpe ignot⁹ oibus existe-
bat: p̄p̄ qd subdit: Sed vt man. in usi: p̄p̄te. veni
ego in aqua baptizans. Hic enī manifestū est qm̄ et
illa signa q̄ qdā dicit a christo in p̄terita scā mēda-
cia et fictiones sūt. Si. n. a p̄ma etate miracula fecit

uenimus apertissime tunc descendisse colubā cum
 oīs ab aqua ascendit. Si igitur post baptismā descēdit
 colubā: et anteq̄ baptizaret dixit illi iohānes: Ego
 a te debeo baptizari: ante baptismū illum nouerat:
 quōd igitur dixit: Ego nesciebā eū: s; q̄ misit me baptizare
 et hoc audiuit iohānes: ut noscēt eū: quē nō noue-
 rat: an forte ut plenius noscēt: quē iā nouerat: No-
 uerat quidē dominū: nouerat filius dei: nouerat qz
 ipse baptizaret in spiritu sancto. An enī qz ueniret ad
 filiū christus: cū multi ad iohāne cōcurrēt: ait illis:
 Qui post me uenit: maior me est: ipse uos baptizabit in
 spū sancto et igne. S; qd nō nouerat: potestātē bap-
 tismi ipm dōm habitū: et sibi retētū: ne paul⁹ aut
 petr⁹ diceret: Baptismus meus: sicut inuenis dixit
 se. Euāgelii mei: s; ministeriū plane trāsūtū in bo-
 nos et malos: Quid tibi faciat mal⁹ minister ubi bo-
 nos et malos: Ecce post iohāne baptizātū est: post bo-
 micidā nō est baptizātū: qz iohānes dedit baptismū
 suū homicidā: ut boicidā ministrāte polluat. Potu-
 it autē oīs si uellet potestātē dare alicui suo suo ut
 daret baptismū suū tanq̄ uice sua: et cōstitueret tā-
 tam uim in baptismate trāsūtū in seruo: qstā uim
 haberet baptismā datū a dō. Hoc noluit: ut in illo
 cēt spes baptizatoꝝ a quo baptizatos se agnoscerēt:
 et noluit ponere spem in seruo. Si autē daret hāc po-
 testatē: tot essēt baptismata quod essent sui: ut
 quō dicitur ē: baptismā iohānis: sic diceret: baptismā
 petri uel pauli. q̄ hāc ergo ptātem quā solū sibi xps
 retinuit: stat uitas ecclie de qua dicitur est: Una est
 colubā mea. Potest autē fieri ut aliq̄s habeat bap-
 tismū p̄ter colubā: ut p̄t ei baptism⁹ p̄ter colubā:
 nō potest. **CHRY.** Et qz p̄t uocē emisit predicās
 filii: supuenit sp̄it⁹ sanct⁹ uocē trahens sup caput
 christi: qz p̄tētiū existimaret dici de iohāne qd
 dicitur est de christo. Sed dicit aliq̄s: qualis nō cre-
 diderūt iudei: si uiderūt sp̄itū. S; talia nō solū idi-
 gēt oculis corporis: s; magis uisione mētis. Si nāqz
 miracula faciētēz uidētēz: intātūz ebriū erāt a liuore
 ut cōtraria his que uidebāt enunciarēt: qualis solo
 adnētū sp̄itū sancti in specie colūbe expulisset in
 credulitatē. Quidā uero dicit non oēs uidisse sp̄itū
 sed solū iohāne: et eos qui deuoti⁹ dispositi erant.
 Et si enī sensibilibus oculis possibile erat uidere in
 sp̄e colūbe sp̄itū descēdentē: nō tñ p̄t hoc necesse
 est oibus hoc fuisse manifestū. Etenī zacharias in sp̄e
 sensibili multa cōsiderauit: et daniel et ezechiel. sed et
 moyses multa uidit: qualia alioꝝ nullus. vñ subdit
 iohānes: Et ego uidi et testimoniū phibui: qz hic est
 filius dei. Agnū qdē eū uocauerat: et qm in spū bap-
 tizare debebat dixit: Filiū autē an hoc nuscq̄. **AVG.**
 Oportebat enī ut ille baptizaret qui est filius dei uici-
 cus: nō adoptatus. Adoptati filij ministri sunt uici-
 cus autē habet ptātem adoptati ministerium.

Altera die itez stabat iohānes:
 et ex discipul⁹ ei⁹ duo. **Et respiciens**
 iesuz ābulātē dixit: **Ecce agn⁹ dei.**
CHRY. Quia multi bis q̄ a p̄ncipio iohānes dice-
 bat nō attendebāt: secunda rursus eos excitat uocē.
 vñ dicit: **Altera die itez stabat iohānes et ex discipu-
 lis eius duo.** **BEDA.** Stabat quidē qz illā v̄tutū

arcem cōscenderat: a qua nullis tētationū posset im-
 probitatibus deici. Stabat cū illo discipuli: qz ma-
 gisteriū illi⁹ corde sequebant immobilē. **CHRY.**
 Sed qre non totū mundū circuitiuit in omni loco in-
 dee p̄dicans eū: sed stabat circa flumen expectās eū
 venire et oīdere uenientē: qz. s; p̄ oīa christi hoc fieri
 volebat. **Uide etiā q̄liter hoc maioris edificationis**
 fuit: qz enī parūā imisit scintillā: repēte flāma i altū
 elauata est. **Aliter autē** tñ circuitiuit hoc dixisset: uide
 retur ex studio quodā hūano fieri q̄ fiebat: et suspiti-
 one plenū eēt ei⁹ p̄coniū. **Igit⁹** p̄phete qdā et aposto-
 li oēs abntem christū p̄dicauerūt: hi qdē an p̄ntiam
 fm carnē: illi uo post assumptionē. vñ et oīdas qz n̄
 uoce solū: sed et oculis eū oīdebat subdit: **Et respici-
 ens iesum ambulātē dixit: Ecce agn⁹ dei.** **THEO.**
Respiciēs inquit: q̄si oculis inuētēs grām et admira-
 tionē quā habebat i christo. **AVG.** Iohānes qdē
 amicus sponsi erat: nō q̄rebat gliaz suā: sed testimo-
 niū phibebat ueritati. **Nō** enī uoluit apud se rema-
 nere discipulos suos ut nō sequerent dōm: sed ma-
 gis oīdit quē seq̄rēt dicens: **Ecce agn⁹ dei.** **CHRY.**
Nō longū facit smonē qm vñ solum in studio ha-
 bebat adducere eos et cōiungē christo: sciebat enim
 quoniā de reliquo nō idigerēt eo testāte. **Nō** autē
 singulariter discipulis loquit⁹ de his iohānes: s; eis
 publice cū oibus: qz ex cōi doctrina suscipiētēs seq̄-
 lam christi: firmi de reliquo p̄māserūt: nō p̄t grāz
 christi sequētēs: sed p̄pter suū lucz: et non facit smo-
 nem suū deprecatiū: sed admirat⁹ solū p̄ntem: et de
 monstrat eis p̄parationē p̄pter quā uenit: et modū
 p̄parationis. **Agn⁹** enī vtrūqz insinuat: et dicit agn⁹
 cū articuli adiectione: excellētā ei⁹ oīdēs. **AVG.**
Iste enī singulariter dicit agn⁹ solus sine macula sine
 peccato: nō cui⁹ macule absterse sunt: sed cui⁹ macu-
 la nulla fuerit. singulariter hic est agn⁹ dei: qz singu-
 lariter hui⁹ agni sanguine solo hoies redimi potue-
 rūt. hic est agn⁹ quē lupi timēt: qui leonē occisus oc-
 cidit. **BEDA:** Ideo etiā agnū uocat: qz dona sui
 uelleris sp̄te largiturū: ex quo uestē nobis nuptia-
 lem facere possum⁹. i. exempla uiuēdi nobis relictu-
 rū p̄uidit: quib⁹ in dilectione calefieri deberemus.

ALCVI. Mystice autē stat iohannes: cessat lux et
 uenit iesus. i. grā euāgelij: cui ipa lex phibet testimo-
 niū. **Ambulat iesus discipulos collectur⁹.** **BEDA:**
Ambulatio etiā iesu disp̄sationem incarnationis: q̄
 ad nos venire ac nobis exēpla p̄bē dignat⁹ ē insinuat.

**Et audierūt eū duo discipuli lo-
 quētē: et secuti sūt iesū.** **Cōuers⁹** autē
 ies⁹ et uidēs eos sequētēs se: dicit eis:
Quid q̄ritis? Qui dixerūt ei: Rabbi
 qd dicit⁹ interpretatū magister: ubi ha-
 bitas: **Dicit eis: Venite et uidete.**
Venerūt et uiderūt ubi maneret: et
 apd eū māserūt die illo. **Hora** autē
 erat q̄si decima. **Erat autē andreas**
 fr̄ simonis petri: un⁹ ex duob⁹ q̄ au-
 dierat a iohāne: et secuti fuerāt eū.

quidem non dixerat euangelista que christus fuerat
 sequens se locutus: sed ex his que hic dicitur licet ad
 discere. Quocirca enim andreas didicit: in breui osten-
 dit magistri virtutem: qui persuaserat eis: et eorum deside-
 rium quod plus habuerat repulit. hoc enim verbum inveni-
 mus est patientis presuram propter absentiam et exultan-
 tiam postquam apparuit quod expectabat. **AVG.** Messias
 autem hebraice: grece christus: latine vinctus dicitur.
 Christum enim vinctio est: ille autem singulariter vinctus
 est. vni oes christiani vnguntur: sed quod in psalmo dicitur
 Vinctus te deus deus tuus oleo exultationis pro participi-
 bus tuis. Participes enim eius sunt oes sancti: sed ille
 est singulariter sanctus et singulariter vinctus. **CHRY.**
 Et ideo non dixit messiam simpliciter sed cum adiectio-
 ne articuli. Considera vero ex ipso principio obedi-
 tem petri mentem: festim enim cucurrit nihil tardans.
 vni sequitur. Et adduxit eum ad iesum. Sed nullus facili-
 tatem ei imponat: si non plus multa perquirens ita ser-
 monem suscepit. Conueniens enim est et fratre diligenti-
 er dicitur hoc: et per longa verba: sed euangeliste ubique
 multa intermittit: breuiloqui curam habentes. Aliter
 autem neque dicitur est: quoniam credidit simpliciter: sed quo-
 niam dixit eum ad iesum: illi ei de quo dixerat tradi-
 turus ut oia ab illo discat. **Pe** autem dominus incipit reue-
 lare ea que deitatis sunt: et paulatim ea aperire predi-
 cationibus. Non enim minus quam signa prophetie addu-
 citur: hoc enim est maxime opus dei: quod neque imita-
 ri nec omnes potest. Nam in miraculis quidem et phanta-
 sia sit veritas. Futura autem predicere cum certitudine: illi
 us solius incorruptibilis est nature. vni sequitur: Intu-
 itus autem eum iesus dixit: Tu es simon filius iohanna
 Tu vocaberis cephas: quod interpretatur petrus. **BEDA:**
 Inuenit autem eum non exterioribus oculis solis: sed
 et eterno diuinitatis intuitu. vidit cordis eius simplici-
 tatem: animi sublimitatem: cui merito cuncte esset pro-
 ferendus ecclesie. Neque autem in petri vocabulo: quasi
 hebreo vel syro alias interpretatione querere oportet
 quia idem est grece et latine petrus: quod syriace cephas
 et in vtraque lingua nomen a petra derivat. Vocatur
 autem petrus ob firmitatem fidei: qua illi petre adhe-
 sit: de qua apostolus ait: Petra autem erat christus: qui
 sperantes in se ab hostis insidijs reddit tutos et spiri-
 tualem charismatum flueta ministrat. **AVG.**
 Non est autem magnus quod dominus dixit cuius filius esset iste
 omnia enim nomina sanctorum suorum sciebat quos ante con-
 stitutionem mundi predestinavit. Illud autem magnum:
 quod mutauit ei nomen et fecit de simone petrum. Pe-
 tras autem a petra: petra vero ecclesia: ergo in petri no-
 mine figurata est ecclesia. Et quis securus est: nisi qui
 edificat supra petram: Intentum autem te fecit dominus. nam
 si antea petrus vocaretur: non ita videres mysterium pe-
 tre: et putares casu eum sic vocari: non prudentia dei.
 Ideo eum voluit aliud prius vocari: ut ex ipsa comu-
 tatione nominis: sacramenti vitacitatis commendaretur.
CHRY. Ideo etiam nomen mutauit ut ostendat: quod ipse
 est qui veteris testamenti dedit: et nomina transmouit: qui
 abram abram vocauit: et sarai saram: et iacob israel
 lem. Sic multis quidem et a natiuitate nomina impos-
 suit ut isaac et sampson: alius autem post eam que a pro-
 genitoribus est nomenclature: ut petro et filijs zebedel.
 nam quibusquidem a prima etate debebat virtus clarescere:
 etiam nomina susceperunt: quibus autem postea debebat

augeri: postea nomenclature posita est. **AVG.** de co.
 euam. Non autem parua repugnancia potest putari si iux-
 ta iordanem antequam iesus esset in galileam: ad testi-
 monium iohannis baptiste secuti sunt eum duo. quo-
 rum vnus erat andreas qui fratrem suum simonem ad-
 duxit ad iesum: quasi et nomen ut petrus nominaretur acce-
 pit: cum ab alijs euangelistis dicatur: quod eos in galilea per-
 scantes inuenit: atque ad discipulatum vocauerit: nisi
 quod intelligendum est: non sic eos vidisse dominum iuxta ior-
 danem: ut ei iam inseparabiliter inhererent: sed tamen
 cognouisse quis esset: cuius miratos ad propria remeasse.
 Non autem quis arbitretur quod tunc petrus nomen acce-
 pit: ubi ait dominus: Tu es petrus et super hanc petram edifi-
 cabo ecclesiam meam: sed ubi commemorat ei dicitur esse:
 Tu vocaberis cephas: quod interpretatur petrus. **ALCVI.**
 Vel aliter: Non dum imponit ei nomen: sed presignat
 quod postea fuit ei impositum: quando dixit ei iesus:
 Tu es petrus et super hanc petram edificabo ecclesiam
 meam. Mutaturus autem nomen christus: voluit ostende-
 dere etiam nomen illud: quod a parentibus datum erat: non
 carere virtutis significatione. simon enim oediens
 interpretatur: Iohanna gratia: Iona columba. q. d. Tu es
 obediens: filius gratie: vel filius colube. id est spiritus sancti: quod
 humilitate de spiritu sancto accepisti: ut vocante andrea
 videre me desiderares. Non enim dedignatus est ma-
 ior minorem sequi: quia non est ordo etatis ubi est
 meritum fidei.

In crastinum voluit exire in galileam
 et inuenit philippum. Et dicit ei iesus:
 Sequere me. Erat autem philippus a
 bethsaida ciuitate andree et petri.
 Inuenit philippus nathanael et di-
 cit ei: Que scripsit moyses in lege et
 prophete: inuenimus iesum filium ioseph a
 nazaret. Et dixit ei nathanael: A
 nazareth potest aliquid boni esse. Dicit ei
 philippus: Veni et uide.

CHRY. Postquam accepit christus discipulos: venit
 de reliquo ad alios conuertendum. id est philippum et na-
 thanaelem. vni dicitur: In crastinum autem voluit exire in
 galileam. **ALCVI.** In iudea. id est ubi erat iohannes bap-
 tizans: deferens honorem baptiste: ne videatur magis-
 trum eius minuere: dum adhuc statum habet. Vocatu-
 rus etiam discipulum ad sequendum voluit exire in ga-
 lileam. id est in transmigrationem factam vel reuelationem
 ut sicut ipse proficiebat sapientia et etate et gratia apud deum
 et homines: et sicut passus est et resurrexit: et ita intra-
 uit in gloriam suam: sic etiam suos sequaces ostenderet
 et exire et proficere in virtutibus: et per passiones ad gau-
 dia transmigrare debere. vni sequitur: Et inuenit philip-
 pum: et dicit ei iesus: sequere me. Sequitur qui imitatur
 humilitatem et passionem eius: ut sit socius resurrectio-
 nis et ascensionis. **CHRY.** Et vide antequam aliquis
 ei adhereret: nullum vocauit. nam siquidem nullo iam
 sponte adueniente attraxisset: sed ut assis resiliissent: nunc
 autem a seipsis eligentes sequi dominum: firmi de reliquo per-
 mauerunt. Philippum autem vocat magis nonum ei existen-

ficeret alterabile sermonē: neq̄ etiā p hoc dedisset
argumentū sufficiens qd̄ ipse eēt christus: sed ostendit
se christū p hoc qd̄ p̄ns erat loquētib⁹ illis. **AVG.**
Querētū ē enī an aliqd̄ significet arbor fici. Inueni
m̄ arbores fici maledictā: qz sola folia habuit: et fru
ctu caruit. In origine humani generis adā et eua cū
peccauissent: de folijs fici subinctoria sibi fecerunt.
Folia ergo ficulnee intelligunt peccata. Erat autem
nathanael sub arboze fici: tanq̄ sub ymbra mortis:
ac si d̄ns ei dicat: **D** israel sine dolo q̄squis es: **D** po
pule in dētus ex fide: anteq̄ te p apostolos meos vo
carē: et cū esses sub ymbra mortis et tu me non vide
res: ego te vidi. **GREGO.** xviii. moral. Uel cum
esses sub ficu vidi te. i. postū te sub ymbra legis ele
gi. **AVG.** de v̄bis d̄ni: Recordat⁹ ē aut nathanael
se fuisse sub ficu: vbi nō erat christ⁹ p̄ntia corporalī:
sed scientia spiritali: et qz sciebat se solū fuisse sub fi
cu agnouit in illo diuinitatē. **CHRY.** Sic ergo ab
hac p̄dicatione et ab eo qd̄ mentē scrutat⁹ ē ei: et qd̄
cū aduersus eū dicē videret nō culpauit: s; laudauit
cognouit qm̄ vere ē christ⁹. vñ sequit⁹: R̄ndit ei na
thanael et ait: Rabbi: Tu es fili⁹ dei: tu es rex israel:
q. d. Tu es qui expectaberis: tu es q̄ q̄rebaris: qz n.
argumentū inalterabile suscepit: venit ad cōfessionē
et in mora p̄nti v̄ligētā ostendens: et in posteriori con
fessione deuotionē. Multi autē legētū sermonē hūc
seruant. Petrus. n. qd̄ post miracula et doctrinā con
fessus ē qm̄ filius est dei beatificat⁹: vt a p̄re reuela
tione eū suscipiēs. Nathanael autē an̄ signa et doctri
nā hoc dicēs: nihil tale audiuit. Est igit̄ hui⁹ cā qm̄
vbi qd̄dem eadē locut⁹ ē petrus et nathanael: nō autē
eadē mētē: sed petr⁹ quidē cōfessus ē filiū dei vt deū
re: hic autē vt hominē nudū dicens ei: Tu es filius
dei. induxit: Tu es rex israel. Dei autē fili⁹ nō israeli
tis est rex solum: sed et orbis terrarū vniuersi. Hoc ē
manifestum est ex his q̄ sequunt⁹. nam petro nihil
postea addidit christ⁹: sed qm̄ p̄fecta eius existente fi
de: ecclesiā se dixit in cōfessione illi⁹ fabricatū esse.
nathanael autē qm̄ multa pte et maiori cōfessionis defi
ciente ad maiora educt⁹. nā sequit⁹: Et dixit ei: qz oi
ti tibi: vidi te sub ficu credis: mai⁹ his videbis. q. d.
Magnū tibi v̄sum est hoc eē qd̄ dixi: et p̄pterea me
regē israelis cōfessus ē: qd̄ igit̄ dices cū mai⁹ videbis
et qd̄ sit istud mai⁹ ostendit subdicens: et dicit eis: Amen
mē dico vobis: videbitis celū apertū et āgelos dei
ascēdentes et descendētes sup filiū hominis. Uide
q̄nter paulatim eū a terra abducit: et facit qd̄ non vl
tra estimet christū eē hoīem solū. cui. n. angeli mini
strant: q̄nter hic hō pur⁹ eēt: p hoc igit̄ suadet ange
lorū se eē d̄natorē: sicut. n. in pp̄m regis filiū descen
derūt et ascēderūt in eū ministri regales: hoc qd̄ in
tpe crucis: hoc vō in tpe resurrectionis et ascensionis:
s; et an̄ hoc qm̄ accesserūt et ministrabāt ei: et qm̄ euan
gelizabāt eius natiuitatē. Futur⁹ vō a p̄terito. p̄ba
uit: qd̄ n. in p̄teritis virtutū ei⁹ agnouerat: et de futur⁹
audiens facili⁹ suscepit. **AVGV.** de v̄. d̄ni: Recola
mus autē veterē historīā qm̄ iacob in sōnis vidit sca
lam a terra p̄tingentē vsq̄ in celū: et d̄ns incubebat
sup eā: et angeli ascēdebāt et descēdebant p eā. De
maḡ ip̄e iacob qz intellexit qd̄ viderit: posuit lapidē
et fudit oleū. vñ vixit lapidē iacob: nūquid idolum
fecit: significauit: non adorauit. agnoscitis christū:

agnoscite et christū. Ipse est lapis quē reprobauerūt
edificantes. si ergo iacob vidit scalam q̄ est israel ap
pellatus: et nathanael iste vere israelita erat: cōueni
enter somniū iacob d̄ns dixit ei. q. d. cui⁹ noīe te ap
pellauit ip̄s? somniū in te apparuit. Videbis enī ce
lum apertū: et angelos dei ascēdentes et descēdētes
sup filiū hominis. si autē ad illū descēdūt et ad illū
ascēdūt: et sursum est: et hic est sursum in se: deorsum
in suis. **AVGV.** sup io. Sunt autē angeli dei boni
p̄dicatores p̄dicantes christū: hoc est sup filiū hōis
ascēdūt et descendunt: sicut paulus qui ascēderat
vsq̄ ad tertū celū: descēdit vsq̄ ad lac potū pariuul
dandū. dixit autē: **M**aius his videbis. qz plus ē qd̄
nos d̄ns vocatos iustificauit: qz qd̄ vidit iacētēs sub
ymbra mortis. Quid. n. nobis p̄derat si ibi mansisset
mus: vbi nos vidit: Querit autē q̄re nathanael cui
tū testimoniū p̄hibuit fili⁹ dei: inter. xij. apostolos
nō iuenit. Intelligere autē debemus ip̄m eruditū fu
isse et peritū legis: p̄pterea noluit illū d̄ns iter d̄sci
pulos ponere: qz ideotas elegit vñ cōfunderet mun
dum. Volens enī supborū frangere cernices: non q̄
fuit p̄ oratorē piscatorē: sed de piscatore lucrat⁹ est
īperatorē. Magn⁹ cyprian⁹ orator: sed p̄us petrus
piscator: p quem postea crederet non tū orator: sed
etiam imperator.

CAPI. II.

Et die tertia nuptie facte sunt
in chana galilee: et erat ma
ter iesu ibi. Vocatus ē autē ies⁹
et discipuli eius ad nuptias. Et defi
ciente uino: dicit mater iesu ad euz:
Vinū n̄ habēt. Et dicit ei ies⁹: Quid
mibi et tibi est mulier? Nōdum ue
nit hora mea.

CHRY. Quā in galilea not⁹ erat d̄ns: vocat eum
ad nuptias. vñ sequit⁹: Et die tertia nuptie facte sunt
in chana galilee. **ALCVI.** Galilea est. p̄uincia i q̄
est chana vicul⁹. **CHRY.** Vocant autē ad nuptias
d̄nm: nō tanq̄ magnificū aliquē: sed simplici⁹ tāq̄
notū: et vnū multoz. vñ hoc euāgelista declarās ait:
Et erat mater iesu ibi. sicut enī m̄sem vocauerāt: ita
et filiū. vñ sequit⁹: Vocat⁹ est aut iesus et discipuli ei⁹
ad nuptias: et accedit. Neq̄ enī ad dignitatē respici
ebat suā: sed ad b̄ficiū n̄m. Qui enī nō dedignat⁹
est formā serui accipere: neq̄ dedignat⁹ ē ad nup
tias venire suoz. **AVGV.** de v̄. d̄ni: Erubescat igit̄
hō esse superb⁹: quoniā fact⁹ est humilis de⁹. Ecce
inter cetera fili⁹ virginis venit ad nuptias q̄ cū ap̄
patrē eēt: instituit nuptias. **BEDA:** Qd̄ etiam ad
nuptias venire dignat⁹ est: iuxta l̄ram fidē recte cre
dentiū cōfirmat. Porro tatiāni et martionis ceteroz
rumq̄ qui nuptiis detrahūt: p̄fidia q̄ sit dānabilis
insinuat. Si enī thoro imaculato et nuptiis debita
castitate celebratis culpa inesset: neq̄q̄ d̄ns ad has
venire voluisset. Nūc autē qz bona est castitas con
iugalī: melior cōtinentia vidualī: optima p̄fectio
virginalī. Ad p̄bandā omniū electionē graduū: di
scernendū tū meritū singuloz: ex intemerato marie
virginis vtero nasci dignat⁹ ē a p̄phetico ore vidue

primum bonum uinum ponit: et cum
iebrati fuerit: tunc id quod dicitur est.
Tu autem seruasti bonum uinum usque ad
huc. Hoc fecit initium signorum
in chana galilee: et manifestauit gloriam
suam: et crediderunt in eum discipuli eius.

CHRY. Quamuis dixerit: Nondum venit hora mea:
postmodum fecit quod mater dixerat: ut etiam ex
sufficiens esset demonstratio quod non subiectus est hor-
re. Si enim hore subieciatur: qualiter debita hora
nondum facta hoc fecit: deinde et propter honorem ma-
tris: ut non finaliter ei contradicere uideretur: neque
eam tot pueris erubescere faceret. Adduxerat enim
ad eum ministros: ut a pluribus fieret petitio. unde se-
quitur: Dicit mater eius ministris: quodcumque di-
xerit uobis facite. **BEDA.** q. d. Licet abnegare ui-
deatur tamen facit: nouerat enim mater eum pium
et misericordem. Sequitur: Erant autem ibi lapidee hydrie
seu poste sine purificationem iudeorum: capientes sin-
gule metretas binas uel trinas. Hydrie uocantur
uasa aquarum receptui parata. grece enim aqua hydor
dicitur. **ALCVI.** Uasa autem aquarum receptui pa-
rata erant sine purificationem iudeorum: quia inter alias
paganorum traditiones etiam hoc obseruabatur: ut cre-
do se lautarer. **CHRY.** Quia uero in antiquis est pa-
lestina: et non erat multis in locis fontes et puteos
inuenire: replebant hydrias aqua ut non currerent
ad flumina si quando imundi fierent: sed de prope haberent
purgationis modum. Ne autem quidam infidelium suspic-
arent: quoniam sece intus remanente: deinde aqua
immissa: uinum subtilissimum factum esset. propterea ait:
Secundum purificationem iudeorum. ostendens quod illa uasa
nunc uini receptacula facta erant. **AVG.** Metre-
tas enim dicitur mensuras quasdam: tanquam si diceret
urnas ampullas uel aliud huiusmodi. Metron enim
mensuram dicitur greci: inde appellata metrete.

BEDA: Quod autem ait Binas uel trinas: non ita ac-
cipiendum est quod alie binas alie trinas: sed eadem ipse
capere binas que etiam trinas. Sequitur: Dixit
eis iesus: Implete hydrias aqua: et impleuerunt eas
usque ad summum. **CHRY.** Sed quare antequam imple-
uissent hydrias aqua: non fecit signum: quod multo
mirabilius esset: quia. scilicet aliud est substantiam in aliam
qualitatem transmutare: et ipsam substantiam ex ni-
hilo facere: quod quidem mirabilius est: sed non ita
uidetur credibile multis. Propterea enim multoties
a miraculorum magnitudine abstinet: uolens magis
credibile esse quod fiebat: cum hoc et pueris dogmas
ta euerit. quia enim sunt quidam qui mundi conditorem
alium esse dicunt: plura miraculorum ex sub-
iectis substantiis facit. si enim contrarius ei esset qui
conditor est mundi: non utique alienis uideretur ad pro-
prie uirtutis demonstrationem. non autem ipse aquam
hausit et tunc uinum ostendit: sed hoc iubet ministris
ut eos testes haberet eius quod fiebat. unde sequitur:
Et dicit ei iesus: Haurite nunc et ferte arbitriclinum
no. **ALCVI.** Triclinium uero trium lectorum: ely-
nem lectum significat. Arbitriclinus princeps tricli-
nii. primus inter conuiuias qui more antiquo in

lectis discumbebant. unde quidam arbitriclinum
intelligunt aliquem ex sacerdotibus iudeorum qui
nuptiis interesse poterant ut illos instrueret quali-
ter nuptiis uti deberent. **CHRY.** **SOSTOMVS:**
Uel aliter: quia aliqui possent dicere quod conuiuium ebri-
erant: et sensus iudicantium corruptus ut nescirent
utrum aqua uel uinum esset: hi autem quibus mini-
stratio conuiuiorum credita est maxime uigiles sunt
uini opus habentes ut ornate et ordinate omnia dis-
ponantur: ideo in testimonium eorum que fiebant:
dixit dominus: Ferte arbitriclinum propter euigilan-
tem eis sensum: et non dixit: Propinate discubentibus.

HYLA. iii. de trini. Aqua igitur hydriis infundi-
tur: uinum calicibus hauritur: infundentis scientie sen-
sus non conuenit haurientis. Qui infundunt hauri-
ri aquam existimant: qui hauriunt uinum infusus ar-
bitrantur. unde sequitur: Ut autem gustauit arbitri-
clinus aquam uinum factam: et non sciebat unde esset: mi-
nistri autem sciebant qui hauserant aquam: uocat spon-
sum arbitriclinus. Non autem aque simplicitas dese-
cit: et uini sapor natus est: non per transfusionem poti-
ozis obtrinetur quod infirmius est: sed aboletur quod
erat: et quod non erat cepit. **CHRY.** paulatim
autem dominus uolebat cognosci suorum signorum
uirtutem: et ideo neque ipse reuelabat quod factum
est: neque ministros arbitriclinus uocauit. Non esset
eis creditum puro homine existimato: tale testimonium
reddentibus: sed uocat sponsum qui maxime poterat
conspicere quod fiebat. non simpliciter autem chris-
tus uinum: sed uinum optimum fecit. unde sequitur: Et
dicit ei: Omnis homo primum bonum uinum ponit
et cetera. Talia enim sunt christi miracula: ut multo his
que per naturam fiunt: speciosiora et utiliora fiant.

igitur aqua uinum facta ministros testes habuit: bo-
ni uero uini facti arbitriclinus et sponsus. Probabile au-
tem est et sponsum aliquid respondisse: sed euangeli-
sta hoc permittit: tangens solum id quod necessarium
est scire. scilicet quoniam uinum aquam fecit. unde statim sub-
dit: Hoc fecit initium signorum iesus in chana galilee.
Tunc enim signa maxime necessarium erat face-
re: quando discipuli iam congregati erant et deuoti:
et attendentes his que fiebant: manifeste aderant.
Si uero dixerit quis non esse argumentum sufficiens:
ut hoc sit principium signorum: quia additur In cha-
na galilee: quasi contingat alibi prius esse facta. Dicitur
mus quod et antea diximus: quia iohannes dicit: Ut
manifestetur israeli propterea ueni baptizans. Si uero
sine primas etatem miracula fecit: nequaquam indige-
bant israelite alio manifestante eum. Qui enim in bre-
ui tempore ita per miraculorum multitudinem cla-
ruit: ut eius nomen manifestum fieret omnibus: mul-
to magis si puer existens a prima etate miracula fe-
cisset. Nam et ea que fierent inopinabiliora existimaretur
ab infante facta: et tempus amplius esset. Decenter
autem non incepit signa facere ex prima etate: existis
massent enim phantasmam esse incarnationem et ante
opportunitatem tempus cruci eius tradidissent liuore
liquefacti. **AVG.** Hoc autem miraculorum domini
quod aqua uinum fecit: non est mirum eis qui nouerunt
quia deus fecit. Ipse enim fecit uinum illo die in hy-
driis qui omni anno hoc facit in uitis: sed hoc assidue
amissit admirationem. itaque seruauit sibi deus

innata quedam que faceret: vt tanq̄ dormientes homines ad se colendū mirabiliter excitaret: ppter qd sequitur: Et manifestauit gloriā suā. **ALCVI.** Quia ipse est rex glorie qui sicut dñs elemēta mutabat. **CHRY.** Et hoc q̄tū ex pte sua. Si vō z tūc multi nō cognouerunt: sed tñ oēs postea erāt miraculū audituri. Sequit̄: Et crediderunt in eum discipuli eius. Hi enī debebāt credere: z facilius z cum diligentia attendere his que fiebāt. **AVG.** de cō. eman. Sed si tunc in eum crediderunt: nondū erant discipuli cum ad nuptias vocati sunt: sed illo more locutiōis hoc dictū est quo loquimur: cum dicim⁹ apostolū paulū in tharso cilicie natū: neq̄ enī tunc iam erat apostolus: ita discipulos christi inuitatos ad nuptias cum audim⁹: non ita discipulos sed qui futuri erant discipuli intelligere debem⁹. **AVG.** Illa autē mysteria que in isto miraculo dñi latent videte: oportebat impleri in christo que de illo scripta erant: illa erat aqua. fecit autē de aqua vinū cum aperuit eis sensus z exposuit scripturas. sic enī sapit quod nō sapiebat: z inebriat qd nō inebriabat. **BEDA:** Apparente enī dño i carne: vinosa legalis sensus suauitas paulatim cepat ob carnalē phariseorū interpretationem a p̄sca sua virtute deficere. **AVR.** Si autē iussisset aquā effundi z ipse mitteret vinū ex occultis creature sinib⁹ videret̄ scripturas veteres improbasse. Cum autē ipsam aquā cōuertit in vinū: oīdit vobis q̄ z scriptura vetus ab ipso est: nam iussu ipsius implete sunt hydrie: s; nūc nil sapit illa scriptura si non ibi christ⁹ intelligatur nouim⁹ autē legē ex quib⁹ t̄pibus narret. i. ab exordio mūdi. Inde vsq̄ ad hoc tēpus qd nunc agim⁹ sexta etas ē. nam p̄ma etas computat̄ ab adā vsq̄ ad noe: secunda a noe vsq̄ ad abraā: tertia ab abraam vsq̄ ad dauid: quarta a dauid vsq̄ ad transiigratiōnē babilonis: quinta vsq̄ ad iohānē baptistam: sexta inde vsq̄ ad finem seculi. Sex ergo ille hydrie sex etates significant: q̄b⁹ non desunt propheta. Implete sūt p̄phetie: plene sūt hidrie. Quid est autē capiebant metretas binas vel trinas: Si trinas tñ diceret: nō curreret anim⁹ noster nisi ad ministeriū trinitatis. S; forte nec sic debem⁹ inde sensum auertere: qz dixit binas vel trinas: qz nomina to patre z filio sequēter z spūs sanctus intelligendus est. Oportet enī intelligi charitatē inuicē p̄ris z filij qd est spūs sanctus. Sed ē z ali⁹ intellect⁹ nō p̄mittend⁹. bina enī metrete intelligūt̄ i duobus generib⁹ hoim. i. iudeis z grecis. tres autē ppter noe tres filios significatos. **ALCVI.** Ministri autē sūt doctores noui testamenti q̄ scripturas alijs spūaliter interpretant. Architrclin⁹ autē ē aliquis legisperitus vt nicodem⁹: gamaliel: saul⁹. Dum ergo talib⁹ euangelij verbū committit: qd in littera legis occultabat: quasi vinū de aqua factū architrclino p̄pinatur. Et bene in domo nuptiarū tres ordines discubentū describūt: qz ecclesia trib⁹ ordinibus fidelū constat: coniugatorū: cōtinentū: z doctorū. Optimū autē vinū christ⁹ vsq̄ adhuc seruauit. i. euāgelij vsq̄ in sextā etatē distulit.

Post hec descendit capharnaū ipse z mater eius z fratres ei⁹ z discipuli ei⁹: z ibi māserūt nō mltis dieb⁹.

Et ppe erat pascha iudeorū: z ascendit iesus hierosolymā.

CHRY. Quoniā autē paulo post dñs hierosolymā ascendurus erat: capharnaū a dicit: vt non vbiq̄ fratres z matrē secū trahat. vnde dicitur: Post hec descendit capharnaū ipse z mater illi⁹: z fratres ei⁹ discipuli ei⁹: z ibi māserūt non multis diebus.

AVG. Dic est autē dñs de⁹ noster excelsus vt nos faceret: humilis vt nos reficeret: am bulans in homines: patiens humana: abscondēs diuina. Ecce habet matrē: habet fratres: habet z discipulos. inde fratres vnde matrē. Fratres enī scriptura nostra appellare consuevit: non eos solos qui nascunt̄ ex eodē vtero: aut ex eodē patre: aut ex eodē gradu: velut compatrieles aut cōsobrinos. Unde ḡ frēs dño: Nō enī maria iterū peperit: absit. Inde cepit dignitas virginū. Abraam patru⁹ erat loth z iacob. Laban syru⁹ habebat anicūlū: z viriq̄ dicti sūt fratres. **ALCVI.** Fratres ḡ dñi dicūt̄ cognati marie vel ioseph: quia nō solū beata virgo: sed etiā ioseph in castitate: z ab omni actione coniugali immunitis permansit. **AVG.** de con. euan. Quod vō dicit̄ discipuli eius: incertū est vtrum iam illi adheuerant etiā petr⁹ z andreas z filij zebedei. **Matthe⁹** enī p̄mo narrat q̄ venerit z habitauerit in capharnaū: z postea q̄ eos de nauibus piscantes vocauerit: an forte mattheus qd p̄termiserat recapitulauit: quia sine vlla consequētis t̄p̄is differētia dixit: **Ambulans iuxta mare galilee vidit tuos fratres.** an potius alij discipuli fuerūt. Scriptura enī euāgelica z ap̄lica: non solū illos duodenos appellat discipulos eius: sed oēs qui in eū credentes ad regnū celoz magisterio eius erudiebant. Illud etiā redrendum est quō hic dicit̄: **Anteq̄ iohānes baptista missus ē in carcerē iesu isse in galileā: cū mattheus dicit: Cū autē audisset q̄ iohānes tradit⁹ esset: cecidit in galileā: similiter etiā z marcus. Lucas etiā nihil quidem dicit de tradito iohāne: sed post baptisimū z tētationē christi dicit eū isse in galileā: sicut illi duo: vnde intelligit̄ tres euāgelistas: nō iohānē euāgeliste contraria narrasse: sed p̄termisisse p̄mūz domini aduentum in galileā postea q̄ baptizatus est: quando illic aquā conuertit in vinū. **EVSE.** in ecclesiastica historia: Cum enī triū euāgeliorum ad iohānē euāgelistaz noticia puenisset: probasse quidē d̄ fidem z veritatē dictoz: desse tñ vidit aliqua: z ea maxime que primo p̄dicationis sue tēpore dñs gesserat. Certū est enī q̄ in superioribus tribus euangelijs hec videntur sola contineri que in eo gesta sunt anno: quo iohannes baptista vel icelusus est in carcere vel punitus. z ideo rogatus dicitur iohannes apostolus: vt ea que p̄terierat priores ante traditionem iohannis: saluatoris gesta cōscriberet. vnde si quis diligenter consideret: inueniet euangelia non dissonare: sed alterius temporis gesta esse que scribit iohannes: alterius vō q̄ ceteri. **CHRYSO.** Neq̄ enim in capharnaū miraculum vllū tūc operatus ē. qui enī ciuitatē habitabat illam: nō sane se habebat ad christū: s; erant valde**

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible due to fading and angle. Some legible words include: "Beda", "Chry", "Aug", "Mattheus", "Lucas", "Iohannes", "Capharnaum", "Hierosolyma", "Pascha", "Iudeorum", "Ascendit", "Iesus", "Hierosolyma", "Capharnaum", "Mater", "Fratres", "Discipuli", "Ibi", "Manserunt", "Non", "Multis", "Diebus", "Et", "Prope", "Erat", "Pascha", "Iudeorum", "Ascendit", "Iesus", "Hierosolyma".]

corrupti: id tamen accedit: et parum ibi trahit tempus propter eum qui ad matrem honorem. **BEDA:** Ideo etiam non multis diebus ibi manserunt propter festum pasche quod iam appropinquabat. unde sequitur: Et prope erat pascha iudeorum. **ORI.** Sed quid intendit ibi appositio iudeorum non enim nationis alterius pasche sollemnitates fuerat. Forasan vero quod quoddam est pascha humanum eorum qui procul a proposito scripture celebrant illud quoddam deo diuini et verum quod in spiritu et veritate perficitur. ad distinctionem quoque diuini deus iudeorum. Sequitur: Et ascendit hierosolymam. **ALCVI.** Bis in euangelium legitur iesu ascendisse hierosolymam: semel in primo anno predicationis dum adhuc iohannes non erat missus in carcerem: de hoc ascensu nunc agitur. et iteque illo anno quo erat passus. dedit autem nobis exemplum deus quam cura diuinis subdici debeamus imperis. Si enim ipse dei filius decreta legis a se data implebat: celebrans sollemnitates cum ceteris hominibus: quanto studio bonorum operum ferui debent sollemnitates et puenire et celebrare. **ORI.** Mystice autem cum facta est nuptiarum prepatio in Bethana galilee descendit una cum matre: fratris eius et discipulis in capharnaum: que interpretatur ager consolatiois. Oportebat enim propter vini alacritatem ad agrum consolatiois una cum matre et discipulis ascendere saluatoris: consolatur in futuris fructibus: in agro multitudine suscipientes disciplinam eius: et animam quam illius spiritus sancto concepit et iuuandos ibi. Sunt enim qui cum fructificant ad quos deus ipse descendit una cum verbis ministris atque discipulis: adiungas hominibus pro parte matris sue. Videtur autem qui capharnaum ducti sunt non cape diuina apud se iesu presentia: quoniam illuminatione quam de pluribus dogmatibus est inferioris consolationis agellum non capit cum paucorum capacitate existat. **ALCVI.** Vel capharnaum villa pulcherrima est: et significat mundum in quem verbum patris descendit.

BEDA: Non multis autem diebus ibi mansit: quia paruo in hoc mundo tempore cum hominibus conuersatur est. **ORI.** Est autem hierosolyma ciuitas regis magni: velut ipse saluator ait: ad quam nullus eorum qui manent in terris ascendit nec ingreditur. Sed quilibet anima quam naturaliter obtinet celsitudinem et acumen intelligibilium perspicuus eius ciuitatis est incola: ad quam solus iesus ascendisse dicitur. Videtur tamen post discipuli fore presentes dum recollitur: zelus domus tue comedit me: sed quasi in quo liber discipulorum iesus ascendit.

Et inuenit in templo uendentes oues et boues et colubas et numularios sedentes. Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis: omnes eiecit de templo. oues quoque et boues: et numulariorum effudit es: et mensas subuertit. Et his qui colubas uendebat dixit: Auferte ista hinc: et nolite facere domus patris mei domum negociationis. Recordati sunt uero discipuli eius: quia scriptum est: zelus domus tue comedit me.

BEDA: Dominus hierosolam adueniens: continuo templum oraturus adiit: nobis datus exemplum ut quocumque peram: domum dei primo ingrediamur deum deprecari unde dicitur: Et inuenit in templo uendentes boues et oues et colubas. **AVG.** Sacrificia enim illi populo propter carnalitate talia data sunt: quibus teneret ne ad idola deflueret: et imolabant boues et oues et colubas.

BEDA: Sed quia de longinquo properantes: qui iussa sunt imolari domino: secum ferre non poterant eorum precia deferebant. unde nacta occasione hec animalia in templo scribe et pharisei uendi instituerunt ut uenientes emerent et offerrent. Eademque oblata ipsi alijs uenderent et sic sua lucra accumularent. **Chry.** et numularij ad hoc sedebant ad mensam: ut inter emptores uenditorum resque hostiarum prompta esset pecunia. unde subdit: Et numularios sedentes. Dominus autem nolens aliquid in domo sua terrene esse negociationis: neque eius qui honesta putaret: negociatores omnes expulit foras. **AVG.** Et qui flagellandus erat ab eis: prius illos flagellauit. unde sequitur: Et cum fecisset quasi flagellum de funiculis: omnes eiecit de templo. **THEO.** Neque solus eos eiecit qui uendebant et emebant: sed etiam res eorum. unde subditur: Oues quoque et boues et numulariorum effudit es: et mensas euertit. In numularias que erant quasi uasa denariozum.

ORI. Consideremus autem: ne forte enoche uideatur quod dei filius captis funiculis parat sibi flagellum ad eijciendum de templo. Unum tamen refugium ad horum rationem relinquatur diuina presentia iesu: ut cum uolebat posset iracundiam hostium suffocare quibus essent innumeri. et sedare mentium turbines. Dominus enim dissipat cogitationes gentium: Presens autem historia in nullo minorum presentia presentia dicitur his qui ab eo miraculosius edita sunt: quoniam constat hanc maiorem demonstrare potentiam miraculo quo aqua conuersa est in uinum: eo quod illic inanimata subsistit materia: hic uero tot milium hominum dominum ingentia. **AVG.** de con. euan. Manifestum est autem non semel: sed iterato hoc factum esse a domino. Sed illud primum commemoratur hic a iohanne: istud uultum a ceteris tribus. **ORIGENE.** Et iohannes quidem hoc dicit quod expulit uendentes de templo. **Mattbeus** autem ait: Qui expulit uendentes et ementes. Multo autem maior erat numerus ementium quam uendentium: quorum expulso transcendebat dignitate eius qui reputabatur filius carpentarii: nisi quod diuina presentia sibi omnes subiecit ut dictum est. **BEDA:** Commendat autem in hac lectioe utraque christi natura: humana quidem in hoc quod matrem communem habuisse prohibet: diuina in hoc quod uerum dei filium demonstrat. Sequitur enim: Et his qui uendebant colubas dixit: Auferte ista hinc: et nolite facere domum patris mei domum negociationis. **CHRY.** Ecce patres uocat: et non irascitur: estimat enim simpliciter eum dicere: sed quia postea apertius loquebatur ut sola repitaret parilitatis intelligentiam: propterea seuebat. Et **Mattbeus** qui de dicit quod eiciens eos dicebat: Nolite facere domum meam speluncam latronum. Illud enim fecit ad passionem ueniens: ideo durioribus sermonibus utebatur. Hoc autem in principio signorum fecit: unde non ita aspera sed remissa quodammodo increpatione utitur. **AVG.** Ecce templum illud figura adhuc erat: et eiecit inde dominus omnes qui ad mundanas uenerant: et qui ibi uendebant: que opus habebant homines in sacrificio illi temporis. Quid si ibi ebriosos inueniret si negociationis non

debet fieri domus dei: potatōis fieri debet. **CHRY.** Sed cuius gratia tali vehemētia christus est: quia enim in sabbato curatur erat et multa factus que vi debant ab eis esse legis transgressio: ut non videat deo cōtrarius hoc cu periculo fecit: dans intelligere quod qui piculis se exponit: pro bono ornatu domus omnium domus non tenet. et ideo ut ostēderet sui consōnantiam ad deum: non dixit domum sanctam: sed domum patris mei. Et propter hoc etiā subdit: Recordati vobis sunt discipuli eius: quia scriptum est: Selus domus tue comedit me. **BEDA:** Discipuli enim videntes in eo hunc feruentissimum zelum: recordati sunt quia zelo domus patris saluator eiecit impios de templo. **ALCVI.** Selus cum in bono accipitur: est quidam feruor animi quod mens relicto humano timore pro defensione veritatis accenditur. **AVG.** Comedit ergo zelo domus dei: quod omnia que videt ibi pueria cupit emendare. et si emendare non potest: tolerat et gemit. si ergo in domo tua ne quod puerum fiat fatigis in domo dei ubi salus proposita est: debes pati quantum in te est siquid pueri videris. Amicus est: admoneat leuiter. vxor est: feruentissime frenetur. ancilla est: etiā verberibus compescat. fac quicquid potes pro persona quam portas. **ALCVI.** Propterea autem quotidie deus spiritaliter suam ecclesiam intrat: et quod liter ibi vnusquisque conuersus attendit. Caueamus ergo ne in ecclesia dei fabulis vel risibus vel odijs vel cupiditatibus vacemus: ne improuisi veniens nos flagellet et de ecclesia sua eiciat. **ORI.** possibile enim est hierosolymitanum quoque delicto subiaccere et capacissimos deuare: quod nisi post delictum citissime conuertantur capacitate amittunt. Inuenit igitur in templo. id est in sacris vel in enūciatione ecclesiastici sermonis quosdam qui patris domum negotiationis constituiebant: qui venales exponunt boues quos oportet obseruare ad aratrium retrocedentes non disponant ad regnum dei. Qui etiā pferunt manonā iniquitatis omnibus: ex quibus bus hinc ornatur materia: quod etiā solertia colubarum prouata qualibet amaritudine vilipendunt. Cum ergo hos inuenit saluator in domo sacrata: facto de funiculo flagello fugat illos: vna cum venalibus omnibus et bobus suis. Expargit eris pondera velut indigna in domo dei retineri: subuertitque constitutas tabulas in aīabuarum et mandat ne vltiori in domo dei columbe vendant. Arbitror autem et exemplum ipsum statuisse pro predicta secreti: ut intelligamus pro hoc siquid agi debet erga sacrā illā oblationem a sacerdotibus non debere ritum sensibilium oblationum agi: nec legem obseruari debere carnalibus iudei volebat. nam iesu propeleto boues et oues: iubente auferri colubas: que plurimum offerrebant iuxta consuetudinem iudeorum: et subuertete mensas materialium numerorum non expresse: sed figuratiuē continentium diuinas impressiones: ea scilicet quod secundum legis scripturam videbantur honesta: et vtete eo in plebem flagellis: dissoluenda et dispergenda hec erant: translato regno ad eos qui ex gentibus crediderunt. **AVG.** Uel vendentes in ecclesia sunt quod que sua sunt querunt: non que iesu christi. Venale habent totum: quia voluit redimi. Simon igitur volebat emere spiritum sanctum: quia vendere volebat. erat enim de illis quod colubas vendunt. etenim in coluba apparuit spiritus sanctus. coluba autem non est venalis: gratis datur: quia gratia vocat. **BEDA:** Uendunt igitur colubas quod acceptam spiritus sancti gratiam non gratis ut pro-

ceptum est: sed ad premium dant. Qui manu impositione qua spiritus sanctus accipitur: etiam non ad questum pecunie: ad vulgi tamen fauorem tribuit: quod sacros ordines non ad vite meritum sed ad gratiam largiunt. **AVG.** Boues autem intelligunt apostoli et prophete: quod nobis scripturas sacras dispensauerunt. Qui ergo ipsis scripturis falsant populos: a quibus querunt honores: vendunt boues vendunt et oues. id est ipsas plebes. et cui vendunt nisi diabolo: Quicquid enim de vnica ecclesia perditur: quod tollit nisi leo rugiens. **BEDA.** Uel oues sunt opera munditie et pietatis. Uendunt ergo oues quod humane gratia laudis opera pietatis exercet. Numeros mutuo dant in templo: qui apte terrenis rebus in ecclesia deseruiunt domum etiā omnium faciunt domum negotiationis: non solum hi qui propter sacros ordines precium pecunie vel laudis vel honores querunt: verum etiam qui gradum vel gratiam spirituale quam in ecclesia domino largiente percipiunt: non simplici intentione: sed cura humane retributionis exercet. **AVG.** Signum autem quoddam nobis ostendit dominus quod fecit flagellum de resticulis et inde negotiationem dei in templo faciētes flagellauit. Etenim vnusquisque in peccatis suis reus sibi textit dum peccata addit peccatis. Quia ergo aliquid patiuntur homines propter iniquitates suas: agnoscant: quia dominus facit flagellum de resticulis: et adhuc admonet eos ut mutent se: nam si se non mutauerint: audient in fine. Ligat illi manus et pedes. **BEDA:** Facto igitur de funiculis flagello illos eiecit de templo: quia de parte sortis sanctorum eiciuntur: qui inter sanctos positi vel sicte vel aperte faciunt opera mala. Oues quoque et boues eiecit: quia talium vitam parit et doctrinam ostendit esse reprobam. Numerus lario quoque effudit et mensas subuertit: quia damnatis in fine reprobis etiā ipsarum quas dilexerunt reprobos tollet figuram. venditionem colubarum de templo auferri precepit: quia gratia spiritus que gratis accipitur: gratis dari debet. **ORI.** Potest etiā pro templum intelligi anima studiosi: propter inhabitatam verbum dei: in qua autem doctrina iesu cititerat terrestres et bestiales motus. Signum autem terrestrium motum bos est: quoniam est agricultor. Insensatorum autem motum ouis: quod est plurimum animalium irrationalium. Leuum vero atque inconstitutum mentium signum est coluba. Eorum vero quod bona videtur signa sunt era quod reprobos verbo doctrine expellit: ut non ultra domum premis et sit for-

Responderunt ergo iudei: et dixerunt ei: Quod signum ostendis nobis quia hec facis? Respondit iesus et dixit eis: Soluite templum hoc: et in tribus diebus excitabo illud. Dixerunt ergo iudei: Quadraginta et sex annis edificatum est templum hoc: et tu in tribus diebus excitabis illud? Ille autem dicebat de templo corporis sui. Cum ergo resurrexisset a mortuis: recordati sunt discipuli eius: quia hoc dicebat de corpore suo: et crediderunt scripture et iermoni quem dixit iesus.

Ca. III. ...

THEO. Quia iudei videbant lesim talia face cu potestate multa et dicentis: Nolite facere domui patris mei domum negociationis: signum ab eo petunt. vñ dicitur: **VIDERUNT** g iudei et dixerunt ei: Quid signum ostendis nobis: quia hec facis? **CHRY.** Sed nunquid signa opus erant: ut ea que male fiebant cessare faceret? Nonne zelum tale accipere pro domo dei maximum signum virtutis erat? Non aut illius prophetie meminerant: sed signum petebant: simul quidem de suo turpiter lucro impedito dolentes: simul autem et per hoc prohibere eum volentes. opinant enim eum aut puocare ad miracula: aut cessare ab his que fiebant: propterea non dat eis signum: sicut et post petentibus signum non dedit. **GENERATIO** mala et adultera signum querit et signum non dabitur ei nisi signum ione prophete. **SED** nunc quidem manifestum: nunc autem obscurum: respondet idem. **NON** autem utique quod non petentes preoccupat et signa dat hic petens aduertisset: nisi mentes eorum cognouisset dolosam. **SEQUITUR** enim: **ET** dixit eis: Soluite templum hoc et in tribus diebus excitabo illud. **BEDA:** Quia enim signum querebant a domino quare solita comertia proicere debuerit ex templo: Respondit: Quia ipsum templum significabat templum corporis sui: in quo nulla proflus esset alicuius macula peccati. q. d. Sicut inanimatum templum a vestris comertiis sceleribusque mea expro potestate: ita et hoc corpus mei templum cuiusmodi gestat figuram: vestris manibus dissolutum: tertia die resuscitabo. **THEO.** Neque enim illos ad hoc iudicium puocat dicens: Soluite. sed hoc eis affectantibus: non sibi esse absconditum demonstrat. **AUDIANT** autem arriani quod dominus mortis destructor dicit: **EXCITABO** virtute videlicet propria. **AVG.** Resuscitauit eum quidem et pater cui dicit in plalmis: Excitame et reddam illis: Sed quid fecit pater sine verbo: quod ergo eum pater resuscitauit: sic et filius resuscitauit: quia filius dicit: Ego et pater unum sumus. **CHRY.** Propter quid autem signum resurrectionis dat eis: quoniam hoc maxime erat quod ostendebat eum non esse hominem purum: posse aduersus mortem statuere triumphum: et errantem eum longam velociter dissoluere. **CHRY.** **UTRAQUE** autem res et corpus iesu et templum exemplar tibi fore videtur ecclesie: eo quod ex viuis lapidibus constructum in domum spiritalem in sacerdotium sanctum. et propter illud: Vos estis corpus christi et membra de membris. **QUAMVIS** autem dissolui lapidum videatur structura: ac dissolui oia ossa christi aduersitatibus tribulationum instaurabitur tunc templum ac resuscitabitur die tertia: quod in nouo celo et noua terra presens erit. Sicut enim illud christi corpus sensibile crucifixum et sepultum et postea resurrexit: sic et totale sanctorum christi corpus coconstructum est christo. **QUILIBET** enim eorum in nullo alio glorias nisi in cruce christi: per quam ipse crucifixus est mundo. **SED** et cosepultus est christo et resurrexit cum eo: quod in quadam nouitate vite ambulat: sed secundum beatam resurrectionem nondum surrexit. unde non scriptum est: Tertia die restaurabo illud sed in tribus diebus. **PERFI** citur enim eius erectio in omnibus tribus diebus. **THEO.** Iudei enim de inanimato templo putantes eum hoc dicere: deridebant eum. unde sequitur: Dixerunt ergo iudei: Quadraginta et sex annis edificatum est templum hoc et tu tribus diebus excitabis illud? **ALCVI.** Et notandum quod non de prima edificatione: que a sa-

lomone septem annis perfecta est: sed de reedificatione que facta est sub zoroabel per quadraginta et sex annos impediens iudeis respondebat. **ORI.** Uel dicit aliquis: quadraginta sex annorum exturgere compositum: ex quo dauid allocutus est nathan prophetam consulens de constructione templi: extunc satagens ad congregandam materiam templi. **ANIMADUERTE** vero si possibile est quadraginta numerum statui erga templum: propter quatuor elementa mundi: ac senarium propter hoc quod homo sexto die creatus est. **AVG.** iii. de trinitate. Uel hic numerus perfecti omni officii corporis apte congruit. quadraginta enim sexageseni sunt ducenta sexaginta sex: qui numerus dierum complet nouem menses et sex dies. **IPSA** autem perfectio corporis domini tot diebus ad partum producta comperitur sicut a maioribus traditum suscipiens ecclesie custodit auctoritas. **OCTAUIO** enim kalendas aprilis conceptus creditur: quo et passus. **NAT.** autem tradit octauo kalendas Januarii. **AB** illo ergo die usque ad istum computati ducenti sexaginta sex repiuntur dies: quod senarium numerum quadraginta sex series habent. **AVG.** octuaginta trium quod non dicitur etiam conceptio humana sic procedere et perfici primis sex diebus quasi lactis habeat similitudinem: sequentibus nouem diebus couertat in sanguinem: deinde duodecim diebus solidat: reliquis decem et octo diebus formet usque ad perfecta lineamenta omnium membrorum: et in reliquo tempore usque ad tempus partus magnitudine auget. **SEX** autem et nouem et duodecim et xviii. in unum coacti sunt. **XLV.** addito ergo uno sunt quadraginta sex: qui si fuerint multiplicati per ipsum senarium numerum: quod huius ordinationis caput tenet: sunt ducenti et septuaginta sex. in nouem menses et sex dies. **NON** ergo absurde quadraginta sex annis dicitur fabricatum esse templum: quod corpus eius significabat: ut quot anni fuerit in fabricatione templi: tot dies fuerint in corporis dominici perfectione. **AVG.** sup. Jo. Uel aliter: quod dominus noster de adam corpore accepit: non de adam peccatum traxit: templum corporeum inde supersit: non iniquitatem que de templo pellenda est. **SI** autem facias quatuor nomina greca: Anatole quod est oriens: Disis quod est occidens: Arctos quod est septentrio: Dessembria: quod est meridies: capita verborum adam habent. **QUATUOR** enim veteris dominus collecturum se dicit electos suos cum venerit ad iudicium. **HABET** autem littere nominis adam numerum secundum grecos: et ibi inuenitur quadraginta sex annis edificatum templum. **HABET** enim adam alpha quod est unum: et delta quod est quatuor: et alpha quod est unum: et m. quod est quadraginta: et sic habes quadraginta sex. **SED** iudei quia caro erant: carnalia sapiebant: ille spiritualiter loquebatur: et de quo templo diceret per euangelistam nobis aperuit. **SEQUITUR** enim: Ille autem dicebat de templo corporis sui. **THEO.** Et hoc autem appollinarius contradictionem iunxit: volens ostendere quod caro christi esset inanimata eo quod templum sit inanimatum. ergo carne christi et lapide et lignum facies: quod ex his templum consistit. **SI** autem quod dicitur: Anima mea turbata est: et potestatem habeo ponendi aiam: nequaquam dici dixeris: ubi pones illud. **IN** manus tuas comendo spiritum meum: non enim de anima irrationali intelligere poteris. **NEQUE** quod dicit: Non derelinques aiam meam in inferno. **TORI.** Ideo autem corpus domini templum intelligitur: quia sicut templum gloriaram dei continebat habitantes in ipso: sic corpus

Ex alieno auxilio indigentes hoc agere que agebat. cum tamen pater perfectus eius genuerit: et sufficiens sibi ipsi: et nihil habere imperfectum. quia uero christi studium erat inserim non ita dignitate sua reuelare: sicut persuadere quod nihil ex aduerso agebat patri: propterea in uerbis multotiens humiliter loquens uidetur: in rebus autem cum potestate oia operatur. Ideoque et nicodemus nunc manifeste quidam nihil excelsu loquitur de ipso: occulte autem ab humilitate eius opinione reducit: docens quod sufficiens sibi uisus est in miraculorum operatione. ubi subditur: Respondeit iesus et dixit ei: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit denuo: non potest uidere regnum dei. **AUG.** Ipsi sunt quibus se credit iesus: quod nati fuerint de uero: quod non in nocte ueniunt ad iesum sicut nicodemus. talis enim iam etiam profitentur. Dicit ergo: Nisi quis renatus fuerit etc. Quia nondum es natus denuo. id est ex deo. Spirituali generatione noticia quam habes de me spiritalis non est: sed animalis et humana. Ego autem dico tibi quod sine te sine alio quicumque: nisi ex deo denuo natus fuerit: non poterit apprehendere gloriam que circa me est: sed extra regnum erit: nam generatio que per baptismum fructu illuminationis a te tribuitur. **CHRY.** Vel littera talis est: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit: non natus fueris desuper et dogmatum susceperis certitudinem alicubi: extra erras et longe es a regno celo: loquens seipsum sic ostendens et indicans: quoniam non est hoc tamen quod uidetur: sed alijs oculis oportet ad uidentium eius. Docet autem quod dicit: Desuper. hic quidem. id est de celo exponitur: alio uero principio. Igitur iudei quidem si hoc audissent: uerum coram uis: discessissent: hic uero et in hoc amore discipuli ostendit quod a christo ulterius interrogat.

Dicit ad eum nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Numquid potest in uentrem matris sue iterare introire et renasci. Respondit iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto non potest introire in regnum dei. Quod natum est ex carne: caro est: et quod natum est ex spiritu spiritus est. Non mireris: quia dixit tibi: oportet uos nasci denuo. Spiritus ubi uult spirat: et uocem eius audis: sed nescis unde ueniat: aut quo uadat. Sic est ois qui natus est ex spiritu.

CHRY. Ueniens nicodemus ad iesum ut ad homines audientis maiora quam ab hominibus: erigit ad altitudinem eorum quod dicitur: non quidem excidens a fide: sed infert hanc impossibilitatem ut in apertiore puocet doctrinam. Quo autem erant que admirabantur. scilicet natiuitas talis: et regnum: neque enim audita erant apud iudeos. Sed inter non circa prius instat: et quod maxime eius mentem conuincit. unde dicit: Dicit ad eum nicodemus: Quomodo potest homo nasci cum sit senex? Numquid potest in uentrem matris sue iterare introire et renasci? **BEDA.** Sic uerba ista sonare uidentur: quasi puer queat iterato in uentrem matris introire et renasci. Sed sciendum quod ipse

senex erat: ideoque de se protulit exemplum: ac si diceret: Ego sum senex et meam quero salutem: quomodo possum in uentrem matris introire et renasci? **CHRY.** Rabbi eum uocas et a deo uenisse dicis: et non suscipis quod dicitur: sed loquens ad magistrum dictionem quam multam perturbationem inducit. hoc enim. scilicet quomodo querere eorum est quod non ualide credunt: et multi sic querentes a fide decedunt: hi quidem dicentes: Quomodo deus est incarnatus: alij: quomodo mansit impassibilis: propterea et hic propter anxietatem modum exquirunt. sed cum aliquis cogitationibus propriis spiritualia euerit: derisibilia loquitur. **AUG.** Spiritus enim loquitur: et ille carne sapit. non nouerat iste nisi ueram natiuitatem. scilicet ex adama et eua: et ex deo et ecclesia nondum nouerat: sic tamen tu intellige natiuitatem spiritus quomodo intellexit nicodemus natiuitatem carnis. quomodo enim uerum non potest repeti: sic nec baptismum? **CHRY.** Nicodemus autem decedenti ad eam quam hic est natiuitatem: christus manifestus reuelat spiritualis natiuitatis modum. ubi sequitur: Respondit iesus: Amen amen dico tibi: nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu sancto: non potest introire in regnum dei. **AUG.** ac si dicat: Tu carnalem generationem intelligis: sed ex aqua et spiritu oportet quod nascatur homo propter regnum dei. Si propter hereditatem patris hominis temporalis nascatur aliquis ex uisceribus matris carnalis: et propter hereditatem patris dei sempiternam: nascatur ex uisceribus ecclesie. Tu autem ex duobus homo consistat: ex corpore uide licet et anima: duplicem habet et homini modum generationis. Aqua enim que uisibilis est: ad emundationem corporis intelligitur. Spiritus uero inuisibiliter concurrens: ad emundationem inuisibilis anime inuenitur. **CHRY.** Si uero quis interrogat qualiter ab aqua homo nascatur: interrogo et ego qualiter natus est adam a terra: Sicut enim in principio subiciatur elementum terra: totum uero opus plasmae erat: ita et nunc subicitur elementum aqua: totum uero est spiritus gratie. Tunc paradisum dedit in conuersationem nunc autem celum nobis aperuit. Sed quod est necessitas aqua: his que spiritus sanctus suscipiunt: diuina enim in ea perficitur symbola: sepultura et mortificatio: resurrectio et uita. Sicut enim in quodam sepulchro in aqua nobis submergentibus capita: uetus homo sepelitur: et submersus deorsum occultatur: deinde nouus rursus ascendit: hoc etiam fit ut discas quoniam uirtus patris et filij et spiritus sancti oia complet: et quod christus tres dies ad resurgendum expectauit. Quod igitur est matris fetui: hoc est fideli aqua. in aqua enim plasmae et figurae: sed quod in matrice plasmae tepere indiget: quod uero in aqua non ita: sed in uero momento oia sunt. Talis enim est natura corporum ut tempore assumant perfectionem. in spiritualibus uero non est ita: quoniam perfecta a principio constituta sunt que sunt. ex quo igitur ascendit a iordane dominus non adhuc reptilia animarum uidentium: sed animas spirituales et rationabiles aqua reddit. **AUG.** de baptis. paruulorum: Sed quia non ait: Nisi quis renatus fuerit ex aqua et spiritu non habebit salutem uel uitam eternam: sed Non intrabit in regnum dei. Ad hoc inquit quidam: Paruuli baptizandi sunt ut sint cum christo in regno dei: ubi non erunt si baptizati non fuerint: quousque et sine baptismo si paruuli moriantur salutem uitamque eternam habituri sunt: quoniam nullo peccati uinculo astricti sunt. Sed cur nascatur denuo nisi renouanda ueritate: aut ubi imago dei non intrat in regnum dei: nisi impedimento prohibete peccati.

carales estis et supbi nō accipitis testimoniū nrm.
THEO. Nō nequaquā de nicodemo dicit s; de ge-
 nere iudeorū qui vsq; ad finem i pfidia pmanferunt.

CHRY. Quod quidē nō turbati vbu est: sed man-
 suetudinē ostendit. Vinc enim erudit nos cum ad
 aliquos locuti fuerim? et nō psuaserim? nō tristari
 neq; irasci: sed nrm fmonem credibilem facere nō
 solum irascendo: sed etiā nō clamādo. Materia
 enī ire clamor est: ielus autē dogmata excelsa tangē
 debens: ppter audientiu infirmitatē se detinet mul-
 totiens: et nō continue dignis sua magnitudine dog-
 matibus immorat: sed magis his que cōdescendit
 nem bñt. vñ hic subdit: Si terrena dixi vobis: et non
 creditis: quō si dixerō vobis celestia credetis? **AV-
 GUSTI.** Hoc est si non creditis q; templū possum
 suscipere deieci a vobis: quō creditis q; p spūscm
 pnt homines regenerari? **CHRY.** Vel aliter: Si
 baptismum terrenū dicat: non mireris q; in terra p
 faciat et comparatione illius natiuitatis stupende
 que est ex substātia pris: terrena est grē natiuitas: et
 bene non dicit: Nō intelligitis: sed non creditis. nā
 cū quis aliqua p intellectu suscipere nō valet: amen-
 tie vel ignorātie imputat. Cū autē hoc nō suscipiat
 aliquis qd solum fide oportet suscipere: nō amentie
 sed infidelitatis est accusatio. Dicebant autem hec
 est non credebant: q; posteri erant ea suscepturi.

**Et nemo ascendit in celū nisi q; de-
 scendit de celo: filius hominis qui
 est in celo.**

AVG. De baptismo paruulorū: notata paululu-
 z eius imperitia: qui se ceteris de magisterio pferebat
 et omniū talium incredulitate rep̄bensa: ridet q; alij
 credant si illi non credunt ad illud qd interrogatus
 est: quō possunt ista fieri dicens: Et nemo ascendit i
 celum nisi qui descendit de celo: filius hominis qui
 est in celo. q. d. sic fiet generatio spiritualis: vt sint ce-
 lestes homines ex terrenis: qd adipisci nō poterunt
 nisi membra mea efficiant: vt ipse ascēdat qui descē-
 dit: nō aliud deputas corp? suum. i. ecclesiā suam q;
 scipis. **GREGO.** xxvii. mora. Quia enī nos vnū
 cū illo iam facti sum? vñ solus venit: in se sol? redit
 etiā in nobis: et is qui in celo semp est: ad celū quo-
 tidie ascēdit. **AVG.** De baptismo paruulorū: Quā-
 tis autē in terra factus sit filius hominis diuinitatez
 tamē suā qua in celo manens: descendit ad terrā nō
 indignās censuit noīe filij hominis sicut carnē suāz
 dignat? est noīe filij dei. per vnitatē enī psone qua
 vnaq; substātia vn? est christ? et filius dei ambula-
 bat in terra: et idem ipse fil? hominis manebat in ce-
 lo. Sit ergo credibilior fides ex incredibiliorib? cre-
 ditis. Si enim diuina substātia longe distantior po-
 nit ppter nos ita suscipere humanā substātiā vt
 ma psone fieret: q̄to credibili? alij sancti sunt cum
 homine christo vn? christus: vt oibus p eius grām
 ascendētibus: ipse vn? ascendat in celū qui de celo
 descendit. **CHRY.** Vel aliter: Quia dixerat nico-
 demus: Scim? quoniam a deo venisti magister. ne-
 estimē? ita esse magister: vt multi pphetaz de terra
 estimātes subiungit: Et nemo ascendit in celum: ni-
 si qui descendit de celo filius hominis qui est in celo
THEO. Cum vō filiū hominis descendisse de ce-

lo audis: non putes q; de celo caro descēdit: hoc. n.
 hereticorū dogma est: qui docebat q; christus de ce-
 lo corp? sumpserat: et p virginē transferat. **CHRY.**
 Filium enī hominis nō carnē hic vocauit: sed a mi-
 nozi substātia se totū nominauit. Est enī ei consue-
 tudo multotiens a diuinitate: multotiens ab huma-
 nitate totū vocare. **BEDA:** Si enī aliquis homo
 nudus de monte ad cōuallia descendat: et assumpti
 vestimentis etiā armis ad eundem montē ascendat
 recte ipse idem qui p̄s descēdit ascendisse p̄hibet.

HYLA. x. de trini. Vel q; de celo descēdit? cepte
 de spiritu originis cā est. Non enim corpoti maria
 originē dedit: lz ad incrementa partumq; corpotis
 omne qd sensus sui est naturale contulerit: qd vero
 hominis fili? est: suscepto in virgine carnis est part?
 quod autē in celis est nature semp pmanētis ptās: ē
 que nō ex infirmitatis sue virtute in regionē diffusi-
 ti corpotis coartauit vbi dei ptātem: et in forma sui
 manens ab omni intra extraq; celi mūdiq; circulo:
 celi ac mundi dñs nō absuit. p hoc ergo: et de celo
 descēdit: q; filius hominis est: et in celis est. q; vbu
 caro factū non amiserat manere quod factum est.

AVG. Miraris autē q; hic erat et in celo: Tales scē
 discipulos suos: paulū audi dicentē: Nra conuersa-
 tio in celis est. si homo paul? ambulabat in terra: et
 cōuersabatur in celis: deus celi et terre nō poterat eē
 in celo et in terra. **CHRY.** Vide autē q; qd valde
 videt excelsū: indignū est sua magnitudine. Non
 enim solum in celo est: sed vbiq; et oia replet: sed ad
 huc imbecillitatem auditoris loquitur paulatim eū
 reducere volens.

**Et sicut moyses exaltauit serpē-
 tem in deserto: ita exaltari oportet
 filiū hominis: ut ois q; credit in ipso
 nō pereat: sed habeat uitam eternā.**

CHRY. Quia dixerat bñficiū baptismi inducit
 hui? cām. i. crucē dicens: Et sicut moyses et. **BE-
 DA:** Magist? legis mosaice ad spiritualē sensum
 eiusdem legis inducit: recordans veteris historie: et
 hāc in figurā sue passionis atq; humane saluatiōis
 factā edisserens. **AVG.** de baptis. paruulorū: Ser-
 pentū enī incurrib? in deserto multi moriebant: ac
 sic moyses ex precepto dñi exaltauit in deserto enē
 serpentē: hūc vidētes sanabant continuo. Exaltar? ser-
 pens est mors christi: eo significādi modo quo per
 efficientē id qd efficiē significat. A serpente quippe
 mors venit: qui peccatū quo mori meref homini p
 suafit. dñs autē in carnē suā nō peccatū trāstulit tāq;
 venenum spentis. sed mortē: vt esset in similitudine
 carnis peccati pena sine culpa: vñ in carne peccati et
 pena solueret et culpa. **THEO.** Videas g figuraz
 ad veritatē. Ibi enī spentis similitudo spēm quidē
 bestie habet: venenū autē nō habet: sic et hic christ?
 a peccato liber: in similitudinē carnis peccati venit.
 Exaltari autē audiēs suspensionē itelligas in altum:
 vt scificaret aerē q; sanctificauerat terrā ambulādo
 in ea: itelligas etiā p exaltationē gliaz. nā illa crucis
 altitudo glia christi scā est. in quo enim iudicari vo-
 luit: in hoc hui? mūdi pncipē iudicauit. Adā enī iu-
 ste mortuus est: q; peccauit: dñs vero iniuste: quia

peccatū non fecit. Postq̄ ḡ iniuste mortē sustinuit supavit illū q̄ eū tradidit morti: z sic liberavit adaz a morte: sed in hoc deūctū se iuenit. Nō enī potuit in cruce dñm cōtristare vt crucifigētes odiret: s; magis diligebat z p̄ eis orabat. sic igif crux christi eius exaltatio z glia scā est. **CHRY.** Ideo etiā nō dixit pendē oportet filiū hominis: sed Exaltari: qz bone stius hoc videbat. vñ z ppter audientē z ppter figuram hoc posuit: vt discas qm̄ cognata sūt vetera nois: deinde vt cognoscas qm̄ nō iuitus ad passionē venit: z adhuc vt discas qm̄ multis hinc nascit sal?

AVGV. de baptis. paruulor: Sicut ergo tūc qui aspiciēbat exaltatū serpentē a veneno sanabat: z a morte liberabat: sic nunc qui oformaf similitudini mortis christi p̄ fidē baptismūq; eius z a peccato p̄ iustificationē: z a morte p̄ resurrectionē liberat hoc est enī qd̄ ait. Ut ois qui credit in eū: nō peat: sed habeat vitā eternā. qd̄ ḡ opus est vt morti christi p̄ baptismū oformet paruulus si mortuū spētis non est oīno venenat? **CHRY.** Attēde autē qz passionem obumbrate posuit ne ex eius v̄bis fieret tristis auditor. Fructū v̄o passionis posuit manifeste. si enī qui credit in crucifixū non peunt: multo magis q̄ crucifixus est nō perit. **AVGV.** Hoc autē interest inter figuratā imaginē z rē ipsam: qz illi sanabant a morte ad tpalē vitā: hi autē vt habeāt vitā eternam.

Sic enim deus dilexit mūdū ut filiū suū unigenitū daret: ut omnis qui credit in eū nō peat: sed habeat vitā eternā. Nō enī misit de⁹ filiū suū in mūdū ut iudicet mūdū: sed ut saluetur mūdus per ipsum. Qui credit in eū non iudicatur. Qui autē nō credit iā iudicatus est quia nō credit in nomine unigeniti filij dei.

CHRY. Quia dixerat: Oportet exaltari filiū hōis quo mortē occulte significauit ne auditor tristis ab his fieret v̄bis humanū quid de eo suspicans z mortem ei⁹ estimans nō esse existentia: hoc ad rectitudinem reducit: filiū dei dicēs eū qui dat ad mortē: z mortē eius cām esse vite eterne. vñ dicit: Sic enī deus dilexit mūdū: vt si suū vnige. da. vt ois q̄ cre. i eū n̄ peat sed ha. vi. eter. q. d. Ne mirer qm̄ ego debeo exaltari vt vos saluemini: etenī z p̄ri hoc videt qui ita nos dilexit: vt p̄ seruis in deuotis filiū dederit. dicendo autē: Sic de⁹ di. mun. multā indicat amoris intentionē. Multa enī est z infinita distantia: qui enī imortalis: qui sine p̄ncipio: qui magnitudo infinita eos q̄ sunt ex terra z cinere infinitis plenos peccatū dilexit: sed z ea que post hoc ponit: ostētatua sunt magni amoris: nō enī seruū: nō angelū: non archangelū dedit: sed filiū suū. Rursus si filios plures habuisset: z dedisset vnū: hoc etiā esset maximū. Nunc vero filiū vnū dedit. vñ subdit: Unigenitum. **HYLA.** vij. de trini. S; si dilectionis hinc fides est creaturam creature prestitisse: non facit magni meriti si dem vilis z spernenda iactura. Preciosa autē sunt q̄ cōmendant charitatē z ingentia ingentib⁹ estiman

tur. Deus diligēs mūdū filiū non adoptiuū: s; suū z vnigenitū dedit: hinc p̄petas est: natiuitas est: veritas est: nō creatio est: nō adoptio est: nō falsitas est: hinc dilectionis z charitatis fides est vt ad mundi salutē z filiū suū z vnigenitū prestitisset. **THEO.**

Videf autē mihi qz sicut spurius dixit: qz filius hōis descendit de celo: cū caro de celis nō descendit s; ppter vnā psonā in christo que dei sūt attribuit homini: sed z nūc ecōuerso que sūt hominis verbo dei appropat: etenī deus dei fili⁹ impassibilis mansit: s; qz vn⁹ erat fm̄ hypostasim dei fili⁹ z hō qui passionem sustinuit: filius vari dicit in mortē q̄ passibilis patiebat: non natura p̄pa: sed carne p̄pa. Est autem maxima vtilitas osecuta ex huiusmōi datione mentem excedēs humanā. Sequit enī: Ut ois q̄ credit i eū nō pereat: sed habeat vitā eternā. Vetus nāq; testamentū his qui suabat illud dierū longitudinem p̄mittebat: euāgelū v̄o eternā z insolubilē vitam.

AVG. Notādū v̄o qz eadē de filio dei vnigenito replicat: qz de filio hominis in cruce exaltato p̄miserat dicens: Ut ois qui credit in eū: qz idem redēptor z conditor n̄r filius dei an̄ secula existēs: fili⁹ hominis factus est in fine seculor: vt qui p̄ diuinitatis sue potētiā nos creauerat ad p̄suetudā beatitudinem pennis vite: ipse p̄ fragilitatē humanitatis nostre nos restauraret ad p̄cipendam quā pdidim⁹ vitam.

ALCVI. Vere autē p̄ filiū dei habebit mūdus v̄itam: qz non alia cā venit in mūdū nisi vt saluet mūdū. vñ sequit: Non enī misit de⁹ fi. suū in mūdū. vt iudicet mūdū: sed vt sal. mun. p̄ ipm̄. **AVG.** Quare enī saluator mundi dicit: est: nisi vt saluet mūdū: qz q̄rum in medico est sanare venit egrotus. Ipse se interim q̄ p̄cepta medici suare nō vult aut cōtēnit. **CHRY.**

Sed qz hoc dicit: multi pigroz in peccator magnitudine z negligētie supabūdātia dei abutētes nisi cordia dicūt: nō est gebēna: nō est supplicū: omnia nobis de⁹ peccata dimittit. Sed oīderandū qz duo sunt christi aduētus: q̄ iā scūs est z qui futū⁹ ē. Et p̄or qd̄ scūs est nō vt iudicet que scā sunt a nobis: sed vt dimittat. secūd⁹ autē nō vt dimittat: sed vt iudicet. De p̄ori igif ait: Nō veni vt iudicet mūdū: qz enī clemens est: nō facit iudiciū: sed interim remissionem omnīū peccator p̄ baptismū p̄mo: z postea p̄ p̄niam qz si hoc mō nō fecisset: vnuerfi simul pditi essent. Dēs enī peccauerūt z egent grā dei. ne igitur aliqs crederet se ipone peccare: subdit de pena non credentis: Qui credit in eū nō iudicat. qui credit inquit: nō qui iuestigat: qd̄ igif si imundā habeat v̄itam: maxie qd̄dem paul⁹ tales non fideles esse dicit. Cōfitem⁹ inquit se nosse deū: factis autē negāt: s; hoc illud significat: qz fm̄ hoc q̄ credit nō iudicaret: sed opey qd̄dem grauiorem sustinebit penā: infidelitatis autē cā nō torquebit. **ALCVI.** Vel qz credit in eū z adheret ei vt mēbrū capiti: nō iudicabit. **AVG.**

Quid autē dictuz sperabas de eo qui nō credit nisi qd̄ iudicat: Sed vide quid dicit: Qui autē nō credit iā iudicatus est: Nō dū apparuit iudiciū: sed iā factus est iudiciū. Nouit enī ois qui sunt ei⁹: nouit q̄ per maneāt ad coronā z q̄ p̄maneāt ad flām. **CHRY.** Aut hoc dicit qz ipm̄ discredere ipenitētē supplicū est: esse enī extra lumē etiā fm̄ se maximū supplicū est: vel qd̄ futuz est p̄nunciat: sicut enī qui occidit

... in omni hinc iudicē dōctur: sic: m...
... qui inuenit: et...
... in cruce dñm cōtristare...
... magis diligebat...
... sic igif crux christi eius exaltatio...
... gloria scā est...
... CHRY. Ideo etiā nō dixit pendē oportet...
... sed Exaltari: qz bone stius hoc videbat...
... vñ z ppter audientē z ppter figuram...
... hoc posuit: vt discas qm̄ cognata sūt vetera nois...
... deinde vt cognoscas qm̄ nō iuitus ad passionē venit...
... z adhuc vt discas qm̄ multis hinc nascit sal?
... AVGV. de baptis. paruulor: Sicut ergo tūc qui aspiciēbat...
... exaltatū serpentē a veneno sanabat: z a morte liberabat...
... sic nunc qui oformaf similitudini mortis christi p̄ fidē baptismūq; eius...
... z a peccato p̄ iustificationē: z a morte p̄ resurrectionē liberat...
... hoc est enī qd̄ ait. Ut ois qui credit in eū: nō peat: sed habeat vitā eternā...
... qd̄ ḡ opus est vt morti christi p̄ baptismū oformet paruulus...
... si mortuū spētis non est oīno venenat?
... CHRY. Attēde autē qz passionem obumbrate posuit...
... ne ex eius v̄bis fieret tristis auditor. Fructū v̄o passionis posuit manifeste...
... si enī qui credit in crucifixū non peunt: multo magis q̄ crucifixus est...
... nō perit. AVGV. Hoc autē interest inter figuratā imaginē...
... z rē ipsam: qz illi sanabant a morte ad tpalē vitā: hi autē vt habeāt vitā eternam.
... Sic enim deus dilexit mūdū ut filiū suū unigenitū daret: ut omnis qui credit in eū...
... nō peat: sed habeat vitā eternā. Nō enī misit de⁹ filiū suū in mūdū...
... ut iudicet mūdū: sed ut saluetur mūdus per ipsum. Qui credit in eū non iudicatur...
... Qui autē nō credit iā iudicatus est quia nō credit in nomine unigeniti filij dei.
... CHRY. Quia dixerat: Oportet exaltari filiū hōis quo mortē occulte significauit...
... ne auditor tristis ab his fieret v̄bis humanū quid de eo suspicans z mortem ei⁹ estimans...
... nō esse existentia: hoc ad rectitudinem reducit: filiū dei dicēs eū qui dat ad mortē...
... z mortē eius cām esse vite eterne. vñ dicit: Sic enī deus dilexit mūdū: vt si suū vnige. da...
... vt ois q̄ cre. i eū n̄ peat sed ha. vi. eter. q. d. Ne mirer qm̄ ego debeo exaltari...
... vt vos saluemini: etenī z p̄ri hoc videt qui ita nos dilexit: vt p̄ seruis in deuotis filiū dederit...
... dicendo autē: Sic de⁹ di. mun. multā indicat amoris intentionē. Multa enī est z infinita distantia...
... qui enī imortalis: qui sine p̄ncipio: qui magnitudo infinita eos q̄ sunt ex terra z cinere...
... infinitis plenos peccatū dilexit: sed z ea que post hoc ponit: ostētatua sunt magni amoris...
... nō enī seruū: nō angelū: non archangelū dedit: sed filiū suū. Rursus si filios plures habuisset...
... z dedisset vnū: hoc etiā esset maximū. Nunc vero filiū vnū dedit. vñ subdit: Unigenitum.
... HYLA. vij. de trini. S; si dilectionis hinc fides est creaturam creature prestitisse: non facit magni meriti...
... si dem vilis z spernenda iactura. Preciosa autē sunt q̄ cōmendant charitatē z ingentia ingentib⁹ estiman

homine: est nōdum snia iudicātis cōdēnat⁹ sit: rei tamē natura condēnatus est: ita et qui incredul⁹ est sicut et adam qua die comedit de ligno mortuus ē. **GREGO.** xxvij. moral. **U**el aliter: In extremo iudicio aliq⁹ non iudicant⁹ et pereunt: de quib⁹ hic dicit: Qui nō credit iam iudicat⁹ est. Non enī eorum tūc causa dīscutit⁹: qui a conspectu districti iudicis iam cū dānatione sue infidelitatis abscedūt: p̄fessionem vō fidei retinentes: sed p̄fessionis opera nō habētes redarguunt⁹ vt pereant. Qui vero nec fidei sacramēta tenuerūt: increpationē iudicis in extrema examīnatione nō audiunt: qz p̄iudicati in infidelitatis sue tenebris eius quē despererāt inuentione argui non merent⁹. Princeps nāqz terrenam rempublicam regens: aliter punit cinē interi⁹ delinquentem: atqz aliter hostē exteri⁹ rebellantem. In illo iura sua cōsūlit: hostem vero bella mouet: dignaqz ei⁹ malicie tormentā retribuit: de malo vero ei⁹ quid lex habeat non requirit. neqz enī lege necesse est periri eū qui lege nūqz potuit teneri. **ALCVI.** Quare autē iudicatus est qui nō credit: causam assignat dicens: qz non credit in noīe vnigeniti filij dei. In hoc enī solo noīe est salus. Non habet de⁹ multos filios: qui possunt saluare: hunc habet vnigenituz p̄ quē saluat **AVG.** de baptis. paruuloz: **U**bi q̄ paruulos ponimus baptizatos nisi inter eos qui crediderunt: hoc enī eis acquirūt p̄ virtutē sacramenti et offerentiuz respōsionē: ac p̄ hoc eos qui baptizati nō sunt: inter eos qui non crediderūt statuimus.

Hoc est autē iudiciū: quia lux uenit in mundū: et dilexerūt homines magis tenebras qz lucem. Erant enī eozū mala opera. Omnis enī q̄ male agit odit lucem: et non uenit ad lucem ut nō arguant⁹ opera eius. Qui autē facit ueritatē uenit ad lucē ut manifestent⁹ opera ei⁹: quia i deo sunt facta.

ALCVI. Reddit causam quare nō crediderunt et quare iuste dānant⁹ dicens: Hoc est autē iudiciuz qz lux uenit in mundū. **CHRY.** q. d. Nunquid ipsi eam quēserūt vel laborauerūt: vt inuenirent? Ipsa lux uenit ad eos nec ei occurrerunt. vñ sequit⁹. Et dilexerūt homines magis tenebras qz lucem. Ex hoc modo puant⁹ homines excusatione: uenit enī eripē a tenebris et ad lucē ducere. Quis ergo ei⁹ qui non uult ad lucē accedere miserabit⁹. **BEDA:** Lucem sc̄ipm appellat: de qua supra euangelista dixit: Erat lux uera. Tenebras uero appellat peccata. deīde qz uidebat multis esse credibile qd dictum est: nullus enī tenebras p̄bonorat luci: subdit cām quare hec passi sunt dicens: Erāt enim eoz opera mala. At si q̄dem in iudicium uenisset: haberet hoc aliquā rationem. qui enī malozum sibi cōsciuz est: fugere iudicē cōsuet: parcenti uero qui deliquerūt occurrunt. dicens igit⁹. Erant: eos qui multozū sibi ipsi erāt cōsciuz peccatoz: maxime christo ad ignoscendū uenētū occurrere: quod et in multis factū est. **Et enī publicani**

et peccatores uenientes rectumbebāt cū iesu: quia uero quidā sunt ita molles ad eos qz p̄ uirtute sunt laboriosos: vt vsqz ad ultimū uelint adberere malitie: in hoz iniuriā subdit: Omnis enim qui male agit odit lucē. Quod quidē dictū est de his qui eligunt i malitia manere. **ALCVI.** Quia omnis qui male agit odit lucē. i. qui est in intētionē peccandi: cui placet peccatū: odit lucem que detegit peccatū. **AVGV.** x. p̄fessionū: Quia enim falli nolūt et fallere uolunt: amāt enim eā cum seipam indicat: et oderūt eam cū eos ipsa indicat. Inde retribuet eis vt eos nolētes manifestet: et eis ipsa non sit manifesta. Amāt q̄ ueritatem lucētem: oderunt eam redarguētē. vñ seq̄t⁹. **Et nō uenit ad lucem ut nō arguant⁹ opera eius.** **CHRY.** Eum enī qui in paganismo uiuit: nullus redarguit: quia deus tales habet: et digna dogmatib⁹ opera demonstrat. Qui uero christi sunt male uiuētēs: ab oībus rectis accusant⁹. Si autē gentiles sunt recte uiuētēs hoc manifeste nō notū. Nō enī mihi dicas eos qui a natura sunt mites et honesti: nō enī est hoc uirtus sed eū die qui a passionib⁹ sustinet uolentiam et sapienter uiuit: sed nō utiqz habes. Si. n. regni enunciatio et gehēne mīne et alia tāta uocūm ta uix detinet homines in uirtute: nullo hoz persuasione si p̄transibunt uirtutē. si uero hypocrisim fugūt glorie grā hoc faciunt. vnde cū potuerūt latere nō omittent uti malis desiderijs: que etiam utilitas est cum aliquis sobri⁹ sit et nō rapit: fit uero uane glorie seruus fornicario nō minor est: multo enī plura et grauiora operat⁹. Si autē quidē recte sunt uiuētēs in gentilib⁹: nō hoc aduersat huic sermōni: quia non frequēter contingit: sed raro. **BEDA:** Moraliter etiam illi magis tenebras qz lucem diligunt: qz suos p̄dicatores bene docētēs odijs et detractionib⁹ insequunt⁹. Sequit⁹. Qui autem facit ueritatem uenit ad lucem: ut manifestetur opera ei⁹: quia in deo sunt facta. **CHRY.** Nō autem de his qui ab initio facti sunt christiani hoc dicit: sed tñ de his qui ex gentibus uel iudeis ad rectam disponēdi erāt fidem. ostēdit enī quoniā nullus utiqz eligit in errore uiuētēs ad fidem uenire: nisi p̄us inscribat sibi ipsi uia rectā. **AVG.** de bap. paruuloz: In deo autem facta dīc opera eius qui uenit ad lucē: qz itelligit iustificacionem suā nō ad sua merita: sed ad dei grām pertinē. **AVG.** sup iohā. Sed si oīa opera de⁹ mala iuenit quo quidā fecerunt ueritatem: et uenerūt ad lucem. i. ad christū. Sed dilexerunt inquit supra tenebras magis qz lucem. ibi posuit vim. Multi dilexerunt peccata sua: multi ea cōfessi sunt. Accusat deus peccata tua si et tu accuses. adiungeris deo: oportet ut oderis in te opus tuū: et ames in te opus dei. Initiū opoz bonoz p̄fessio est opoz maloz: et tūc facis ueritatē: qz nō te palpas: nō tibi blādiris. Uenit autē ad lucē qz hoc ipm qd tibi displicuit peccatū tuū: nō tibi displiceret nisi de⁹ tibi luceret: et eius ueritas tibi osideret. Facit autē aliquis ueritatē p̄fessionis et uenit ad lucem i operibus bonis: etiaz p̄pter illa que uident⁹ minuta esse peccata lingue: aut cogitationū aut imorationis in rebus concessis quoniā minuta plura peccata: si negligant⁹ occidunt. Minuta sunt gutte que flumē implent: minuta sūt grana barene:

datū de celo. **I**psi uos mihi testimo-
niū phibetis qđ dixerim: nō suz ego
christus: sed qz missus sum añ illum.
Qui habet sponsam spōsus ē: amic⁹
autē sponsi q stat ⁊ audit euz: gaudio
gaudet ppter uocē spōsi. **H**oc ergo
gaudiū meū impletū est. **I**llū oportet
crescere me autem minui.

CHRYS. Interrogat⁹ iohānes non uehementer
discipulos increpat: timens ne ab eo separari aliqd
aliud operent: sed remisse quodammodo eis loquitur
vñ dicit: Rñdit iohānes ⁊ dixit eis: Non potest hō
accipere quicqz nisi fuerit ei datū de celo. q. d. ⁊ si p
clara sunt que christi sunt: etiā omnes ad eū currūt
mirari nō oportet: deus enī est qui hoc facit. huma-
na enī facile dephensibilia sunt ⁊ imbecillia ⁊ velo-
citer desunt: hec autē non talia sunt. non ergo sunt
humanius adinuenta: sed diuinit⁹ ordinata. **S**i autē
humilit⁹ loquitur de christo non mireris. nō. n. erat cō-
tingens qz passumptos a tali passione. i. inuidie ab
inimico doceret oīa: sed interim vult eos terrere osten-
dens qz ad impossibilia conant: ⁊ qz deo rebelles in-
ueniunt. **A**VG. Vel aliter: Hoc iohānes de seipso
dicit: quasi hō de celo accipi: qz accipi vt aliquid
esset: inanē me vultis esse: vt loquar vñ veritatem.

CHRYS. Et vide qz hoc quod estimabāt pponi in
christi subuersione: qñ dixerunt: Cui testimonium
phibetis: hoc in eos cōuertit dicens: **I**psi uos mihi
testimonium phibetis qz dixerim: Nō sum ego chri-
stus. q. d. si veruz meum testimoniū estimatis: dicite
quoniā illum mihi phonerare oportet. vñdē subdit
Sed quoniā missus sum añ illum. q. d. minister suz.
Et ea que sunt ei⁹ q me misit: nō dico humana grā
blandiens ei: sed patri ei⁹ q me misit ministrans.

ALCVI. Sed si aliqz dicat quādoquidē tu non
es christus: quis g es tu: vel quis est ille cui perhi-
bes testimoniū. **A**d hoc rñdit: Ille est sponsus: ego
sum amicus sponsi: missus vt p me sponsa pparetur
suo sponso. vñ subdit: **Q**ui habet sponsam sponsus
est. Sponsam dicit eccliam ex oibus gentib⁹ congre-
gatam: que virgo est integritate mentis: perfectione
charitatis: vnitate catholice fidei: concordia pacis: i
tegritate anime ⁊ corporis: que habet sponsum: de
quo quotidie generat. **B**EDA: Ceterū frustra est
virgo corpore que virgo non manet in mēte. **P**anc
autē sponsam christus in thalamo yteri virginalis si-
bi sociavit: ⁊ eandem p̄cio sui sanguinis redemit.

THEO. Omnis etiā anime sponsus christus est.
sponsaliū vō locus vbi coniūctio efficitur: locus est
baptismatis siue ecclesia. **D**at vō arram sponse: pec-
catorum remissionem: spiritus sancti cōmunionem:
p̄fectiora vō in futuro seculo retribuet dignis. **N**ul-
lus autē alius est sponsus nisi solus christus. omnes
nāqz doctores paranymphī existūt: sicut ⁊ p̄cursor
Nullus enī bonoz largitor est nisi dñs: omnes alii
ministri sunt bonoz que dantur a dño. **B**EDA:
Sponsam igit suam dñs amico suo. i. ordini p̄dica-
torū cōmendauit: qui eam nō sibi: sed christo zelare

debet. vñ subdit: **A**mictus autē sponsi qui stat ⁊ audit
eum gaudio gaudet: ppter vocē sponsi. **A**VG. **V**.
q. d. Non est mea sponsa: sed numqd non gaudes in
nuptiis: Immo gaudeo ait: quia amicus sponsi.

CHRYS. Sed qualiter q dixit: Non sum dignus sol-
uere corrigiā calciamenti: amicus nunc seipsum dicit:
non qdem ppter honoris equalitatē: sed multitudi-
nem gaudiū representare volēs. Non enī in talibus
ita ministri sponsi letant sicut amici. **S**imul autē ⁊
condescendēs eoz imbecillitati amicum se dicit: qā
enī estimabāt eum morde ab his que fiebāt: estē
dit qz non solum non morde: sed ⁊ valde gaudet si
sponsum sponsa cognoscit. **A**VG. **S**ed qre stat
qz non cadit: qz humilis est. vñ stantē in solido: **N**ō
sum dign⁹ corrigiam calciamenti ei⁹ soluere. **S**tat
autē ⁊ audit eū. si ergo cadit non audit eū: ergo sta-
re debet amic⁹ sponsi ⁊ audire. i. pmanere in gratia
quā accepit: ⁊ audire vocē ad quā gaudeat. nō inqz
gaudeo. ppter vocē meam: sed ppter vocem sponsi
gaudeo: ego in audiēdo: ille in dicēdo: ego auris:
ille vbum. qz enim custodit sponsam vel vxorē amici
sui: dat qdem operam vt null⁹ alius ametur: sed si
amari se p amico voluerit ⁊ vti voluerit cōmendata
sibi: qz detestandus vniuerso generi humano appa-
ret: **M**ultos autē adulteros video: qz sponsam tāto
p̄cio emptam possidere volunt: ⁊ id agunt vbi suis
vt p sponso amentur. **C**HRYS. vel aliter: **Q**đ dicit
Qui stat: non sine causa posuit: sed indicans qz q̄ sua
sunt iā cessauerunt. ⁊ qñ euz de reliquo stare opor-
tet ⁊ audire: qđ qdem dicit a parabola s̄monē trās-
ferens ad ppositum: qz enī sponsi ⁊ sponse mētionē
fecerat: oñdit qualiter hec sponsalia fiant: qā p vocē
⁊ doctrinam. **F**ides enim est ex auditu: audit⁹ autē
p vbum dei. ⁊ qñ ea q sperauerat euenerunt: iccirco
suddit: **I**n hoc autē gaudiū meū impletū est. i. perfe-
ctum est a me opus qđ fieri oportebat: ⁊ plus nihil
operari possum de reliquo. **T**HEO. **U**nde nunc
gaudeo qz. f. omnes illū attendūt. si enī nō accessis-
sē ad sponsus spōsa. i. popul⁹: tūc dolerē ego paranymphus.
AVG. Vel aliter: **I**n hoc gaudiū meū imple-
tum est: vt. i. gaudeā ad vocem sponsi habeo grām
meā plus non mihi assumo: ne quod accipi amittā
Qui enī vult gaudere de se tristis est. q autē vult de
deo gaudere semp gaudebit: qz de⁹ sempitern⁹ est.

BEDA: **G**audio autē gaudet hō ppter vocē sponsi
cū intelligit nō se debere gaudere de sapia sua: s̄ de
sapia quā accepit a dño. **Q**uisqz enī in bñfactis nō
glām suam vel laudē requirit neqz terrena lucra s̄
celestia cupit: hic amic⁹ est sponsi. **C**HRYS. **D**einde
nō solū circa p̄sētia sed etiā circa futura passionē in-
uidie a se remouet dicens: **I**llū oportet crescere: me
autē minui. q. d. que nra sunt steterūt: ⁊ cessauerūt de
reliquo: crescūt autē que sūt illius. **A**VG. **S**ed qđ
est hoc: **I**llū oportet crescē: de⁹ nec crescūt nec minui-
tur: sed iohānes ⁊ iesus quo ad carnē coeui erant.
sex mēses q itererāt nullā distiguit etatē. **M**agnū
est hoc sacm: anteqz veniret dñs hoies glābantur
de se. venit ille hō vt minueret hōis glā: ⁊ augeret
gloria dei. sic enī venit ille vt dimittēt peccata ⁊ hō
cōfiteret: eteqz cōfessio hōis: humilitas hōis: miseratō
dei: altitudo dei. hāc autē veritatē etiā passionibus si-
gnificauerūt christ⁹ ⁊ iohānes. **N**am iohānes capi te

minut⁹ est: christ⁹ aut⁹ in carne exaltat⁹. deinde nat⁹ est christ⁹ cu⁹ iam inciperet crescere dies: nat⁹ est ioh⁹ hanes qm⁹ cepat minui dies. Crescat g⁹ in nobis glia dei: et minuat⁹ gloria nra: vt in deo crescat et nostra. qto aut⁹ magis intelligis deu⁹: vides in te cresce de⁹ non aut⁹ in se crescit: sed semp⁹ pfectus est: sicut si cur rarent⁹ alicui⁹ oculi ex p⁹stina cecitate: et inciperet videri paululum lucis et alia die plus videret: videre tur ei lux crescere: lux tñ perfecta est: siue ipse videat siue non. sic enim et interior homo p⁹ficat quide⁹ i deo et deus in illo videt crescere: ipse aut⁹ minuit⁹ vt a gloria sua decidat: et in gloria dei surgat. THEO. Et aliter: Sicut alioz luminarium adueniente sole lumen extingui videt: lz non sit fm veritate extinctus. sed a maiori occultatum: sic et p⁹cursor tanq⁹ stella a sole celatus minui dicit. crescit autem christus pur paulatim manifestat se per miracula: non q⁹ in virtutibus cresceret: aut p⁹ficeret hec nempe nestozij est opinio: sed fm ostensione diuinitatis eius.

Qui desursus uenit super omes est. Qui de terra est de terra est: et de terra loquit⁹. Qui de celo uenit super omnes est: et quod uidit et audiuit hoc testatur.

CHRY. Sicut vmis ligna corrodit: et erugo ferru ita vana glia nutrit⁹ se p⁹dit aiaz. Jo mlto studio opus est vt hac destruiamus passionem. vnde iohanes multis ronibus discipulos suos hites passionē hanc vix mitigat. Post illa eni q⁹ antea dixerat rursus eos alijs disponit sermonib⁹ dicens: Qui desur. ve. su. om. est. q. d. q. vos meum extollistis testimonium: et ex hoc dicitis me ee⁹ diguioz fide. eo. f. cui testimonium pbibui: hoc necesse est vos scire: q⁹ no est eum qui de celis uenit fieri fide dignum ab eo q⁹ terram habitat. et hoc est qd dicit: Sup omnes est. q⁹ ipse sibi sufficiens: et q⁹ oibus incōpabilē maior est. THEO. Ipse eni christ⁹ desursus uenit a p⁹re descendēs: et sup omnes est distinctus ab omnibus.

ALCVI. Vel desursus uenit. i. de altitudine humane nature: qua⁹ habuit an⁹ peccatu⁹ p⁹mi hominis de illa enim altitudine assumpsit vbum dei huana⁹ naturam non assumpsit culpam cui⁹ assumpsit penam. Sequit⁹: Qui est de terra: de terra est. i. terren⁹ est. Et de terra loquit⁹. i. terrena loquit⁹. CHRY. Et nimir non ex terra erat ei oia. etenim animā habebat et spiritu participabat: non ex terra: qualiter igit ipse de terra se esse dicit. nihil enim aliud p⁹ hoc ostendit occulte q⁹ paruus est velut terrene ueniēs: in terra natus: et nulla compatione dignus ad christuz q⁹ nobis desup uenit. Non aut⁹ dicit: De terra loquit⁹. quonia⁹ ex p⁹pa mente loquebat⁹. sed de terra se loq⁹ dicit in compatione ad christi doctrinam. q. d. Parua et humilima sunt q⁹ mea sunt cōpata his q⁹ christi sunt: qualia dicens est suscipere terrestrē naturaz in compatione ad illum in quo sunt oēs thesauri sapientie et scie dei absconditi. AVG. Vel q⁹ dicit: De terra loquit⁹. de homine dicebat q⁹ tu ad ipm hoiem p⁹inet. Si eni aliqua loquit⁹ diuina illuminatus est a deo. sicut apostolus dicit: Non aut⁹ ego: sed gratia

dei mecum. g⁹ iohannes et qd ad iohānem p⁹inet de terra est: et de terra loquit⁹. siqd diuinum audiuitis a iohāne: illuminantis est nō recipientis. CHRY. Extincta igit discipuloz passione de reliquo cu⁹ ampliori p⁹palatione loquit⁹ de christo. nā an⁹ hoc sup⁹ fluum erat ista p⁹mittere in mente audientium locū habere nondū valentia. vnde sequit⁹: Qui de celo. AVG. i. de p⁹re uenit duob⁹ modis: Sup omnes ē. p⁹mo sup oēm humanitate qui de ipsa p⁹isq⁹ peccat⁹ ret uenit: secūdo iuxta altitudinē p⁹ris cui est equal⁹. CHRY. Magnū aut⁹ quid et excelsum dicens de christo: rursus ad humilium ducit sermonē dicens: Et qd vi. et au. hoc te. qz. l. p. sensus hos omnia certis⁹ fime discim⁹: et digni fide estimamur esse magistri o⁹ his que visu suscepim⁹ vel auditu apprehendimus: s⁹ de christo astruere volēs iohānes dixit: Qd vi. et audi. hoc te. ostēdens q⁹ nihil eozū que ab ipso dices. ban⁹ falsum est: sed oia vera sunt. q. d. Ego indigeo audire ea que ab illo dicunt⁹ qui desup uenit: annūcians ea que uidit et audiuit. i. que sol⁹ ipse manifeste nouit. THEO. Qu⁹ g⁹ audis q⁹ christ⁹ ea que audiuit et uidit a p⁹re loquit⁹: non putes q⁹ a p⁹re indigeat addiscere: sed qz oia quecūq⁹ naturaliter nouit a patre hz: p⁹pter hoc a p⁹re audire dicit quecūq⁹ nouit: s⁹ quid est qd filius audiuit a p⁹re forte fili⁹ p⁹ris v⁹bz audiuit: immo filius p⁹ris v⁹bum est. AVG. Qu⁹ cōcipis vbum qd p⁹feras: rem vis dicere: et ipsa rei conceptio in corde tuo iam verbū est. Quō g⁹ tu vbum qd loqueris in corde habes: et apud te est: sic de⁹ edidit v⁹bu: hoc est genuit filiū. Qu⁹ g⁹ vbum dei filius sit filius aut⁹ locut⁹ est nobis: non vbum suum sed verbū p⁹ris: se nobis loqui uoluit: q⁹ v⁹bu p⁹ris loquebat⁹ hoc g⁹ quō decuit: et oportuit dixit iohannes.

Et testimoniū ei⁹ nemo accipit. Qui aut⁹ accepit ei⁹ testimoniū si gnauit: qz de⁹ uerax est. Quē eni misit de⁹ uerba dei loquit⁹. Nō eni ad mēsurā dat de⁹ spm⁹. Pr⁹ diligit filiū et oia dedit in manu ei⁹. Qui credit in filiū hz uitā eternā: q⁹ aut⁹ incredulus est filio nō uidebit uitam: s⁹ ira dei manet super eum.

CHRY. Dixerat qd uidit et audiuit hoc testat⁹: q⁹ excusans: ne qz pauci interi credituri erāt: falsa est⁹ marent⁹ ee⁹ q⁹ dicunt⁹: et p⁹pter hoc subdit: Et testi. ei⁹ ne. ac. i. pauci: habebāt eni discipulos q⁹ accipiebant testimoniū ei⁹ in his q⁹ dicebant. In hoc aut⁹ suos discipulos tangit nōdū credētes in eu⁹: s⁹ etiā iudai cam ostēdit insensibilitatem: sicut et in p⁹ncipio etiam gelij dictū est. In p⁹pa uenit et sui eum nō receperunt. Vel aliter. AVG. Est qdam p⁹pls p⁹parat⁹ ad iraz dei dānandus cum diabolo: hōz nemo accipit testimoniū christi. Attendit g⁹ in spū diuisione: in genere aut⁹ humano cōmixtionē et qd nōdū locis separatiū ē: sepauit cordis aspectu: et uidit duos p⁹plos infidelium et fidelium. Attēdit infidelis et ait: Et te. eius ne. ac. deinde tulit se a sinistra et asperxit ad dextrā: et secutus ait: Qui aut⁹ ac. ei⁹ te. fig. CHRY. i. mōstrauit et

Ca. III. ...

adhuc atq̄es timorē addit: Quā de^o verax ē: oīdēs
quā nō aliter q̄s discrederet huic nisi falsi arguerit de
um q̄ misit illū: qz nihil extra ea q̄ sunt p̄ris loq̄t. Et
h̄ ē qd̄ subdit: Quē. n. misit de^o: vba dei loq̄t. **AL**
CVI. Vel aliē: Signavit. i. signū posuit i corde suo
q̄si singulare z sp̄ale aliqd̄ huic eē vep̄ deū q̄ passus
ē ad salutē hūani generis. **AVG.** Quid ē qz deus
verax ē: nisi qz hō mēdax ē: z de^o verax ē: qz nemo
hoīz pōt dicere qd̄ vītas est: nisi illuminet ab eo q̄
mētiri nō pōt. De^o ḡ verax: christ^o aut de^o. Uis p̄ba
re: accipe testimoniū ei^o z iuenies. s̄ si nōdū itelligi
deū: nōdū accepisti testimoniū ei^o. **Ip̄e ḡ christ^o** est
de^o verax: z misit illū de^o: de^o misit deū. itinge ābos
m^o de^o: hoc enī quē misit de^o de christo dicebat vt
se ab ip̄o distingueret. qd̄ aut ip̄m iohānē nōne de^o
misit: sed vide qd̄ adiūgat: non enī ad mensurā dat
de^o sp̄m. hōib^o ad mensurā dat: vnico filio nō dat ad
mensurā. Alij qd̄e dat p̄ sp̄m s̄mo sapie: alij s̄mo scie.
alind h̄z ille z aliud iste h̄z. **Mēsurā diuīnio qd̄a do**
noz ē: sed christ^o q̄ dat: nō ad mēsuram accepit.
CHRY. Sp̄m aut hic actionē sp̄s sancti dic̄. vult. n.
oīdere quā oēs d̄dem nos in mēsurā sp̄s actiones
suscipim^o: christ^o aut oēm sp̄s suscipit actionē. q̄li
ter igit̄ erit dign^o suspect^o haberi: nihil enī dicis qd̄
nō dei ē: neqz qd̄ nō sp̄s ē. z interim de deo verbo
nihil loq̄t: sed a p̄re z sp̄u dignā fide facit doctrinā
Nā q̄ nō est scūerat: z quā sp̄s est nouerat: z si
nō decentē de eo opinionē habebat: quā aut fili^o est
nescūerat. **AVG.** ḡ de filio dixerat: Nō ad mē
surā dat de^o sp̄m subiūgit: **P̄r** oī. s̄. z adiecit: **Et oīa**
dedit i man^o ei^o. vt nosces z hic disticte quā dictuz ē
P̄r oī. s̄. **P̄r** enī diligit iohānē aut paulū: z tñ non
oīa dedit in manu eoz: **P̄r** oī. s̄. q̄o filiū: si quō
oīs suū: quō vnicū: nō quō adoptatū. Itaqz oīa de
dit in manu ei^o: vt tant^o sit fili^o q̄tus est p̄r. ḡ cū ad
nos dignat^o est mittē filiū: nō putem^o nobis aliqd̄
min^o misit q̄ est p̄r. **THEO.** Sic ḡ s̄m diuinitatē
oīa dedit p̄r filio: natura nō gr̄a. vel dedit oīa in ma
nu ei^o: s̄ hūanitatē: oīa. n. eoz z q̄ in celo z q̄ i ter
sūt. **ALCVI.** Et qz oīa sūt i manu ei^o: ḡ z vita eter
na. vñ subdit: Qui cre. in. s̄. h̄z. vi. eter. **BEDA:** Nō
oīa hic itelligi fides q̄ vboten^o tenet: s̄ q̄ opib^o adim
plet. **CHRY.** Nō. n. hic dicit qz credē in filiū suffi
ciat ad vitā habēdā p̄petuā: cū ipse alibi dicat: Nō
oīs q̄ dicit mibi dñe dñe irabit in regnū celozū: s̄ z
q̄ in sp̄m est blasphemā sufficit sola mittē in geben
nā. sed z si in p̄rem z filiū z sp̄m sc̄m q̄s recte credide
rit: ne estimem^o sufficere ad salutē. op^o est enī nobis
vita z ouerfatione recta. deinde sciēs nō ita p̄missio
ne bonoz multos adduci vt terribil iū minis: in hoc
s̄mone cludit dicēs: Qui aut̄ icre. ē. nō. vi. vi. s̄. ira
dei ma. sup. eū. Uide q̄liter hic ad p̄rez reducit eū q̄
est supplicū s̄mone: nō enī dixit ira filij: q̄uis ip̄e sit
iudex: sed p̄rem ei^o instituit magi terrere volēs. Et nō
dicit manebit in eo: s̄ **Sup. eū:** oīdēs quā nunq̄ ab
eo desister. vt. n. nō estimet q̄s mortē eē tēperaneaz
dicit: Nō videbit vitā. **AVG.** Et non dixit Ira dei
venit ad eū: s̄ manet sup. eū: qz oēs q̄ nascunt̄ mox
tales h̄nt secū irā dei: quā accepit p̄m^o adam. venit
fili^o dei nō h̄nt peccatū: z idur^o est mortalitate: mox
tū est vt viuas. Qui ergo nō vult credē in filiū ira
dei manet super eum. de q̄ dicit apostolus: **Erasmus**

natura filij ire. **CAP. III.**

Ergo cognouit ies^o: qz au
dierit pharisei qz ies^o plures
discipulos facit z baptizat
q̄z iohānes: quāq̄z ies^o nō baptizat
sed discipuli ei^o reliq̄t iudeā: z abiit
itez in galilea. Oportebat aut eum
trāsire p̄ mediā samariam. Venit er
go in ciuitatē samarie q̄ dicit̄ sychar
iuxta p̄diū qd̄ dedit iacob ioseph fi
lio suo. Erat aut̄ ibi fons iacob: ies^o
aut̄ fatigat^o ex itinere sedebat sic su
pra fontē. hora aut̄ erat quasi sexta.

GLO. Postq̄z oīdit euāgelista q̄liter iohannes
repsit discipuloz inoz iuidiā quā de p̄fectu doctri
ne christi cōceperat: hic oīdit quō christ^o declinat
phariseoz malitiā: q̄ ip̄m ex eadem cā zelo iuidie
mouebant. vñ d̄: **Ut ḡ cognō. iesus qz au. phari.**

CHRY. Utiqz dñs si sciret phariseos ita de se cog
nouisset qz plures discipulos faceret: z qz plures ba
ptizaret: vt eis hoc ad salutē valeret sequēdi cū non
relinq̄ret iudeā terrā: sed p̄pter illos maneret ibi. qz
vō cognouit eoz sciam fil^o z inuidētā: qz non hoc p̄
prea didicerūt vt sequerēt: sed vt p̄sequerēt abijt
inde. **Poterat qd̄e z p̄is ab his nō teneri si nollet:**
sed in oī re quā gessit vt hō hōib^o in se credituris p̄
bebat exemplū: qz vniūsq̄qz seru^o dei non peccat si
fecerit in aliū locū: videns furozē se p̄sequentium
fecit ergo hoc ille magister bon^o vt doceret: n̄ vt ti
meret. **CHRY.** Doc etiā facit mitigās eoz iuidiāz
cōueniens est etiā eū hoc fecisse vt nō discrederetur
carnis dispēsatio. si enī retent^o effugisset in suspitio
nem deuenisset vītas carnis. **AVG.** Fortassis aut̄
hoc moueat qd̄ dicit̄ est baptizabat plures q̄z iohā
nes: z postea subiectū est quāq̄z iesus nō baptizaret
qd̄ ergo falsū dictū erat z conectū ē. **CHRY.** Nō
aut̄ ipse christ^o baptizabat: sed relatores volētes eri
gere eos q̄ audiebāt iuidiā: ita annūciabāt. s̄ qz chris
tus plures baptizaret q̄z iohānes. sed cui^o gr̄a ipse
non baptizaret: iohannes p̄dixit dicēs: Ip̄e vos ba
ptizabat in sp̄scō z igne: nōdum aut̄ sp̄m sc̄m dabat
decēter igit̄ nō baptizabat. discipuli vero id agebāt
volētes multos adducere ad salutārē doctrinā: vt
enī nō semp̄ circueuntes cōgregarēt eos q̄ credituri
erāt: vt in simone z fratre fecit: iō baptizare instituit
Nihil enī ampli^o habebat discipuloz baptisma ioh
annis baptisinate: vtrūqz. n. expers erat ea q̄ ex sp̄u
est gr̄a: z vtrūqz vna cā erat. s̄ adducē ad christū eos
qui baptizabant. **AVGV.** Vel aliter: **Utrūqz ve
rū est:** qz iesus z baptizabat: z nō baptizabat. **Bapti
zabat enī qz ip̄e mūdabat: nō baptizabat: qz nō ipse
tingebat. Prebebāt discipuli ministeriū corporis p̄
bebat ille adiutoriū maiestatis de quo dictū ē: **Hic
est q̄ baptizat. ALCVI.** Solet aut̄ q̄ri si in baptis
mo discipuloz christi sp̄scūs daret: cū dicat sp̄s
scūs nondū erat dat^o: qz iesus nondū erat glorifica
tus. Sed sciendū qz dabat sp̄s: s̄z nō ea manifesta**

bere. Discipuli enim eius abierant in civitate ut cibos emerent. Dicit ergo ei mulier illa samaritana: Quomodo tu iudeus cum sis bibere a me potes quia sum mulier samaritana? Non enim contutur iudei samaritanis. Respondit Iesus et dixit ei: Si scires donum dei: et quod quis dicit tibi: da mihi bibere: tu forsitan petisses ab eo: et dedisset tibi aquam vivam. Dicit ei mulier: Domine neque in quo haurias habes: et puteus altus est. Unde ergo habes aquam vivam? Numquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteum? Ipse ex eo bibit et filij eius et pecora eius.

CHRY. Ne quis dicat: quoniam adversatur suo precepto: samaritanis loquens posuit evangelista multas causas ei quod ad mulierem locutionis. non enim ad hoc venit antequam diceret ut samaritanis loqueretur: non tamen quia propter hoc non venit: adveniēte ad se expellere oportebat. dicit enim. Venit enim de sama. haur. aqua. Vide quod et mulierem ostendit propter estum exierit ad aquam. **AVG.** Nec autem mulier forma est ecclesie non iusticia: sed iusticia de. Pertinet autem ad imaginem rei quod ab alienis venit. Samaritani enim alienigenae fuerunt quoniam vicinas terras incolerent: ventura enim erat ecclesia de gentibus et aliena a genere iudeorum. **THEO.** Mogue autem disputatio ad mulierem a siti supponit occasionem. Sequitur enim: Dicit ei Iesus: Da mihi bibere. quia huiusmodi humanitate stituebat: et propter laborem et estum. **AVG.** il. lxxviii. quod. Stituebat etiam Iesus mulieris illius fides: eorum enim fides sitit per quibus sanguinem fudit. **CHRY.** Discipulum autem dominum non solum circa itinera validum robur: sed etiam circa cibaria negligentem: non enim discipuli eius deferebant viaticula. propter hunc enim subdit. Discipuli autem eius abiecerunt. ut ei emerent. Hinc etiam evangelista ostendit chulū hūilē in eo quod solus relinquebat: et nimirum poterat si vellet aut non oēs emittit: aut abiecit illis alios ministros habere. huiusmodi noluit. Et tamen ita discipulos afflicto oēm supbia conculcare. Sed fortasse dicit aliquis: Quid magnū est si humiles erant discipuli puniti piscatores existētes et tabernaculorum factores: huiusmodi repete facti sunt omnibus regibus reuerentiores: colloatores et sectores domini orbis terrarum. Maxime autem quod et humilibus sunt: quoniam dignitates quoniam assumpserunt facti ad supbia eleuantur velut inexplere se hūiles ad tantum honorem. Detinens igitur discipulos dominus in eadem humilitate erudiebat eos: ut per omnia se restringerent. Multi enim gaudentes: Da mihi bibere: valde sapienter ad formam interrogatio: cui quod a christo accepit simonem. non sequitur: Dicit ergo illi mulier. Quomodo tu cum sis a me bibere potes? Tu mulier samaritana: Iudei quidem cum esse estimavit a figura et a locutione. Intuere vero quomodo mulier in qua sita erat. Et si enim oportebat custodire Iesum ut non committeret illi: non tamen oportebat illam custodire. Non dicit

xit evangelista quod samaritani iudeis non conterent. sed subdit: Non enim conterent iudei samaritanis. Iudei igitur a captivitate revertentes zelotipe se ad samaritanos habebant sic ad alienigenas et ignominiosos. Neque etiam scripturis omnibus utebantur. solum enim ea quae moysi sunt suscipientes: prophetarum non multam curam habebant. Contendebant etiam se in nobilitate iudaica imitare. unde et iudei eos cum omnibus gentibus abominabant. **AVG.** Et omnino eorum vasculis non utebantur iudei. Et quod ferebat se cum muliere vasculum unde aquam hauriret: eo mirata est quod iudeus petebat ab ea bibere: quod non solebat facere iudei. **CHRY.** Sed quomodo Iesus quomodo ab ea bibere lege non cedere: Si autem quis dixerit: quod sciebat eam non daturam: imo propter hunc neque petere oportebat. Est igitur dicendum quod id petiit: quia indifferens erat de reliquo tales obfuscatas preterire. **AVG.** Ille autem qui bibere querebat stituebat fide ipsius mulieris. unde sequitur: Respondit ei. et dicit: si scires deo dei: et quod quis dicit tibi. da mihi bibere. tu forsitan petisses ab eo et de te. aqua vivam. **ORI.** Nam quasi dogma quoddam est neminem accipere de unum donum ex non querebus illud. ipsum autem salvatorem iubet pro potest ut det illi si illud: Postula a me et dabo tibi fontes hereditatis tuae. Et ipse salvator dicit: Petite et dabit vobis. et id significat dicit: Petisses et dedisset tibi. **AVG.** lxxviii. que. Hinc autem et ostendit non se tale aquam petisse quod ipsa intellexerat: sed quia ipse sciebat fide eius: eidez fieri spiritum dare cupiebat. Hanc enim recte intelligimus aquam vivam quod est donum dei: sic ipse ait: Si scires donum. **AVG.** sup. 30. De enim vulgo aqua vivam illa quod de fonte erit. illa enim quod colligitur de pluvia in lacinas aut cisternas aqua vivam non dicitur. Est de fonte manaverit et in loco aliquo collecta steterit: nec ad se illud unde manabat admiserit: sed in rupto meatu tamquam a fonte tramite sepeata fuerit: non dicitur aqua vivam. **CHRY.** Spiritus enim sancti gratiam quoniam scriptura igne quoniam aqua vocat: ostendens quoniam non substantie sunt hec nomina repentina: sed actionis. Per ignis quod appellatio erectum et calidum gratie et voluptuorum peccatorum enigmatice insinuat. per aquam vero nuncupationem purgamentum quod est ex spiritu et multum refrigerium recipientibus eum mentibus ostendit. **THEO.** Gratia ergo spiritus sancti dicitur aqua vivam. i. vivificantia: refrigerantia: et motiva. Nam gratia spiritus sancti semper movet illum quod bona operatur: ascensionem in corde suo disponens. **CHRY.** Inter autem dominus eam ab humilibus suspicionem erexit quod estimabat eum unum multorum esse multum. non honorem tribuens omnimodum vocat. Sequitur enim: Dicit ei mulier. Domine neque in quo haurias habes. et puteus altus est. unde habes aquam vivam? **AVG.** Videte quomodo intellexit aquam vivam. aqua que erat in illo fonte. quod. Tu mihi vis dare aquam vivam et ego fero unde hauriam: et tu non fers. de hac ergo aqua vivam mihi dare non potes: quoniam hauritorium non habes: forte alium fontem permittis. Sed numquid tu maior es patre nostro iacob qui dedit nobis puteum istum et ipse ex eo bibit et filij eius et pecora eius? **CHRY.** quod. non potes dicere quod iacob dedit nobis hunc fontem et alio ipse usus est. etenim ipse et filij eius ex eo bibebant: quod non esset si meliorem alium habuissent. de hoc igitur fonte dare non potes. alium autem meliorem non est te habere nisi confitearis te ipsum maiorem esse iacob. unde igitur habes aquam quam permittis te dare se nobis. **THEO.** Non autem dicit: Et pecora eius: ostendit enim est abundantia aquarum quasi diceret: Non solum suavis est

Johannes

aqua ut iacob ex ea biberet et filii eius: sed etiam intantum est abudantia: ut tante multitudinis pecorum patriarche sufficiat.

CHRY. Vide autem qualiter seipsam impulit in nobilitate iudaica. Samaritani enim abraam progenitorum suum dicebant: quasi a chaldaea existere: sed et iacob patrem vocabant quasi ipsi existentem nepotem. **BEAD.** Vel patrem suum iacob vocat: quia ipsa sub lege moysi vixerat: et postquam iacob filio suo ioseph dederat possidere. **ORI.** Mystice autem fons iacob scripture sunt: siquidem instructi in scripturis bibunt: ut iacob et filii eius. Simples autem et rudes bibunt more pecorum iacob.

Undit iesus et dixit ei: **Q**uis qui biberit ex aqua hac sitiet iterum. **Q**ui autem biberit ex aqua quam ego dabo ei: non sitiet in eternum: sed aqua quam ego dabo ei: fiet in eo fons aque salientis in vitam eternam. **D**icit ad eam mulier: **D**omine da mihi hanc aquam: ut non sitiam neque veniam haurire. **D**icit ei iesus: **U**nde uoca uirum tuum: et ueni huc. **U**ndit mulier et dixit: **N**on habeo uirum: **D**icit ei iesus: **D**ene dixisti: quia non habeo uirum. **Q**uinq; enim uiros habuisti: et nunc quem habes non est tuus uir. **H**oc uere dixisti.

CHRY. Cum mulier quesuisset: numquid tu maior es patre tuo iacob: non dixit maior suum: ne uideretur gloriari. sed per ea que subdit hoc ostendit. **S**equitur enim: **U**ndit iesus et dixit ei: **Q**uis qui biberit ex aqua hac sitiet iterum: quod autem biberit ex aqua quam ego dabo ei: non sitiet in eternum. **Q**uia. **S**i mirabilis fuit iacob: quia hanc aquam dedit: si dabo tibi multo hac potiore: quod dices: non autem ab hac excusatione: sed ex supereminencia operatione facit. non enim dicit: quoniam hec aqua vilis est et contempnibilis: sed id quod natura testatur hoc ponit. **S**ic enim qui biberit ex aqua hac sitiet iterum. **A**VG. **Q**uod quidem uerum est de aqua sensibili: et de ea quam significat illa aqua. etenim aqua in puteo voluptas est seculi: in profunditate tenebrosa: hic eam hauriunt homines hydrya cupiditatum. nam quod non puerit cupiditate: puenire non potest ad voluptatem. **C**um puenit quisque ad voluptatem seculi huius: numquid non sitiet: ergo de hac aqua que biberit sitiet iterum. **S**i autem accepit a me aquam non sitiet in eternum: nam quod sitiet quod inebriabuntur ab ueritate domini dei: promittebat quod saginam quamdam in satietate spiritus sancti. **CHRY.** **H**anc autem excellentiam huius aqua ut. **S**ic enim qui ex ea biberit non sitiat in eternum: per ea que dicitur quousque ostendit. **S**equitur enim: **S**ed aqua quam ego dabo ei fiet in eo fons aqua salientis in vitam eternam. **Q**uia. **S**icut quod fons huius intra se positus nequaquam afficiet sitientem: ita et quod hanc aquam huius. **THEO.** **N**am aqua quam ego tribuo semper multiplicat. **S**emina enim et principium boni sancti sumuntur per gratiam: ipsi uero negociantur et operantur ad eius augmentum. **CHRY.** **U**nde autem mulier paulatim ad dogmatum altitudinem ducit. nam primum quidem estimauit eum iniquum quod dicitur esse iudeum: deinde audiens aquam uiam suspicata est de sensibili hoc

dicit: postea uiscens quoniam spiritualia erant que dicebantur: credidit quidem quoniam potest aqua sitis necessitatem tollere. non dum autem sciebat que esset hec aqua: sed quebat eam superius sensibilibus estimans. **U**nde subdit: **D**icit ad eum mulier: **D**omine da mihi hanc aquam ut non sitiam neque veniam haurire. **S**ic enim patriarche iacob ipse dicit: de quo tanta magna opinionem habebat. **A**VG. **U**nde aliter: **A**dbuc illa mulier carnem sapit: delectata est non sitire: et putabat hoc finem carnem sibi promissum esse a domino. dederat autem deus aliquam seruo suo belie ut per dies xl. nec esuriret nec sitiret. quod hoc potuit dare per xl. dies non poterat dare semper: delectata autem tali munere rogat ut ei aquam uiam daret. **U**nde sequitur: **D**icit ad eum mulier: **D**omine da mihi hanc aquam ut non sitiam: nec veniam haurire. **A**d laborum enim indigentiam cogebat: et labore infirmitas recusabat. **U**nde audiret: **U**enite ad me omnes qui laboratis et onerati estis: et ego uos reficiam. hoc enim dicebat iesus ut iam non laboraret: sed illa non dum intelligebat: denique uoluit dominus ut intelligeret. **U**nde sequitur: **D**icit ei iesus. **U**irum tuum et ueni huc. **Q**uid est hoc: per uirum suum ei uolebat aquam illam dare: an quia non intelligebat: per uirum suum eam uolebat docere: sic apertius dicit de mulieribus. **S**i quis uoluit discere domini uiros suos interrogat. sed ibi dicitur: ubi non est iesus qui doceat. cum uero ipse dominus aderat quod opus erat ut per uirum ei loqueretur: numquid per uirum loquebatur marie que sedit ad ad pedes eius. **CHRY.** **Q**uia igitur instabat mulier accipe aquam promissam querens: dicit ei iesus: **U**oca uirum tuum. quasi ostendens quoniam illud oportet his concitare. **H**oc autem festinas accipe et rei turpitudinem occultans: ad huc estimabat se ad hominem loqui. **U**nde sequitur: **U**ndit mulier et dixit: **N**on habeo uirum. **H**oc audiens christus: oportuit de reliquo redargutionem inducit. nam et per uirum enumerat et eum qui nunc occultabat redarguit. **U**nde sequitur: **D**icit ei iesus. **U**nde dixisti: quia non habeo uirum. **A**VG. **I**ntelligas reuera istam mulierem non habuisse tunc uirum: sed uerebas nescio quo non legitimo uiro. **U**nde ei ueniret mysteria loquitur dicens: **Q**uinq; uiros habuisti. **ORI.** **U**nde autem si possibile est fons iacob mystice totas esse scripturas. aqua uero iesu ea per quibus edite sunt: que non est licentia omnibus perscrutari eo quod que scripta sunt uictorie ruit homines. **Q**ue uero oculum non uidit: nec auris audiuit nec in cor hominis ascenderunt: in scriptis non potest redigi sed ex fonte aque salientis in vitam eternam. **I**erusalem discipline patefuit his que non dum humanum cor gestant sed potest dicere: **N**os sensum christi habemus. **Q**ui ergo non suscipit profunditatem uerborum etiam ad modicum quieuerit: denique insistens dubitabit. **Q**ui autem dubitabit de aqua christi: ad huius promouet: ut fons omnium quatuor prepat in eo: sursum scaturientibus aqua et uolante ei mente ad consequentiam huius aqua ad vitam eternam. **U**olebat autem mulier sine aqua iacob angelice et super hominem discere ueritatem. neque enim angeli indigent fonte iacob ut bibant: sed quilibet in se huius fonte aqua scaturientis in vitam eternam ab ipso uerbo. **E**t hoc est quod subditur: **D**icit ei mulier: **D**omine da mihi hanc aquam. sed impossibile est hic absque ea que haurit ex fonte iacob aqua capere datur a uerbo. **U**nde petri samaritane aqua: uideat dicere iesus se illam prebere non alibi quam in fonte iacob unde sequitur: **D**icit ei iesus: **U**ade uoca uirum tuum et ueni huc. **S**i enim sitiamus: idoneus est primo pocula sumere ex fonte iacob. **S**ed autem apostolus uirum aie lex est. **A**VG.

li. lxxvii. que. Quisq; aut viros qnq; libros q p moy
sen ministrati sunt nonnulli accipiunt. qd aut dictu e:
Et huc que babes non e tuus vir: de seipso dnm di
xisse intelligunt: vt iste sit sensus: pmo quinq; libris
moyfi quasi qnq; viris seruisit: nuc aut quez babes
.i. que audis non e tu? vir: qz nondu in eu credisti.
sed qm nondu credens christo: adhuc illoz qnq; vi
roz. i. qnq; libroz copulatode tenebat: pot mouere
quod dici potuerit: qnq; viros habuisti: qm nuc eos
iam no haberet. deinde quod pot intelligi a qnq; il
lis libris recedere hoiem vt ad christu transeat: cuz
ille qui credit in christu: no relinquendos illos qnq;
libros sed spualiter intelligendos multo auidi? am
plectatur. Et g aliis intellectus. **AVG.** sup Jo.
Videns eni iesus qz mulier non intelligebat: z vos
lens eam intelligere: **Voca** inquit vir tuu. i. pnta
intellectu tuu. cu eni ordinata fuerit vita: intellect?
aiam regit: ad ipsam aiā ptinens. no eni aliud ali
quid est q aiā: sed aliquid aiē est intellect? hoc ipsu
aiē qd intellect? z mens dicitur: illuminat luce su
periore. **Talis** lux cu muliere loquebatur: z i illa in
tellect? non aderat. ergo dñs tanq; diceret illustra
re volo: z non adest que: voca inquit viru tuu: adhi
be intellectū p quez docearis: quo regaris: z adhuc
illa nondū vocato illo viro no intelligit. **Vides** au
tem mibi qnq; viros pōzes anime nos posse accipe
re qnq; sensus corpis. ante eni qz quisq; possit vt i ras
novae non regit nisi sensibus carnis: sed cuz ceperit
anima capax esse rōnis: aut a sapiente mēte regitur
aut ab errore: sed error no regit sed pdit. **Post** illoz
qz qnq; sensus mulier illa adhuc errabat. error aut
ille no erat legitim? vir: s; adulter. **Dicit** g dñs **Tol**
le istu adulteru q te corumpit: z voca viru tuuz vt
intelligas me. **ORI.** Ubi aut decebat confutari a
iesu putatu samaritane viru: non esse viru nisi apud
fontē iacob: potest etiā intelligi si vir anime lex e
qz samaritana fm congruā acceptionē verborum
legis ritui infidelium tanq; viro illegitimo se subicie
bat. **Reuocatur** autē ad verbū veritatis quod resur
rectus erat a mortuis no deinceps moriturū.

Dicit ei mulier: **Dñe:** uideo quia
ppbeta es tu. **Patres** nostri i mon
te hoc adorauerūt: z uos dicitis qz
hierosolymis est locus ubi adorare
oportet. **Dicit** ei iesus: **Mulier** cre
de mibi: qz uenit hora qñ neq; i mō
te hoc: neq; in hierosolymis adora
bitis patrē. **Vos** adoratis qd nesci
tis: nos adoram? qd scim?: qz salus
ex iudeis est. **Sed** uenit hora z nuc
est: qñ ueri adoratores adorabunt
patrem in spū z ueritate. **Nam** z
pater tales querit qui adorēt cum.
Spūs e de?: z eos q adorant eū: in
spū z ueritate oportet adorare.

CHRY. Mulier autē a christo rephensa non cō
tristata ē: neq; dimittens fugit: s; admiratur magis
z imorat. vii dñ: **Dicit** ei mu. dñe vi. qz ppbeta es tu
q. d. **In** hoc qz mibi occulta dicit: oñderis ppbeta
eē. **AVG.** Et sic cepit ad eā venire vir: nodū plene
venit. **Propheta** dñm putabat: erat qdē z ppbeta.
nā de seipso ait: **Non** ē ppbeta sine honore nisi in
patria sua. **CHRY.** Deinde qz h suspicata ē: nihil
mundanū eū inrogauit: no de corpis sanitate: non
de uitiis: non molestas sitiēdo p doctrinis sollicit?
AVG. Et icipit qzere qz illā solet mouere dicit?
Pres no. i. mō. h. adora. z vos di. qz hiero. ē lo. vbi
ado. oportet. **Cōtērio** qppe fuerat inē samaritanos
z iudeos: qz iudei in tēplo a salomōe fabricato ado
rabant deū: z iō meliores se eē iactabāt. **Quibus** sa
maritani dicebant: quō iactatis vos: qz tēplū hētis
qd nos no hēm? nūqd pres nri q deo placuerūt in
illo tēplo adorauerūt: **Adeli** g nos in hoc monte
deū rogam?: vbi pres nri deū adorauerūt. **CHRY.**
Qd aut dicit: **Pres** nri eos qz citra abraam sūt intel
ligit: etenī illic aiū filiū suū obtulisse. **ORI.** Uel
samaritani montē qz dñ garizim: iuxta quē iacob ha
bitauit sanctū reputātes: in eo deū adorāt. **Sz** iudei
mōtē syon sacrū qd arbitantes: illū locū putāt eē
electū a deo. verū qz iudei a quib? sal? pcessit exē
plū sūt opinatiū sanos sermōes. **Samaritani** vō di
uersimode opinatiū: agrue garizi qdē samaritani si
gnificāt: qd vocatur distinctio seu diuisio: at iudei
syon qd ē spēcula. **CHRY.** **Christ?** aut no soluit
qōnē cōfestim: s; ad altiora mulierē trahit: de qbus
no pus ei locut? ē: donec cōfessa ē qm ppba ē: vt cū
mtra certitud: ne audiat de cetero qz dicit. vii seq?
Dicit ei ie. **Du.** cre. mī. qz ve. ho. qñ neq; in mō. h. ne
q; i hiero. ado. prem. **Dicit** aut: **Crede** mibi. qz vbiq;
nobis op? ē fide mīe bonoz: qz salutis ē medicamē
tū: sine qz nihil magnoz ē possidere: s; qz tētāt assimi
lan? his qui sine nauī pelag? tētāt trāfire: qz paz qz
de natate sufficiūt. vltra vō pcedētes cito mergūt.
AVG. **Merito** aut iam pñte viro audit mulier?
Crede mibi. **Iam** ei est in te qz credat cepisti adesse
intellectu: s; nisi credideritis no intelligetis. **AL**
CVI. **Qd** aut dicit: **Uenit** hora: tēp? euāgelice do
ctine qd iam instabat dicit: quādo ablata oī vmb
ra: figurarū veritas pura luce mentes credentium
illustratura erat. **CHRY.** **Supnacū** autem erat
christo docere. ppter quid patres in monte z iudei
in hierosolymis adorabāt: ideo hoc tacuit. verūm
reuerentiores iudeos iudicauit: no a loco: s; a men
te. vnde subdit: **Vos** ado. qd nesc. nos ado. qd sci. qz
salus ex iudeis ē. **ORI.** **Qd** dico **Vos:** qstū ad lu
cem: samaritani qstū ad anagogē qui erga scriptur
ras aliene sūt opiniōis. **Nos** quoq; quo ad vbu iu
dei: quo ad allegoriā vō ego vbu: qz vere fm me for
mati sūt: obtinentes salutem ex dicitis iudaicis.
CHRY. **Samaritani** quidē qd nesciebāt adorabāt
qm locale z pcculare deum estimabāt: nihil de eo
plus imaginantes qz de idolis. **Et** iccirco cultū dei
cū cultu demonū miscuerunt. iudei vō ab hac eruti
erant suspitiōe. etenī orbis frarū eū nouerāt eē deū
ppter ea dixit: **Nos** ado. qd sci. **Iudeis** aut seipsuz
cōnumerat fm opiniōē mulieris: loquēs quasi p
beta iudeus existens. ideo dixit: **Adoramus:** cū tñ

manifestū sūt q̄ ipse est q̄ ab oib⁹ adoraf. Per hoc aut qd dicit: Quia sa. ex iu. est: nihil aliud ostendit q̄ q̄ oib⁹ terrarū inde salutaria facta sūt. Scire enim deū ⁊ idola detestari illinc p̄ncipiū habuit ⁊ omnia alia dogmata: sed ipsū quod est apud nos a iudeis ofonis p̄ncipiū hūit. Presentiā etiā suam salutē vocat quaz dicit ex iudeis eē: fm̄ illud apostoli: Et quibus christ⁹ fm̄ carnē. Uide q̄liter applaudit veteri testamento qd radicē ostendit bonoz: p̄ oia semetipsum nō esse contrariū legi demonstrans.

AVG. Multū igit dedit iudeis ex quoz p̄sona dixerat: Nos ado. qd sci. Sed nō ex p̄sona iudeoz reproboz: sed ex qualib⁹ fuerant apli: quales fuerāt omnes illi sancti q̄ p̄cia rerū suaz ad pedes ap̄torum posuerūt. **CHRY.** Sic igit sup̄abundantius vobis habēt iudei o mulier in modo adorationis. verūtū ⁊ hic adorationis modus de reliquo finem habebit. vnde subdit: Sed ve. ho. ⁊ nūc est q̄i veri ado. ado. pa. in spū ⁊ ve. Quia enim p̄phete ante lōga tpa m̄ta p̄dixerūt. Ideo dixit: Et nūc ē. Ne estis mes hāc talē eē p̄phetiā q̄ post multū t̄pis impleatur: res iam instat ⁊ i ianuis ē. Dicit aut̄ Ueros adoratores: ad distinctionē falsoz: q̄n̄ quidā sunt falsi adoratores qui t̄palia ⁊ caduca querūt in orōne: siue qui contra hoc quod orant agere nō cessant.

CHRY. Uel dicens Ueros: excludit cū samaritanis iudeos. Esti enī iudeis illis meliores essent: t̄i futuris multo minores sunt tanq̄ figura veritate. Sūt igitur veri adoratores q̄ neq̄ loco circūcludūt dei culturā: ⁊ deū in spū colūt. **ORI.** Unde ⁊ paulus dicit: Cui seruiū in spū meo. Bis aut̄ scribitur: Uenit hora. ⁊ p̄mo quidē non adest ⁊ nō est. In secundo vō dicit: Et nūc est. ⁊ puto p̄mū quidē nota re adorationē p̄ter corpus futurā i p̄fectiōe. Scdm̄ vō eam que fit in vita p̄nti p̄fecta quātū licet hūa nam p̄cedere naturā. Cū ergo venerit hora quā dicit dñs: euitandus ē modus samaritanoz: ⁊ i syon vbi est hierosolyma adorand⁹ ē deus: q̄ ciuitas eē dicit̄ a christo celsi p̄ncipis. Et hec ē ecclesia vbi sacra oblatio: spūales victime diuinis aspectib⁹ offeruntur ab his qui legem spūalem intellexerūt. Cū aut̄ venerit t̄pis complementū: tūc nequaq̄ pensandum verū cultū hierosolymis. i. in p̄nti ecclesia amplius p̄tractari. Neq̄ enī angeli ap̄d hierosolymaz colūt patrē: sic ⁊ qui similitudinē nacti sunt iudeoz melius q̄ hi q̄ sunt hierosolymis colūt patrē. Cū aut̄ hec hora euenerit: patri aliquis in filiū deputat̄. **Ep̄rop̄** non dicit̄ ē Adorabitis deū: sed Adorabitis patrē. Sed in p̄nti colunt patrē in spū ⁊ veritate veri adoratores. **CHRY.** Dicit q̄ hoc de ecclesia i qua est vera adoratio ⁊ deo cōgrua. vñ subdit: Nā pater tales querit qui adorant eum. Et si olim volebat eos veterib⁹ imozari: concessit eis figuram: hoc t̄i fecit eis condescendēs vt p̄ hoc ad veritatē inducantur. **ORI.** Si aut̄ pater querit p̄ iesum querit: qui venit querere ⁊ saluare qd̄ perierat: quos erudit ens veros cultozes efficit. Qd̄ aut̄ subditur: Spūs est de⁹: inde abstractū esse suspicōz qd̄ ad vitā verā nos p̄ducit. nam ⁊ corpali vita vitificamur a spū.

CHRY. Uel indicat qd̄ deus incorporeus ē. oportet igit ⁊ incorporeā ei⁹ culturā esse. hoc est p̄ aiām ⁊ intellect⁹ puritatē nos ei offerre. vñ subdit: Et eos

qui adorant eum in spū ⁊ veritate oportet adorare. Quia enī iudei aiām quidē negligebant: multū aut̄ circa corpus studiū faciebant ad oip̄bari purgantes. ⁊ ideo ait: qz non corpis mūditiōe sed in corporeo qd̄ est in nobis hoc est intellectu que dicit spū deus incorporeus colit̄. **HYLA.** ij. de tri. Uel cū in spū deū spiritū docuit adorandū ⁊ libertatem ac scientiā adorantiū ⁊ adorandi infinitates ostendit: fm̄ illud apli: Ubi spūs dñi: ibi libertas.

CHRY. In veritate aut̄ oportet adorare: qz priora figura erant. s. circūcisio: holocausta: ⁊ thymiamata: nunc aut̄ totū est veritas. **THEO.** Uel q̄ multū putat̄ se deū fm̄ spū. i. aiām adorare non rectam opinionē de eo habentes vt heretici: p̄pter hoc addidit: Et veritate. Forte etiā dicit aliquis qd̄ duas partes philosophie que fm̄ nos sunt incitat in p̄dictis: actionē. s. ⁊ contēplationē. p̄ spū nāq̄ actiūz infinnat: fm̄ illud apostoli: Qui spū dei agitur ⁊c. p̄ veritatē vō contēplatiū. Uel aliter: Samaritanozū erat opinio qd̄ deus loco concluderetur: ⁊ q̄ i hoc loco deū adorari oporteat. Contra quos dicit qd̄ veri adoratores non localiter sed spūaliter adorant. iudeis vō oia sub figura ⁊ ymbra erant. ⁊ ideo dicit qd̄ veri adoratores non in figura adorabūt sed in veritate. qz enī de⁹ spūs est: spūales adoratores querit: quia vō veritas: veros. **AVG.** Querebas montē forte adorandū vt deo esses p̄p̄inquo: sed ipse qui in altis habitat: humilib⁹ appropinquat: ergo descende vt ascendas. Ascensioes inquit i corde eius in conualle p̄oratiōis que hūilitatē habet in tēplo. Uis orare: in te ora: ⁊ p̄ius esto tēplū dei.

Dicit ei mulier: Scio qz messias uenit q̄ dicit̄ christ⁹. Cū ergo uenerit: ille nobis annūciabit oia. Dicit ei iesus: Ego sum qui loquor tecum.

CHRY. Mulier eoz q̄ dicta sunt altitudine fatigata obstupuit. vñ seq̄r: Dicit ei mu. scio qz mes. ve. q̄ d̄ christ⁹. **AVG.** Unctus grece christ⁹ ē: hebraice messias ē. Sciebat q̄ q̄s eā posset docere: s. iā dōcētē nōdū cognoscebat. vñ subdit: Cū q̄ ve. ille no. annū. oia. q. d. mō iudei de tēplo cōtēdunt nos de monte: cū ille uenerit ⁊ montē spemet: ⁊ tēplū euerter: ⁊ docebit nos vt in spū ⁊ veritate nouerim⁹ adorare. **CHRY.** Sed vñ erat samaritanis expectare christi aduentū: Moysi qd̄ suscipietes legē: ab ip̄sis moysi l̄ris h̄ nouerāt. Jacob enī d̄ christo p̄phetizās dixit: Nō deficiet p̄nceps de iuda: nec dur de femore eius donec ueniat q̄ mittendus est. Sed et moyses dicit: Prop̄etam nobis suscitabit deus de fratribus nostris. **ORI.** Siquidē non ē ignozandū qd̄ sicut ex iudeis surrexit iesus: christū se esse nō solū dicens sed ostendens: sic ex samaritanis quidam dositheus noie assererat se fore christū q̄ p̄dicabat.

AVG. li. lxxiiij. que. For tasse aut̄ vt itelligentib⁹ indicaret q̄nqz corporis sensus: q̄nqz viroz noie significari: post quinqz carnales responsiōes que supra in littera patent: iexta r̄n̄siōne nominat christū

CHRY. Christus aut̄ de reliquo mulieri reuelat seip̄sū. vñ sequit̄: Dicit ei iesus: Ego sum qui loquor tecū. Et quidē si circa p̄ncipiū hoc mulieri dixisset:

[Marginal notes in a smaller script, partially legible. Some words are circled or underlined.]

videretur ei ex vanitate loqui: nunc aut paulatim in memora christi eam reducens: opportune reuelat ei seipsum. et quidem iudeis querentibus: Si tu es christus dic nobis palam: non manifeste seipsum reuelauit: quia non per discendo querebant: sed per iniuriando. Nec vero ex simplici mente loquebatur.

Et continuo uenerunt discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Nemo tamen dixit ei: quid loqueris cum ea? Reliquit ergo hydriam suam mulier: et abiit in ciuitate: et dicit illis hominibus: Venite et uidete hominem qui dixit mihi omnia quecumque feci. Numquid ipse est christus? Exierunt ergo de ciuitate et ueniebant ad eum.

CHRY. Expleta doctrina et conuenienter ad tempus discipuli occurrerunt. unde dicitur: Et continuo uenerunt discipuli eius: et mirabantur quia cum muliere loquebatur. Admirabantur quidem superabundantem christi mansuetudinem et humanitatem: quoniam ita perspicuus existens: sustinuit loqui cum tanta humilitate mulieri inopi et samaritane. **AVG.** Quia. querebat perditam que uenerat querere quod perierat: hoc illi mirabantur. bonum enim mirabantur et non malum suspicabant. **CHRY.** Sed tamen admirantes non interrogauerunt eam. unde subdit: Nemo tamen dixit ei: quid queris aut quid loqueris cum ea? Erant eruditi discipulorum ordinem obseruare: ita eum timebant et uenerabantur: et nimirum alibi uidentur confidenter interrogare: quia ad eos pertinentia necesse habebat seruari. hic autem nihil ad eos pertinebat quod fiebat.

ORI. Et fere quidem quasi quodam apostolo ad ciuitatem uenit hac muliere: adeo eam inflammans per uerba et amplexa dimissa iret in ciuitatem relatura concubibus. unde sequitur: Reliquit ergo mulier hydriam suam. Non curans de corporeo ac uiliori propter utilitatem plurium. Inuenit quoque nostra omnis corporeis et negligens satage re ad impartendum alijs de commodis acquisitis. **AVG.** Hydria autem greco nomine appellatur tanquam si aquarum diceretur: quoniam grece aqua hydor uocatur. **CHRY.** Et sicut apostoli uocati dimiserunt rhetica: ita hec dimittit hydriam et evangelistarum opus fecit: et non unum tantum uocat: sed ciuitatem integram. unde sequitur: Et abiit in ciuitatem. et dicit illis hominibus. uenite et uidete hominem qui dixit mihi omnia quecumque feci. **ORIGENE.** Conuocat quidem illos ad uidentem hominem continentem uerbum supra hominem. Quecumque autem fecit mulier: erat contubernium quicquid conuenerunt: et post illos conuersatio cum sexto non proprio uiro quem deserens et septimo adherens: lagenam dereliquit tam pudicam. **CHRY.** Non uerecundata autem est hoc dicere. Anima enim cum ignita fuerit igne diuino: ad nihil eorum que sunt in terra dereliquo aspicit: neque ad gloriam nec ad uerecundiam: sed ad unam solum que detinet eam flammam. Uolebat autem non ex propria ambitione eos inducere: sed ex auditu proprio eos facere communicatores doctrine christi. unde dicit: Venite et uidete hominem. non dixit: Venite et credite: sed Venite et uidete. quod lenius erat. Nouerat enim manife-

ste quoniam solum gustantes de illo fonte eadem paterentur que et ipsa. **ALCVI.** Paulatim autem uenit ad predicandum christum. primo uocat hominem: ne si diceret christum: auditores irascerentur et nolent exire.

CHRY. Unde etiam neque manifeste annunciauit christum neque tamen totaliter siluit: sed dixit: Numquid ipse est christus. et ideo sermonem eius acceperunt. unde sequitur: Exierunt de ciuitate et ueniebant ad eum.

AVG. in libro. lxxiii. questionum. Ad autem relicta hydria discessit mulier: non negligenter preteritum est. hydria enim amoris huius seculi significat. i. cupiditatem qua homines de tenebrosa profunditate cuiusdam imaginem puteus gerit: hoc est de terrena conuersatione hauriunt uoluptatem. Oportebat autem ut christo credens seculo renunciat: et relicta hydria cupiditatem secularem se reliquisse demonstraret. **AVG.** super iohannem bannem: Projecit ergo cupiditatem et properauit annunciare ueritatem. Discant qui uolunt euangelizare ut prius hydriam ad puteum percipiant. **ORI.** Facta etiam mulier receptaculum honeste discipline: ea que prius mitis sapiebat: pependens deponit.

Interea rogabant eum eius discipuli dicentes: Rabbi manduca. Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare que uos nescitis. Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Numquid aliquid attulit ei manducare? Dicit eis iesus: Deus cibus est ut faciam uoluntatem eius qui misit me ut perficiam opus eius.

AVG. Ferant discipuli eius emere cibos: et uenerunt quos christo offerebant. unde dicitur: Interea rogabant eum discipuli eius dicentes: Rabbi manduca.

CHRY. Uidentes enim eum fatigatum ex itinere et estum quod erat: rogabant eum uulgari eodem uoce. Neque enim erat hoc temeritatis: sed amoris cura circa magistrum.

ORI. Arbitrantur aptum fore tempus ad prandium quod erat inter recessum mulieris ad ciuitatem: et aduentum samaritanorum ad ipsum. non enim coram aliquo aduena sibi propinabatur escas. Ob hoc bene positum est: Interea. **THEO.** Dominus uero sciens quod samaritana totam ciuitatem ad eum attraheret: hoc discipulis significauit. unde sequitur: Ille autem dixit eis: Ego cibum habeo manducare que uos nescitis. **CHRY.** Dominum salutare hic cibum uocauit: ostendens quantum desiderium habet nostre salutis. sicut enim nobis concupiscibile est comedere: ita ei saluare nos. Tu uero itinere quod non statim reuelat: sed ubique in quoniam imittit auditorem ut incipies querere quod dicitur. Et laboras. cum ampliori suscipiat desiderio. **THEO.** Dicit autem que uos nescitis. i. nescitis que cibum uoco salutem hominum: uel nescitis quod samaritani credituri sunt et salui fiet. Discipuli autem adhuc dubitabant. unde sequitur: Dicebant ergo discipuli ad inuicem: Numquid aliquid attulit ei manducare? **AVG.** Quid mirum si mulier illa non intelligebat aquam: ecce discipuli non intelligunt escam. **CHRY.** Et quidem assuetudine reuerentiam et honorem magistro prebet ad se inuicem quidem loquentes: ipsum uero non presumens interrogare. **THEO.** In hoc autem quod dicunt discipuli Numquid aliquid attulit ei manducare? Consideran-

bat: siquādo alij labores sustinuerunt: et alij fructus metebant. Sed et hic sermo iste maxime habet veritatem: quia pphete laborauerunt: sed vos fructus ex illorū laborib⁹ metitis. vnde subdit: Ego misi vos metere qđ vos nō laborastis. **AVG.** Quid igitur messores misit nō seminatores? Ibi ergo messores mittendi: vbi iam pphete p̄dicauerant. legite labores illozū et in omnib⁹ eozū laborib⁹ ē prophetia christi. ergo iā in indea messis parata erat qñ tot milia hominū p̄cia rerū suarū offerrebāt: et ad pedes apostolorum ponētes expeditis humeris a sarcinis secula ribus: christū dñm seq̄bant: de ipsa messe eiecta sūt pauca grana: et seminauerunt orbē terrarū: et surgit alia messis que in fine seculi metenda est: ad quam metēdam nō apli sed angeli mittent. Messores inquit sunt angeli. **CHRY.** Dicit ergo Ego misi vos metere qđ vos non laborastis. q. d. Ubi minor labor est: maior autē delectatio: ad hoc vos referuam: et qđ laboriosus erat: hoc fuit pphetaz. s. mittere semina. vñ subdit: Alii laborauerunt: et vos in labores eozū introistis. Per hec oīa vult ostēdere qđ pphetarū voluntas erat vt hoīes ad eum accederent. Et hoc lex ordinabat: et p̄pterea illi seminauerūt vt hūc facerent fructū. P̄ndit etiam qđ ipse illos misit: et qđ multa est cognatio noui ad vetus testamentum.

ORI. Vel aliter: totū qualiter quidē nō est incōueniens hoc qđ est: Leuate oculos vestros ad allegorizandum. Quod autē dicit: Nōne vos dicitis qñ quatuor mēses sūt: et messis venit: nō fm allegoriā tractare. Putam⁹ ergo talia quedā esse in hoc qđ dicit discipuli: Quatuor mēses sūt et messis venit. Pleriq; n. discipulorū verbi anima duertētes veritatē incomprehensibilem fore humane nature: qñ coniecerunt aliā esse vitam a p̄ite: que corruptioni quatuor elementorū quasi quatuor mensū subijcīt: putant solū p̄ hanc vitam cognitionē eē veritatis. Dicunt igit discipuli de mēsis que sunt terminus opoz ad veritatem conducentiū: qz post instantē quaternitatē cōtingunt. huiusmōi autē opinionē arguens velut non sanā inquit verbū incarnatū his qui talia suspicantur: Nōne vos dicitis quia adhuc quatuor mēses sūt: et messis venit. Ego autē hoc dico: Leuate oculos vestros. In plurib⁹ locis scripture diuine hoc legitur: iubete nobis verbo diuino extollere: ac sublimare cōsiderationes et cogitationes deorsum cōfistas nec valentes erigi: nisi eleuante illas iesu. Nemo enī consistēs in passionib⁹ et viuēs carnaliter hoc p̄positū seruat mandatū. quapropter qui talis est non videbit regiones. Si albe sūt ad messē. albe sūt quidē regiones ad messē: cū adest verbū illustrans: singulas regiones scripture secundans i ei⁹ aduentu: et etiā oīa sensibilia sūt quasi regiones albe parate ad messē: p̄sto existente leuātib⁹ oculis rōne que de quolibet est: vt quisquis fulgorē p̄spiciat. p̄fuse vbi libet veritatis. Qui autē merit p̄dictas messes duplex habet in metēdo emolumentū. vnū quidē dñi accipit p̄miū. vnde dicit: Et qđ metit: mercedem accipit. qđ arbitror dictū causa futurarū remunerationū. Alter qđ seq̄tur: Et congregat fructus in vitā eternā. Bonū habitū quendā denotat intellect⁹ qui est fructus ex ipsa speculatione. pueniēs. Arbitror autē qđ in qualibet doctrina semiat quidez

qui principia excogitat: que suscipiētes alij ac p̄tractantes siquid noui potuerint exprimere cōiūgētes sūt sue intentionis gratia: posteris causa vt metendo quasi maturos fructus aggregēt: quāto autē magis hoc in arte artū expedit contemplari. Siquidē seminantes sūt moyses et pphete pueniētes aduentum christi. metentes autē sūt apli qui christū susceperūt et gloriā eius p̄pexerūt. Semen autē erat tota ratio fm reuelationē ministerij: tēporibus p̄teritis obfuscati silentio. regiones autē. i. legales ac p̄phetice scripture nondū albuērāt his qui aduent⁹ verbi nequaquā extiterūt capaces. Quod autē simul serens et metēs gaudeat erit: cū p̄uatio meroris et angustie in futuro fiet seculo: dñi etiā iesus transfiguraretur in gloria: simul cū messozib⁹ petro iacobo et iohāne moyses et belias satozes pariter gaudēt in vidēdo filij dei gloriā. Attēde tñ si hoc qđ dico alias et alijs intelligi pōt: p̄pter aliā et aliā vite ouerfationē in qua hoīes iustificati sūt: vt liceat dicere alium quidē legis cultorē: alium vō euangelij: et tñ exultāt simul dñi idē finis ab vno deo p̄ vnū christū in vno sp̄sancto reponitur. Ad labores autē p̄phetarum et moysi aduenerūt apostoli instruente iesu: metētes ac i horrea colligētes aie sue intellectū i scripturis illozū reconditū: et semp qui debite capiunt disciplinā p̄oz labores ad maiorē euidentiā trabūt: nō tñ laborātes sūt hi qui semina condiderunt.

EX ciuitate autē illa multi crediderunt in euz samaritanorūz propter verbū mulieris testimoniū phibētis quia dixit mihi omnia quecunq; feci. Cū uenissent ergo ad illū samaritani rogauerūt euz ut ibi maneret. Et mansit ibi duos dies. Et multo plures crediderūt p̄pter sermonez eius. Et mulieri dicebant: qz iā nō propter tuā loquelā credimus. Ipsi enim audiuimus et scimus: quia hic est uere saluator mundi.

ORI. Postq; dicta sūt discipulis q tractata sūt: resumit scriptura de his q venerant de ciuitate ad iesū: et crediderūt p̄ testimoniū mulieris. **CHRY.** Sicut autē in messe cū facilitate fructus congregant: et in momēto vno area manipulis replet: ita et nūc fit. vnde dicit: Ex ciuitate autē illa multi crediderūt in eū samaritanorūz p̄pter verbū mulieris testimoniū phibētis: qz dixit mihi oīa quecunq; feci. Cōsiderabant enī qđ nequaquā mulier grātiter eū admirata esset: qui ei⁹ delicta redarguerat: nisi magn⁹ qđ eēt et extollēs qđ p̄dicabat ab illa. Sic ergo solo mulieris testimonio credētes et nullū signū vidētes exierūt: depcātes christū vt apud eos maneret. et hoc ē qđ seq̄t: Cū igit uenisset ad illū samaritani: rogauerūt eū vt ibi maneret. Iudei vō miracula vidētes nō detinuerūt eū ap̄ seip̄os: s; oīa egerūt vt a regiōe eozū eū abicerēt. nihil. n. liuore et iuidia d̄teri⁹ nihil: sani glia difficili⁹ q̄ infinita corūpe osucuit bōa. Et qđē

samaritani volebant eum semp secus detinere. ipse aut hoc non sustinuit: sed solum mansit ibi duobus diebus. et post hec quod subditur: Et mansit ibi duos dies. **ORIGENE.** Non incongrue aut aliquis illud obicit: quod rogatus saluator cum samaritanis manet: et qui iussit civitatem samaritanorum non ingredi. **Palam enim quoniam et discipuli eius cum eo ingressi sunt.** Ad quod dicendum quod in viam gentium pergere est imbui gentili dogmate et in illo ambulare. **Civitatem vero samaritanorum intrare est acceptare falsas doctrinas recipientium legales: prophetica: et euangelicos: et apostolicos sermones.** Cum autem deverterint per ipsam doctrinam et venerint ad iesum licet cum eis manere.

CHRY. Et iudei quidem etiam signis visis incorecti manserunt. hi autem et sine signis multa circa eum fides demonstraverunt: solum enim verba audierunt. unde sequitur: **Et multo plures crediderunt propter sermonem eius.** **Qui igitur gratia hec verba non dicunt euangeliste: ut discas quoniam multa magnorum transcurrerunt a sine vero totum ostenderunt.** suavitatem enim toti civitati per ea que dicta sunt. **Ubi autem auditores non persuadentur: tunc euangeliste cogitur dicere ea que dicta sunt: ne quod est ex indevotione auditorum imputet quis de sectui predicantis.** ipsi autem discipuli christi iam facti: magistrum repulerunt. unde sequitur: **Et mulieri dicebant: quia iam non propter tuam loquelam credimus: ipsi enim audivimus et scimus quia hic est vere saluator mundi.** **Uide autem qualiter confestim intellexerunt quod orbem terrarum liberare venerat: et quod ad communem salutem veniens non debebat in iudeis suam concludere, providentiam: sed ubique seminare sermonem.** **Dicentes etiam quod est saluator mundi: ostenderunt quod mundus perditus erat: in magnis malis existens: et quidem venerunt saluare per prophetam et angelum: sed hic est vere saluator qui salutem tribuit non solum temporaneam sed eternam.** **Uide etiam qualiter audientes mulierem dubitanter dicentem: Num quid hic est christus? non dixerunt hi: Quoniam nos suspicamur: sed quoniam scimus. et non simpliciter: sed Quoniam hic est vere saluator mundi: non quasi unum ex multis christum confiteres: solum verba audierunt et hoc dixerunt quod dicere habebant si miracula multa et magna vidissent.** **ORIGENE.** Etenim si meminimus predictorum: non difficile est conijcere quod cum reppererint verbum synchez alias disciplinas relinquunt quasi dogmatum civitatem de qua egredientes salutifere credunt: et puto studiose protulisse iohannem: cum non dixit: Rogabat eum samaritani intrare terram samariam vel ingredi civitatem: sed etiam ibi manere. **Manet namque iesus penes deprecantes. et persertim quotiens quod precant exeunt civitatem et versus eum veniunt.** **AVG.** Manet apud eos biduo hoc est dat illis duo precepta charitatis. **ORIGENE.** Neque enim capaces erant tertie diei eius. non enim erant valdi miraculosum quid cernere: quale quod fuerant in chana galilee post triduum cum iesu conviventes. **Initium autem credendi multis fuit mulieris verbum. non enim sic per se ipsum verbum conficitur illuminans capientem: vel sicut cum alterius dicto sibi testimonium prohibetur.**

AVG. Sic ergo christum cognoverunt primo per samariam: postea per patriam: sicut agitur hodie cum eis quod foris sunt: et nondum sunt christiani. christus nunciatur per christianos amicos tanquam illa muliere hoc est ecclesia nunciante ad christum veniunt. credunt per ipsam feminam:

nam: et multo plures et firmiter in eum credunt: quoniam namque vere ipse est saluator mundi. **ORIGENE.** Impossibile est namque eandem circa intellectu fieri passionem videnti et ei qui per viderem instruitur: magisque est per spem ambulare quam per fidem. unde hi non solum testimonio hominis: sed ob ipsam quoque veritatem credunt.

Post duos autem dies exiit inde: et abiit in galileam. Ipse enim iesus testimonium perhibuit: quia propheta in sua patria honores non habet. **Cum ergo venisset in galileam exceperunt eum galilei: cum omnia vidissent que fecerat hierosolymis in die festo. Et ipsi enim venerant ad diem festum.**

ALCVI. Post biduum quod fecit in samaria: abiit in galileam ubi nutritus fuerat. unde dicitur: **Post duos autem dies exiit inde et abiit in galileam.** **AVG.** **Novum autem nos ut euangelista dixerit consequenter: Ipse enim iesus testimonium perhibuit: quia propheta in sua patria honorem non habet.** **Magis enim videtur artem stari potuisse quod propheta in patria sua honorem non habet si contemneret pergere in galileam et in samariam remansisset.** **Hoc ego sentio: in samaria biduum fecit et crediderunt in eum samaritani. tot dies fecit in galilea: et non crediderunt in eum galilei: et propter hoc dicit quod propheta in patria sua honores non habet.** **CHRY.** **Uel aliter: ideo hoc adiectum est quod non in capharnaum abiit: sed in galileam et in chana ut infra dicitur. ego enim patriam eum hic estimo dicere capharnaum. quoniam namque non potest esse illic honore: audi eum dicentem: Et tu capharnaum que usque ad celum exaltata es: usque ad infernum descendes.** **Dicit autem hic patria per ipsam in qua videtur plus conversatus.** **THEO.** **Uel aliter: quia dominus exiens de samaria venit in galileam: ne aliquis dubitaret et quereretur qua de causa non semper in galilea maneret: dicit quod propter hoc non manebat in galilea: quia nullum ibidem recipiebat honorem: quod ipse testatus est dicens: quia propheta in sua patria non habet honorem.** **ORIGENE.** **Perferenda est autem huius dicti sententia. Prima siquidem prophetarum in iudea erat: et est non ignotum quod honore a iudeis neque sunt consecuti: iuxta illud: **Quem namque prophetarum non persecuti sunt patres vestri?** **Miranda etiam occurrit huius decreti veritas: cum pervenerit non tamen ad sanctos prophetas vilipensos a prophetis: et ipsi omnium nostrum: sed protensa sit etiam in quosdam prophetie sequaces contemptos a suis civibus et ad mortem deductos.****

CHRY. **Quid igitur: nonne videmus et apud suos multos in admirationem deductos: ita quidem: sed ab his que raro contingunt non oportet talia pronuciari. Sed si in propria patria aliqui honorem: multo magis in aliena. Consuetudo enim facile homines contemptibiles facere consuevit. quoniam igitur venit in galileam: suscepit eum galilei. unde sequitur: **Cum ergo venisset in galileam exceperunt eum galilei.** **Uides quoniam qui mali dicebant: hi maxime ad christum accedere inveniuntur. Nam propter galileos dicitur: Interroga et vide quoniam propheta ex galilea non surrexit. propter samaritanos autem improperabat ei: Samaritanus es et demonium habes.** **S****

[Marginal notes in a smaller script, likely from another edition or commentary, partially legible.]

ecce samaritani et galilei credunt in confusionem indeo-
rum. Inueniunt autem et galilei samaritanis meliores
nam illi quidem a mulieris crediderunt vobis: hi vero viden-
tes signa quae faciebat. vñ sequitur: Cum oia vidissent que
se hierosolymis in die festo. **ORIGENE.** Quod enim dominus
eiecit de templo vendentes oues et boues: tam grande
reperit: ut his moti galilei reciperent dominum: consideran-
tes mirantesque maiestatem eius. non enim minor potest
tiam eius ostendit in his quibus ut ceci videant: audiantque
sordi. **PRIMO.** Sed vñ data est eis videndi oc-
casio ostendit subdens: Et ipsi enim venerant ad diem fe-
stum. **ADYSSICE** autem intimat quod gentibus in fide a duo-
bus preceptis charitatis consolidatis: christus circa fi-
nes mundi reuertetur ad patriam. id est ad iudeos. **ORIGENE.**
Expediit autem galileum. id est transmigrante festare hieroso-
lymis ubi est templum dei: et videre singula quae peragit
ibi iesus. Hoc enim est principium ut galilei recipiant dei
filium euntem ad ipsos: alioquin vel non recepissent illum
vel etiam ipse nondum ipsis preparatis ad eius rece-
ptionem a deo prope venisset ad eos.

Venit ergo iterum in chana galilee
ubi fecit aquam vinum. Et erat quidam
regulus cuius filius infirmabatur ca-
pharnaum. **PRIMO.** Dic cum audisset: quod iesus
adueniret a iudea in galileam: abiit ad
eum: et rogabat eum ut descenderet et
sanaret filium eius. Incipiebat enim
mori. Dixit ergo iesus ad eum: Nisi
signa et prodigia uideritis non creditis.
Dicit ad eum regulus: Domine de-
scende propter quod moriatur filius meus? Di-
xit ei iesus: Uade filius tuus uiuit. Cre-
didit homo sermoni quem dixit ei iesus
et ibat. **PRIMO.** Jam autem eo descendente sui
occurrerunt ei: et nuntiauerunt dicentes
quod filius eius uiueret. Interrogabat
ergo horam ab eis in qua melius ha-
buerit. Et dixerunt ei: quod heri hora
septima reliquit eum febris. **PRIMO.** Cogno-
uit ergo pater quod illa hora erat in qua
dixit ei iesus filius tuus uiuit: et credi-
dit ipse et domus eius tota. **PRIMO.** Hoc ite-
rum secundum signum fecit iesus cum
uenisset a iudea in galileam.

CHRY. Primo quidem dominus ut supra dictum est in cha-
na galilee uenerat uocatus ad nuptias. Nunc autem
ad eos vadit: ut magis eos attrahat: sponte ad eos
ueniens pro patria dimissa: et ut fide a potiori miracu-
lo in eis inuicatum fortior faceret propter suam praesentiam
AVG. Ibi enim quando aqua in uinum uertitur: cre-

diderunt in eum discipuli eius. et utique plena domus
erat turbis conuuantium: et factum est tam magnum mira-
culum: et non crediderunt nisi discipuli eius. et ideo hanc
cinitatem modo repetiuit. scilicet ut quae potior non crediderat
modo credant. **THEO.** Rememoratur autem nobis eua-
gelista miraculum perpetratum in chana galilee de aqua
conuersa in uinum ut augeret christi praesentiam: quod galilei
non solum propter miracula hierosolymis facta: sed et pro-
pter ea que apud ipsos facta erant receperunt iesum: si-
mulque ut ostenderet quod regulus credidit propter miracu-
lum in chana perpetratum: quantum eius non perfecte
cognouerit dignitatem. vñ sequitur: Et erat quidam regulus
cuius filius infirmabatur capharnaum. **ORIGENE.** Puta-
bit autem aliquis regis herodis hunc esse regulum: et ali-
quis asserit hunc esse de familia cesaris: exercentem
tunc temporis aliquid in iudea. neque enim dicitur quod iu-
deus fuerit. **CHRY.** Regulus autem dicitur: aut quasi
generis existens regalis: aut dignitatem aliquam prin-
cipatus habens: aut quod sic vocabatur. **PRIMO.** Quidam hunc
eundem esse existimant centurionem: qui est apud mattheum
ostenditur autem alius esse ab eo. nam ille quidem christum
uolentem ire ad suam domum rogat remanere: hic autem
et nihil tale permittentem ad domum trahit. Et ille quidem
ad iesum de monte descendente capharnaum intrauit:
hic autem ad iesum in chana uenientem accessit. Et illi
quidem puer a paralyti detinebatur: huius autem filius a fe-
bre. De hoc ergo regulo subdit: Dic cum audis quod ie-
sus aduenit in galileam: abiit ad eum et rogauit eum ut de-
scenderet et sanaret filium eius. **AVG.** Qui rogabat nonne
credebat: Quid a me expectas audire: dominus iterroga
quid de illo senserit: Sequitur enim: Dixit ergo iesus ad eum
Nisi signa et prodigia uideris non crederis. **PRIMO.** Arguit hominem in fi-
de tepidum aut frigidum: aut omnino nullius fidei: sed te-
tare cupientem de sanitate filii sui: qualis esset christus
quid esset: quantum posset. **PRIMO.** Prodigiū quidem appellatur
est quod potior dicitur quod potior dicat: potior significet
et ad futurum aliquid pertendat. **AVG.** de concilio euange-
lico. **PRIMO.** Ideo autem dominus supra oia mutabilia uult mentem cre-
dentis attollere: ut nec ipsa miracula: que quantum diuini-
tatis de mutabilitate corporum sunt: a fidelibus qui uelit.
GREGO. Sed memoretote etiam quod petijt: et aperte
cognoscetis: quod in fide dubitauit. **PRIMO.** Proposuit namque ut
descenderet et sanaret filium eius. vñ sequitur: Dicit ad eum
regulus: Domine descende propter quod moriatur filius meus? **PRIMO.**
Itaque in illo credidit: quem non putauit posse salutes
dare nisi praesens esset et corpore. **CHRY.** Audi etiam
qualiter adhuc terrene christum trahit: quoniam non possit
eum post mortem suscitare. si autem non credens uenit
et rogauit nihil mirabile. **PRIMO.** Consueuerunt enim patres ex
multo amore non solum medicis loqui de quibus con-
fidunt: sed de quibus non confidunt: nihil uolentes pre-
mittere eorum que ad salutem pertinent filiorum: si tamen
valde crederet christi uirtute: non neglexerit etiam
in iudeam ire. **GREGO.** Sed dominus qui rogat ut va-
dat: quod non desit ubi inuicatur indicat: solo iussu salu-
tem reddidit: qui uoluntate oia creauit. vñ sequitur
Dicit ei iesus: Uade filius tuus uiuit. **PRIMO.** Dic superbia
nostra retundit: qui in hominibus non naturam qua
ad imaginem dei facti sunt: sed honores et diuitias ue-
neramur. **PRIMO.** Redemptor uero noster ut ostenderet quoniam
alta sunt: hominibus sanctis despicienda sunt: et quae despi-
cienda sunt hominibus: despicienda non sunt sanctis

Ad filium reguli ire noluit: ad servum centurionis ire paratus fuit. **CHRY.** Uel aliter: Illic quidem fides confirmata erat: iccirco et permisit ire ut discam? viri devotionem. hic autem adhuc imperfectus erat: et non dum nouerat manifeste quod absens curare poterat. unde ex hoc quod non accedit iesus hoc addiscit. Sequitur enim: Credidit homo sibi quod dixit ei iesus et ibat. Non tamen integre neque sane. **ORIGE.** Ostenditur autem eius dignitas et officium ex hoc quod seruientes illi occurrunt. unde sequitur: Jam autem eo descendente serui occurrerunt ei: et nun. ei. di. quia fi. eius vi. **CHRY.** Qui quidem obuiauerunt: non ut annunciarerent solus sed quasi estimantes de reliquo superflua esse christi presentiam sentiam quem credebant accedere. Quod autem regulus non integre credidit: sane neque ostenditur ex hoc quod sequitur: Interrogabat ergo horam ab eis in qua melius habuerat. Uolebat enim scire utrum casu vel ex precepto christi hoc factum esset. Sequitur: Et dixerunt ei quia hodie hora septima reliquit eum febris. Uide quod liter miraculum manifestum est: non enim simpliciter neque ut contingit a piculo liberat? est: sed repente et simul ut appareat non esse ex nature consequentia quod fiebat: sed actione christi. unde sequitur: Log. quod pro quia illa hora erat in qua dixit ei iesus: Si tu. vi. et cre. ipse et do. ei? tota. **AVG.** Si ergo propterea credidit: quia nuntiatum est ei quod filius eius esset sanus: et compauit horam nuntiantium horam prenuentis: quando rogabat nondum credebatur. **BEDA:** Unde datur intelligi et in fide gradus esse: sicut et in alijs virtutibus quibus est initium incrementum atque perfectio. Huius ergo fides initium habuit cum filij salutem petiit: incrementum dum credidit sibi quod dixit ei iesus: Filius tuus uenit. deinde perfectionem obtinuit nuntiantibus seruis. **AVG.** Ad solum sibi quod crediderunt plures samaritani. Ad illud miraculum sola illa domus credidit ubi est factum. unde subdit euangelista: Hoc iterum secundum signum fecit iesus: cum uenisset a iudea in galileam. **CHRY.** Non sine causa hoc adiecit sed ostendens quoniam secundo signo facto: nondum ad altitudinem samaritanorum nullum signum uidentium iudei peruenit. **ORIGE.** Amphibologia autem continet presentis dictum. uno enim modo denotat quod iesus uenendo a iudea in galileam: duo fecit miracula: quorum secundum est factum erga filium reguli. alio modo sic: Duo huius existentibus signis que iesus in galilea exercuit: secundum egit ueniens a iudea in galileam. et hic sensus uerus est. Mystice autem per hoc quod iesus bis in galileam accedit: binus saluatoris aduentus in mundum ostenditur: primus quidem misericordie: ut uino facto conuiuas exhilararet: secundus uero ut filium reguli ad mortem pene deductum suscitaret. id est. populum iudeorum qui post plenitudinem gentium accederet saluandus in fine. Magnus autem rex regum est qui constitutus est a deo in monte syon sancto eius: huius qui uiderunt diem et gaudium sunt: reguli dominorum. Arbitramur igitur regulum esse abraam: egrorum uero filium eius israeliticus gentis debilitatum erga cultum diuinum: et ideo incaluit ignitis spiculis inimici: ut punde febre censeat. Apparet autem quod precedentibus sanctis postquam carnis exuerit amictum populus fuit cure. unde legitur in machabeis post mortem hieremie: Dic est hieremias propheta dei: qui plurimum orat pro populo. Abraam igitur obse-

erat adiutari a saluatore populum infirmum. et quidem prout dicitur de chana. prout ubi dictum est: Filius tuus uiuit. Sed ubi efficacia in capbarnum agit. nam ibi filius reguli curat? est quasi in agro consolationis morans quod significat genus quoddam debilitatum non tamen omnino fructibus puatorum. illud autem: Nisi signa et prodigia uideritis. dictum illi refert ad multitudinem filiorum suorum: et ad ipsum quodammodo: sicut enim iohannes expectabat datum sibi signum. super quem uideris spiritum descendente: sic et premoztum sancti aduentum christi in carne et signis et prodigijs manifestandis expectabant. Dabatur autem hic regulus non solum filium sed etiam seruos per quos significat maneris quedam minus bene. et infinita credentium nec a casu hora septima deserit filium febris: nam septenarius numerus est quietis. **ALCVI.** Uel quod per septiformem spiritum est omnis remissio peccatorum. Septenarius enim in tria et quatuor diuisus significat sanctam trinitatem in quatuor anni temporibus: in quatuor mundi partibus: in quatuor elementis. **ORIG.** Possunt quoque signis cari duo aduentus christi ubi ad animam: primus quidem ex facto uino prebens anime gaudium spiritualis conuiuui: secundus uero omnis languoris ac mortis reliquias amputans. **THEO.** Regulus autem est omnis homo non solum quod regi uiuierozus. propterea existit secundum animam: sed quia et ipse super omnia principatum sumptis: cuius filius. id est. mens febricitat uoluptatibus prauis et desiderijs: Accedit autem ad iesus et deprecatur ut descendat. id est. ut condescensu minime utatur: et parcat peccatis purgans a uoluptatum infirmitate mortificet. Sed dominus dicit: Uade. id est. profectum continuum circa bonum ostendas: et tunc filius tuus uiuet. Si autem ambulare cessaueris mortificabis tibi intellectus circa boni operationem. **CAPITVLVM V.**

Post hec erat dies festus iudeorum: et ascendit iesus hic ierosolymam. Est autem hic ierosolymis probatica piscina que cognominatur hebraice bethsaida quod porticus habes. In his iacebat multitudo magna languentium cecorum claudorum aridorum: expectantium aque motum. Angelus autem domini descendebat secundum tempus in piscinam: et mouebatur aqua. Et qui prior descendisset in piscinam post motionem aque: sanus fiebat a quacumque detinebatur infirmitate. Erat autem quidam homo ibi triginta et octo annos habes in infirmitate sua. Quicum uidisset iesus iacentem: et cognouisset quia iam multum tempus haberet: dicit ei: Quis sanus fieri? Respondit ei languidus: Domine homi-

[Marginal notes in a smaller hand, partially illegible due to fading and angle.]

nem non habeo: ut cum turbata fuerit aqua mittat me in piscinam. **D**ū uenio enim ego: alius ante me descēdit. **D**icit ei iesus: **S**urge: tolle grabatum tuum et ambula. **E**t statim sanus factus est homo ille: et sustulit grabatum suum et ambulabat. **E**rat autem sabbatū in die illo. **D**icebant ergo iudei illi quod sanatus fuerat. **S**abbatum est: nō licet tibi tollere grabatum tuum. **R**espondit eis: **Q**ui me sanum fecit ille mihi dixit: tolle grabatum tuum et ambula. **I**nterrogauerunt ergo eum: **Q**uis est ille homo qui dixit tibi: tolle grabatum tuum et ambula? **I**s autē qui sanus fuerat effectus nesciebat quis eēt. **I**esus enī declinauit a turba constituta in loco.

AVG. de con. enā. Post miraculū in galilea factum: inde hierosolymam redit. vñ dicit: Post hec erat dies festus iudeorum: et ascendit iesus hierosolymam.

CHR. Mibi videtur quod erat dies festus pēthecothes: ascendit autē iesus hierosolymam semper in diebus festis: ut cū eis dies festos faciens nō videatur legi dicitur: et ob hoc multitudinē simplicem per signa et doctrinā attrahat: maxime enī in diebus festis hi qui iuxta positi erant concurrebant. **S**equitur: **E**rat autem hiero. p. piscinā cognō. beza. bethsa. quāque poz. hīs.

ALCVI. Probatione grece ouis dicitur: pbatica g. piscina peculiaris dicitur: ubi sacerdotes cadavera hostiarum abluebant. **C**HR. Debat quidem baptisina vari peccata purgans: cuius imago scripta fuit in piscina et in alijs pluribus: et p̄mū quidē dedit de aqua epurgantē corporis sordes et iniquitates nō existentes: sed opinatas puta eas que a funere et que a lepra et que ab alijs talibus occide infirmitates diuersas per aquas facit solui. vñ sequitur: **I**n his iace. mul. mag. lan. ceco. clau. et ari. expe. aque mo. **V**olēs. n. de p̄p̄n̄q̄us adducē ad baptisimū donū: non adhuc iniquitatē solum mudat. **S**ed etiaz egritudines sanat: sicut enim ministri qui prope regē sunt: his qui sunt a longe clariores sunt: ita et in figuris fit. **N**on autē simpliciter sanabat aquarū natura: semper. n. hoc fieret: sed in angeli descensione. vñ sequitur: **A**ngelus autē dñi discē. **I**n tempore in pisc. post mo. aque. **S**icut enī et in baptisimū non simpliciter aqua operatur: sed cum spūs sancti acceperit gratiam: tūc omnia soluit peccata. **A**ngelus enī descēdēs turbabat aquam: et sanātiuā imponebat virtutē: ut discant iudei quoniam magis angelorum dominus omnes egritudines anime sanare potest. sed tūc quidē infirmitas impedimentū volētī curari fiebat. **S**ubdit enī: **E**t qui prior occidit in pisc. post mo. aque: sanus fiebat a quacumque occidebat infirmitate. **N**ūc autē vnusquisque accedē

potest. non enī angelus est qui turbat aquā: sed angelorum dominus qui omnia operatur. sed et si orbis terrarum vnuerfus veniat: gratia non consumitur sed similis manet. sicut enī solares radij per vnāquāque illuminant diem: et non cōsumunt: neque a multa largitione minor fit solis lux: ita et multo amplius spūs sancti actio in nullo minuit a multitudine eorum qui potiunt ea. **D**oc autē fiebat. sicut vnus trās post motionē aque sanaretur: ut qui didicerat quoniam in aqua egritudines corporis sanabantur: in hoc per multū tempus exercitati facile crederet quod et egritudines anime aqua sanare potest. **A**VG. Plus est autē quod christus viua sanauit animas: quod languores corporum mortuorum. sed quia ipsa anima nō eū nouerat a quo sananda erat: et oculos habebat in carne vñ facta corporalia videret: et nondū habebat in corde vñ deum latenter cognosceret: fecit quod videri poterat: ut sanaretur vñ videri non poterat. **I**ngressus est locū ubi iacebat multitudo languentium: de quibus elegit vnus ut sanaret. de quo subdit: **E**rat autē quidam homo ibi triginta et octo annos habēs in infirmitate sua.

CHR. Non autē confestim eum a principio sanauit: sed p̄mū eū familiarē sibi facit: per interrogatiōnem future fidei faciens viam. **N**on autē expetit si dem ut in cecis fecit dicens: **C**reditis quia possū hoc facere: quia hic nōdum nouerat eum manifeste quis esset. **N**am illi quidē ex alijs eius virtutē cognoscentes: cōuenienter hec audierat. **A**lij vero nondū eum cognoscentes: sed per signa eū cognituri post miracula requirunt de fide. vñ sequitur: **D**ūc cum vidisset iesus iacentē et cognouisset quod multū iam tempus haberet dicit ei: **U**is sanus fieri? **N**ō querit ut discat: hoc enī sup̄flūū esset: sed ut ostenderet istius patientiā quod triginta et octo annos habens: per vnūquēque annū eripi ab egritudine expectās assidebat et non desisteat. **E**t ut cognoscamus propter quā cām dimittens alios adhuc venit: et nō dicit: **U**is te curabo: nōdum enim aliquid magnū imaginabatur ille de christo. nō autē turbatus est ad interrogatiōnem neque dixit iniuriari mihi venisti: quādo interrogas si volo sanus fieri: sed mansuete respōdet. **S**equitur enim: **R**espondit lang. **D**omine hominē non habeo: ut cū tur. su. aqua mitt. me in pisci. dum venio enī ego alius ante me descē. **N**on nouerat quis eēt: qui interrogabat: neque quod curaturus esset eū. **O**pinabatur autē fortasse vtilem sibi forte christum ad mittendū eum in aquam. sed christus ostēdit quod v̄bo omnia potest facere. vnde sequitur: **D**icit ei iesus: surge tolle grabatum tuum et ambula.

AVG. **T**ria dixit: sed **S**urge: non opis imperium fuit sed operatio sanitatis. **S**ano autē duo impauit: **T**olle grabatū tuum et ambula. **C**HR. **I**ntuere diuine sapientie sup̄abundantiā: non solū sanat: sed et lectū portare iubet: ut credibile faceret miraculum: et nullus existimet phantasiā esse quod factum est. **N**on enī nisi certissime et vehemēter cōpacta essent mēbra: lectulum ferre posset. **A**udiens autē languidus: quoniam cum p̄tate et velut iubēs dixit: **S**urge tolle grabatū tuum. non derisit dicens **A**ngelus descēdit: et turbat aquam: et solū vnū curat. **T**u autem homo existēs ex solo p̄cepto: speras te magis angelis posse: sed audiuit et non discredidit ei qui iussit: et sanus factus est. vnde sequitur: **E**t statim

san^o factus est homo: et sustu. graba. su. et ambulavit

BEDA: Multu quippe inter sanatione domini: et que a medicis inferi distare. pbatur: hec videlz vo

ce iubetis et moy implef. Illa vero p multa tempo

ris intervalla aliquotiens pficitur. **CHRY.** Igit

mirabile quide est hoc: que aut sequent multo ma

iora erunt. nam in initio qdem nullo molestare sua

deri non ita mirabile est: sicut qd post insanientib^o

iudeis et accusantib^o: christo obedivit: vt ostedit euam

gelista cosequenter dicent: Erat aut sabbatus in illo

die dice. ergo iudei illi qui san^o fuerat factus: sabbatum

est: non li. ti. tol. graba. tuum. **AVG.** Non ca

luniabant domino: quia sanu fecerat sabbato quasi

eis respondere posset: quia si cuiuscq. iumentu in pu

teum cecidisset: vtiqz die sabbati erueret illud et sal

uaret: sed qui portabat grabatum suum. q. d. si sani

tas non erat differenda: nunquid et opus fuerat im

perandum. s. ille auctorem sanitatis sue obsecabat

caluniantib^o. vti sequit: Respondit eis: qui me sanu

fecit: ille mihi dixit. Tolle grabatum tuu et ambula.

. q. d. quare no acciperem iussionem a quo acceperam

sanitatem. **CHRY.** Nimirum si malignari vellet

poterat dicere: Si crimē est accusate eum qui iussit

et deponam lectulu: sed et curationez vtiqz occultas

set. Etenim sciebat no ita eos esse morosos ex sabbati

solutione: sicut ex infirmitatis sanatione. s. neqz hoc

occultavit: neqz veniam petiit: sed clara voce benefi

cium cofessus est. illi vero maligne interrogauerunt.

vnde subdit: Interrogauerunt ergo euz quis est ille

homo qui dixit tibi: Tolle grabatum tuu et ambula

NO dicunt: Quis est qui fecit te sanum: sed in medi

lus ille qnqz libris moysi tanqz quinqz porticibus

claudebat: s. illi libri pdebant: laquidos n sanabat.

BEDA: Deniqz multa genera languentiu in ead

dem iacuerunt: ceci. f. qui scientie lumine caret: clau

di qui ad ea que iubentur implenda vires no hnt.

AVGV. Venit aut christus ad populu iudeoz

et faciedo magna: doceo vilia turbavit peccatores

. i. aqua psona sua: et excitavit ad passionē suā: sed

latens turbavit. Si eniz cognovisset: nuqz glie dnm

crucifixissent. Subito eniz videbatur aqua turbata:

et a quo turbabatur non videbatur. Descedere ergo

in aquam turbatam: hoc est humiliter credere i do

mini passionez. Ibi sanabatur vnus: significans ec

clesie vnitatem: postea quisquis veniret no sanabar

tur: qz quisquis preter vnitatem fuerit: sanari no pos

terit vob illis qui oderunt vnitatem: et partem sibi fa

ciunt in hominibus. Habebat autz xxxviii. annos

in infirmitate: qui sanatus est. hic enim numerus ad

languorem pertinet magis qz ad sanitatem. Quadra

genarius enim numerus sacratus: nobis in qdam

perfectione comendatur: qz lex i decem pceptis

data est et predicanda erat per totum mundum: qui

quatuor partibus commendatur. Penarius autem

per quatuor multiplicatus ad quadragenariuz per

uenit. v. qz per euangeliu quod quatuor libros ha

impletur lex. Si ergo quadragenarius numerus h

perfectonem legis: et lex non impletur nisi in gemi

no pcepto charitatis. quid miraris quia languiebat

qui xl. minus duos habebat: necessarius erat illi ho

ad sanitatem. Sed homo ille qui et de^o e: et illum

margin notes on the right edge of the page, including 'Et postea inuenit eum iesus in templo et dixit illi: Ecce sanus factus es: iam noli peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. Abijt ille homo et nunciauit iudeis: quia iesus esset qui fecit eum sanum. Propterea persequerentur iudei iesum: quia hec fa

ciebat in sabbato. **I**esus autem respondit eis: **P**ater me⁹ usq; modo operatur: et ego operor. **P**ropterea ergo magis querebant eum iudei in terficere: quia non solum soluebat sabbatum sed et patrem suum dicebat deum equalem se faciens deo.

CHRYSO. Turatus homo non secessit ad nuditas neq; voluptati aut vane glorie dedit seipsum: sed in templo conuersabatur: quod maxime religionis est signum. unde dicitur: Postea intuenit eum iesus in templo. **A**VG. Dominus quidem iesus et in turba eum videbat et in templo. Ille autem languidus iesus in turba non agnoscit: in templo agnoscit in loco sacro. **A**LCVI. Quia si gratiam conditoris cogitare volumus: et ad eius visionem venire: fugienda est turba cogitationum et affectuum prauorum. declinanda sunt prauorum conuenticula. fugiendum est ad templum: ut nosipsos templum dei studeamus facere quos deus inuisione et in quibus manere cognoscitur. **S**equitur: **E**t dixit illi: ecce sanus factus es iam noli amplius peccare: ne deterius tibi aliquid contingat. **C**HRYSO. Ubi pius discimus quod ex peccatis ei nata est hec egritudo. quia enim sepius animas in nobis egrotantem insensibiliter habemus: corpus autem est paruam suscepit lesionem: omne facit stultum ut ab infirmitate liberemur. propterea deus paruus corpus pro his que anima deliquit: secundo vero quod verus est gerbene sermo: tertio quod longum est in futurum supplicium. **D**icunt enim quidam: Nunquid quia in breui temporis momento adulteratus sum: immortaliter crucior: vide quod hic tanto tempore pro peccatis cruciatur: non enim temporis mensura peccata iudicantur: sed ipsa delictorum natura. **C**uius autem et illud discimus: quod si grauem sustineamus penam pro prioribus peccatis: deinde in eadem inciderimus grauiora patiemur: et hoc decenter. **Q**ui enim neq; supplicio factus est melior ut insensibilis de reliquo et contemptor: ad maius ducetur tormentum. si autem hic non omnes pro peccatis torquentur: non confidamus. **N**ihil enim nos hic patitur pro peccatis signum est maioris illic futuri supplicii: non autem omnes egritudines sunt ex peccatis sed plures. **Q**uedam enim et a pigritia fiunt: quedam propter probationem: sicut in iob. sed propter quid paralytico huic christus de peccatis mentionem facit: **Q**uidam huic paralytico detrahentes dicunt eum christi fuisse accusatorem: et propter hoc hec audisse. quid igitur dicent de paralytico qui est apud mattheum: etenim et illi dictum est: **D**imittantur tibi peccata tua. neque etiam christus hunc inculcat de preteritis: sed ad futurum eum munit solum. **A**lios igitur curans peccatorum non meminit: quia bis paralyticis ex peccatis egritudines sunt facte: alijs autem ex infirmitate naturali: vel per hos reliquos omnes admonet. **C**um bis autem et illud est dicere: quoniam multam vidit inesse anime huius patientiam: et ut valentem suscipere admonitionem eum admonet. **T**ribuit autem signum ei proprie deitatis. dicendo eum: **N**on

amplius pecces: ostendit se scire omnia que ab eo facta erant delicta. **A**VG. **N**unc autem ille postea quod vidit iesum: et cognouit eum auctorem salutis sue: non fuit piger in euangelizando quem viderat. unde sequitur: **A**bijt ille homo: et nunciavit eis: quia iesus erat qui fecit eum sanum. **C**HRYSO. **N**on ita insensibilis erat: ut post tantum beneficium et admonitionem maligna mente hoc dicat. **S**i enim detrahere veller: sanitatem tacens transgressionem dixisset: sed hoc non fecit: non enim dixit: quoniam iesus est qui dixit: **T**olle grabatum tuum. quod videbas iudeis crimen esse: sed dixit: **Q**uoniam iesus est qui me sanum fecit. **A**VG. **S**ic igitur ille annuntiabat: illi infamebant. unde sequitur: **P**ropterea persequebantur iudei iesum: quia hoc faciebat in sabbato. **M**anifestum enim opus corporale factum erat ante oculos iudeorum: non sanitas corporis: sed reportatio grabati: que non videbatur ita necessaria quemadmodum sanitas. **A**perte ergo dicat dominus sacramentum sabbati et signum obseruandi vnius diei ad tempus datum esse iudeis. **I**mpletio nem vero ipsam sacramenti: in illo venisse cum sequitur: **I**esus autem respondit eis: **P**ater me⁹ usq; modo operatur: et ego operor. q. d. **N**olite putare quia sabbato ita requieuit pater meus: ut ex illo non operetur: sed sicut ipse nunc operatur sine labore: operor et ego. sed ideo dictum est deum requieuisse: quia iam creaturam nullam condebat: postquam perfecta sunt omnia. quietem vero propterea appellauit scriptura: ut nos admoneret post bona opera quieturos. et sicut deus postquam fecit hominem ad imaginem et similitudinem suam: et perfecit omnia opera sua bona valde requieuit septimo die: sic et tibi requie non speres: nisi cum redieris ad similitudinem in qua factus es: quam peccato perdidisti: et nisi cum bona fueris operatus. **A**VG. **Q**uarto super genesim ad litteram: **D**ici ergo probabiliter potest ad seruandum sabbatum iudeis fuisse preceptum in vmbra futuri: que spiritualem requie significaret: quaz deus exemplo quietis sue: fidelibus bona opera facientibus archana significatione pollicebatur. **A**VG. **S**uper iohannem: **E**rit enim sabbatum huius seculi cum transierint sex etates quasi sex dies seculi: nunc enim ventura est requies que promittitur sanctis. **A**VG. **Q**uarto super genesim ad litteram: **Q**uius etiam quietis ipse dominus iesus mysterium sua sepultura confirmauit. **I**po quippe die sabbati requieuit in sepulchro postquam sexto die consummauit opera sua quando ait: **C**onsummatum est. **Q**uid ergo mirum si deus istum diem quo erat christus in sepultura quieturus: volens etiam hoc modo prenunciare ab operibus suis in vno die requieuit: deinceps operaturus ordinem seculorum. **P**otest etiam intelligi deum requieuisse a condendis generibus creature: quia ultra iam non condidit aliqua genera noua. **D**einceps autem usque nunc et ultra operatur eorundem generum administrationem que tunc instituta sunt: non ut ipso saltem die septimo potentia eius a celi et terre omniumque rerum quas condiderat gubernatione cessaret: alioquin continuo dilaberentur. **C**reatoris namque potentia causa est subsistendi omni creature: que ab eis que cre-

esse de patre: non alia visio est eius: et alia substantia eius: totum quod est de patre est. **HYLA.** xij. de trinitate. Ut autem maneret salutaris in patre et filio: confessionis nostre ordo naturam natiuitatis ostendit: que potestatem efficiendi: non per incrementa indultarum ad vnumquodque opus virium sumeret: sed de cognitione presumere. Presumeret autem non de aliquo operis corporalis exemplo: ut quod prius pater faceret: id postea filius factus esset. sed cum ex patre filius esset natus per virtutis ac nature in se paterne conscientiam: nihil nisi quod patrem facientem vidisset: filium facere posse testatus est. non enim corporalibus modis deus videt: sed visus ei omnis in virtute nature est. **AVG.** ij. de trinitate. Hoc autem si propterea dictum accipimus: quia ex forma accepta ex creatura minor est filius: consequens erit ut prior pater aquas ambulauerit: et cetera que filius in carne apparens inter homines fecit: ut possit filius ea facere. quis autem vel delyr? ista sentiat. **AVGVSTI.** super iohannem: Ambulatio tamen illa carnis supra mare a patre fiebat per filium. Quando enim caro ambulabat et diuinitas filii gubernabat: pater absens non erat cum filius dicat: Pater in me manens ipse facit opera: cum ergo dixisset: Non potest filius a se facere quicquid. Ne forte carnalis subiperet intellectus: ut faceret sibi homo quasi ouos fabros: vnum magistrum: aliorum discipulum: ut quomodo ille fecit archam: iste facit alteram secutus ait: Quocumque enim ille fecerit: hec et filius similiter facit. Non ait: Quocumque pater facit et filius alia similia facit: sed hec eadem. **Quidam** pater: mundum filius: mundum spiritus sanctus. Si vnus deus pater: et filius: et spiritus sanctus: vnus mundus factus a patre per filium in spiritu sancto. Hec ergo eadem facit. **Ad**didit autem: Similiter: ne alius error in animo nasceretur. **U**idetur enim corpus hoc idem facere quod animus: sed non similiter. animus enim imperat corpori: corpus visibile est: animus inuisibilis: ut faceret aliquid seruus: iubente domino fecit: idem ab utroque factum est: sed nunquid similiter? Non ergo sic pater et filius: sed hec eadem facit et similiter facit: ut intelligamus simili potentia facere filium eadeque ipsa que facit pater. **Equalis** igitur est patri filius. **HYLA.** vii. de tri. Vel aliter: Omnia et eadem ad ostendendam nature virtutem locutus est. **Et** igitur natura eadem: cum eadem omnia posse nature sit. **U**bi vero similiter per filium omnia eadem fiunt: similitudo operum solitudinem operantis excludit. Hec igitur est vere fidei nostre intelligentia: quia sub vna hac significatione testantur et similiter facta natiuitatem: et eadem facta naturam. **CHRY.** Vel aliter: **T**otum quod dicitur: **I**n seipso non potest filius facere quicquid: intelligendum est: quia nihil contrarium patri: nihil alienum ab eo fanere potest. **I**deo autem dicit: Quoniam nihil contrarium facit: sed quoniam non potest facere: ut hinc ostendat indissimilitudinem et certitudinem paritatis. **N**on enim imbecillitate filii: sed multam eius virtutem ostendit hoc verbum. sicut enim cum dicimus: **I**mpossibile est deum peccare: non imbecillitatem eius accusamus: sed ineffabilem quandam virtutem eius testamur: ita cum dicit filius: **N**o

possit a seipso facere quicquid: hoc dicit: quoniam impossibile est eum facere aliquid contrarium patri. **AVG.** contra sermo. arrianorum: Hoc autem non deficientis est sed in eo quod de patre natus est permanentis: tam laudabile est omnipotentem non posse mutari: quam laudabile est quod omnipotens non potest mori. **P**otest enim filius facere quod non vidisset patrem facientem: si posset facere quod per illum non facit pater: hoc est. **S**i posset peccare: neque nature immutabiliter bone que a patre est genita duciret. **H**oc autem quia non potest: non deficienter non potest: sed potenter. **CHRY.** **P**is autem que dicta sunt attestatur quod sequitur: **Q**uocumque enim ille fecerit hec similiter et filius facit. **S**i enim per seipsum pater omnia facit: ut hoc quod dicit: **S**imiliter maneat: et filius etiam seipsum facit: vides qualiter intelligentia est excelsa: humilitatis autem verba. si enim humiliter perducit verba quedam non mireris. **Q**uia enim persequuntur eum excelsa audientes: et contrarium deo esse estimabant: pariter verba remittit. **AVG.** **C**um ergo dixisset et se eadem facere: et similiter que facit pater subdit: **P**ater enim diligit filium et omnia demonstrat ei quecumque ipse facit: ad hoc quod supra dicit: **N**isi quod viderit patrem facere: videtur pertinere: et quod omnia demonstrat ei que ipse facit. **S**ed rursus mortalis cogitatio perturbatur. **D**icit enim aliquis: **S**ecundum facit pater ut possit filius videre quod facit: velut si faber doceat filium artem suam: et demonstrat ei quicquid facit: ut possit et ipse facere quod viderit patrem facientem. **C**um ergo per se facit filius non facit: ut possit videre filius quod per se facit. **P**orro si fixum atque incensum tenemus: quia per filium omnia pater facit: antequam faciat demonstrat filio. **U**bi etiam demonstrat filio pater quod facit: nisi in ipso filio per quem facit. si enim pater exempla faciat: et filius attendat manus patris quemadmodum faciat: ubi est illa inseparabilitas trinitatis: **N**on ergo faciendo demonstrat pater filio: sed monstrando facit per filium. **V**idet enim patrem filius demonstrantem antequam aliquid fiat: et ex demonstratione patris et visione filii fit: quod fit a patre per filium. **S**ed dices ostendo filio meo: quod volo facere: et facit ipse atque ego per ipsum non. **S**ed verba diciturus es ei filio tuo: sed ipse filius est verbum patris. **N**unquid ergo per verbum loqueretur ad verbum: an quia filius magnus est verbum: minora verba transitura erunt inter patrem et filium: et sonus aliquis et quasi creatura quodam temporalis exitura erat ex ore patris et percussura aurem filii. **M**ouet omnia corporalia: simplicitate vide si simplex es. si non potes apprehendere quod sit deus: vel si apprehendere quid non sit multum proficies: si non aliud quam senseris de deo. **I**n mente tua vide quod volo dicere: in qua video memoriam et cogitationem: demonstrat memoria tua cogitationi tue carthaginem: et quod in illa erat: antequam incenderes conuerseris ad se cogitationi ostendit. **A**cce facta est a memoria demonstratio: facta est in cogitatione visio et nulla verba in medio concurrerunt. **N**ullum ex corpore signum datum est: sed tamen omnia que in memoria tenes forinsecus accepisti. **P**ater que demonstrat filio: non accepit extrinsecus intus tonitruum agitur: quia nihil creaturatum esset intrinsecus nisi pater hec fecisset per filium. et eam pater demonstrando fecit: quia per filium videntem fecit. **S**ic ergo demonstrans pater filii vi

tionem gignit: queadmodum pater filium gignit. Demonstratio quippe generat visionem: non visio demonstrationem. quod si purius et perfectius intueri valeremus: fortassis inueniremus nec aliud esse patrem: aliud eius demonstrationem: nec aliud filium aliud eius visionem. **HYLA. vij. de trinita.** Non igitur per ignoracionem credendus est unigenitus de doctrina demonstrationis eguisse. demonstratio enim operum nihil aliud hic nobis preterquam natiuitatis fidem ingerit: ut subsistentem filium ex subsistente deo patre credamus. **AVG.** Videre enim patrem hoc est illi esse filium. sic ergo demonstrat pater omnia que facit filio: ut a patre videat filius. Videndo enim natus est: et ab eo est illi videre a quo est illi esse et natus esse et permanere. **HYLA. vij. de tri.** Neque autem incircumspectum se celestis sermo egit: ne forte diuerse nature significatio sub occasione dicti ambigui subziperet. Demonstrata enim potius opera patris esse ait domino quam ad operationem eorum naturam virtutis adiectam ut demonstratio ipsa natiuitas esse doceretur cui per dilectionem patris operum paternorum que per eum effici vellent: esse cognata cognitio. **AVG.** Sed ecce quem diximus patri coeternum videntem patrem et videndo existentem: rursus nobis temporaria nominat. nam sequitur: Et maiora his demonstrabit ei opera. Si autem demonstrabit: hoc est demonstraturus est nondum demonstrauit: et tunc filio demonstraturus est quando et istis. Sequitur enim: Ut vos miremini. Et hoc difficile est videre quomodo tamque temporaliter filio coeterno aliquando monstret eternus pater omnia scienti que sunt apud patrem: Que sint autem illa maiora facile est intelligere ex hoc quod subditur: Sicut enim pater suscit. mor. et. Maiora enim opera sunt mortuos suscitare quam languidos sanare: sed qui paulo ante loquebatur ut deus cepit loqui ut homo. Demonstrabit enim quasi temporaliter homini facta in tempore opera maiora. id est resurrectionem corporum. Corpora enim resurgent per dispensationem humanam: sed anime resurgent per substantiam dei. participatione enim fit anima beata: non participatione beate anime. Quomodo enim anima que inferior deo est: id quod ipsa inferius est: hoc est corpus viuere facit: sic eandem animam non facit beate viuere: nisi quia ipsa animam superius est. scilicet deus. unde et prius dictum est quod pater diligit filium et demonstrat ei que ipse facit. Demonstrat enim pater filio ut anime suscitentur: quia per patrem et filium suscitantur: nec possunt viuere nisi earum vita sit deus vel nobis pater demonstraturus est non illi. propterea subiungit: Ut vos miremini. In quo exposuit quid voluit dicere. Et maiora his demonstrabit ei opera. Sed quare non dixit: Demonstrabit vobis: sed filio: quia et nos membra sumus filii: et ipse discit quodammodo in membris suis: quomodo et patitur in nobis. Sicut enim dixit: Quod vni ex minimis meis dedistis mihi dedistis: ita si interrogetur a nobis: Qui eris discens: cum tu doceas omnia. Rndet: **AVG.** Vnus ex minimis meis discit ego discit.

Sicut enim pater suscitatur mortuos et viuificat: sic et filius quos vult viuificat. Neque enim pater iudicat

queque: sed omne iudicium dedit filio: ut omnes honozificent filium sicut honozificant patrem. Qui non honozificat filium: non honozificat patrem qui misit illum.

AVG. Quia dixerat quod maiora his opera pater demonstraturus est filio: que sunt maiora prosequitur: et dicit: Sicut enim pater suscitatur mortuos et viuificat: sic et filius quos vult viuificat. Plane maiora sunt ista. valde enim plus est ut resurgat mortuus quam ut conualescat egrotus. Non autem sic hoc intelligamus: ut alios a patre suscitari: alios a filio existeremus: sed eosdem quos pater suscitatur et viuificat: ipsos et filius suscitatur et viuificat. Et ne quis diceret: Suscitatur pater mortuos per filium: ille tanquam potens: iste tanquam ex aliena potestate: tamquam minister facit aliquid potestatem filii signatur dicens: Filius quos vult viuificat. Tenete hic non solum potestatem filii: verum etiam et voluntatem. Eadem enim patris et filii potestas est et voluntas. non enim vult pater aliud quam filius: sed sicut illis una substantia: sic una voluntas est. **HYLA. vij. de trinita.** Velle quidem nature libertas est: que ad perfecte virtutis beatitudinem cum arbitrii voluntate in libertate subsistat. **AVG.** Sed qui sunt isti mortui: quos viuificat pater et filius: Vult nobis insinuare resurrectionem mortuorum quam omnes expectamus: non illam quam quidam habuerunt ut ceteri crederent: resurrexit enim lazarus mortuus. Cum ergo dixisset: Sicut enim pater suscitatur mortuos et viuificat: ne intelligerem? illam mortuorum resurrectionem quam fecit ad miraculum non ad vitam eternam secutus ait: Neque enim pater iudicat quenquam et. ut ostendat quia de illa resurrectione mortuorum dixerat que futura est iudicio. Vel aliter de resurrectione animarum dictum est: Sicut pater suscitatur mortuos et. De resurrectione autem corporum sic dicit: Neque enim pater iudicat quemquam et. Resurrectio enim animarum fit per substantiam patris et filii: et ideo id simul operantur pater et filius. resurrectione vero corporum fit per dispensationem humanitatis non patri coeternam. Sed vide quomodo verbum christi mentem nostram huc atque illud ducit: vno carnis loco remanere non sinit: ut versando exerceat: exercendo mundet: mundando capaces reddat: capaces factos impleat. Paulo enim ante dicebat: quia demonstrat pater filio quicquid facit: vnde debam quasi patrem facientem et filium expectantes modo rursus video filium facientem patrem vacantes. **AVG.** primo de trinita. Non enim quod dicit: Omne iudicium dedit filio: secundum illam locutionem dictum est qua dicitur: Sic dedit filio vitam habere in semet ipso: ut significaret: quia sic filium genuit. Si enim sic diceretur: non utique diceretur: Pater non iudicat quemquam. secundum hoc enim quod pater equalem genuit filium iudicat cum illo. secundum hoc ergo dictum est quod iudicio non forma dei sed forma filii hominis apparebit: non quod non iudicabit: quod dedit omne iudicium filio: cum de illo dicat filius: Est qui querat et iudicet. sed ita dictum est: Pater non iudicat quemquam. ac si diceretur: Patrem nemo videbit in iudicio: sed omnes filium: quia filius hominis est: et

possit et ab impijs videri: cum et illi videbunt in quem pupugerunt. **HYLA.** vij. de tri. Vel aliter: quod dicitur: et filius quos vult viuificat: ne non natiuitatis videtur in se habere naturam: sed non nate potius patris iure subsistere: continuo subiecit: Neque enim pater iudicat quemque: sed omne iudicium dedit filio. Et in eo quod omne iudicium datum est nature: natiuitas demonstratur: quod et omnia habere sola natura possit indifferens: neque natiuitas aliquid possit habere nisi datum sit. **CHRY.** Sicut enim dedit vitam: genuit eum viuificantem: ita dedit iudicium: genuit eum iudicem. Dedit enim: hic positum est ne hunc ingenitum suspiceris neque duos patres estimes. Dicit autem: Omne iudicium: quia omnis est et puniendi et honorandi ut voluerit. **HYLA.** vij. de tri. Datum est ei omne iudicium: quod viuificat quos vult: neque adeptum patris iudicium potest videre: cum ipse non iudicet: quod filij iudicium ex iudicio est patris: ab eo enim datum omne iudicium est. Sed datum iudicium causa non tacita est. Sequitur enim: Ut omnes honozificet filij: sicut honozificat patrem. **CHRY.** Ne enim audiens qui patrem habet auctore: dissimilitudinem substantie estimes et honoris minoratio nem: complicat honorem filij patris honori: eundem ostendens esse honorem patris et filij. Sed non quod patrem eum dicemus: absit. qui enim patrem eum dicit: non ad hunc filium et patrem honozat: sed totum confundit. **AVG.** Et prius quidem filius videbatur ut seruus: pater honorabatur ut deus: apparebit filius equalis patri. Ut omnes honozificent filij sic homo pater. Sed quod si inueniatur qui patrem honozificant et non honozificant filium: non potest fieri. vnde sequitur: Qui non honozificat filium non homo pater: qui misit illum. Aliud est enim cum tibi commendatur deus: quod deus est: et aliud cum tibi commendatur tibi commendat omnipotens: spiritus quidam summus: eterminus: immutabilis: incommutabilis. Tu vero tibi quia pater est commendat: nihil tibi aliud quam filius commendat quia pater dici non potest si filium non habet. Sed si forte patrem quidem honozificas tanquam maiorem: filium tanquam minorem: tibi tollis honorem patris ubi minorem das filio. Quid enim tibi aliud videtur ita sentienti: nisi pater equalem sibi filium generare aut noluit: aut non potuit: Si noluit inuidit: si non potuit defecit. Vel aliter: Quod dicit: Ut omnes honozificent filium sicut honozificant patrem: redditum est resurrectioni animarum quam sic operatur filius sicut pater: sed propter resurrectionem corporum subditur: Qui non honozificat filium non honozificat patrem qui misit illum. Non dicit sic: Honoratur enim homo christus: sed non sicut pater deus. Sed dicit aliquis: Dissus est filius: et maior est pater: quia misit. Recede a carne missionem audi: non separationem. Res humane fallunt homines: res diuine purgant: quare et ipse res humane dicat contra se testimonium: velut si quis viderem velit petere: et pro se non posset: amicum maiorem mitti: qui eam petat. Et tamen attende quod sit aliud in rebus humane. Numquid enim homo pergit cum eo quem mittit: pater autem qui misit filium non recessit a filio cum dicat: Non sum solus quia pater mecum est. **AVG.** in de trini. Non autem eo ipso quod de patre natus est: missus dicitur filius: sed vel eo quod apparuit huic mundo: verbum caro factum. vnde dicit: A patre exiui et

veni in hunc mundum. Vel eo quod ex tempore cuiusque mente percipitur sicut dictum est: Mitte illas ut mecum sit: et mecum loquatur. **HYLA.** vij. de trini. Conclusa igitur sunt omnia aduersum hereticos furoris ingenia. Filius est: quia a se nil facit. Deus est: quod quicquid pater facit: et ipse eadem facit: vnum sunt: quia exequantur in honore. Non est pro ipse: quod missus est.

Amen amen dico vobis: quia qui uerbum meum audit: et credit ei qui misit me: habet uitam eternam. Et in iudicium non uenit: sed transiet a morte in uitam.

GLO. Quia dixerat quod filius quos vult viuificat: consequenter ostendit qualiter per filium perueniat ad vitam dicens: Amen amen dico vobis: quod qui uerbum meum audit et credit ei qui misit me: habet vitam eternam. **AVG.** Quandoquidem in audiendo et credendo vita eterna est: multo magis in intelligendo. Sed gradus pietatis est fides: fidei fructus intellectus. Et non dixit mihi: Sed credit ei qui misit me. Quare uerbum audit tuum: et credit alteri quid uoluit dices: nisi quia uerbum eius est in me: Et quid est? Audit uerbum meum: non audit me: Credit autem ei qui misit me: quod cum illi credit uerbo eius? credit: mihi credit: quia uerbum patris ego sum. **CHRY.** Vel non dixit: Qui audit sermones meos et credit mihi: estimasset enim hunc esse timorem et gloriationem uerborum superflua. Dices autem: Credit ei qui misit me: susceptibile faciebat suum nomen. Ex duobus enim suum sermonem susceptibile facit et in hoc quod patri creditur ab eo qui ipsum audit: et in hoc quod multis bonis potest. vnde sequitur: Et iudicium non uenit. **AVG.** Sed quis est hic? Erit quicquid paulo apostolo melior qui ait: Oportet nos exhiberi omnes ante tribunal christi. Aliquod ergo iudicium pena dicitur: aliquod iudicium discretio dicitur: Ergo si iudicium discretionis oportet nos omnes exhiberi ante tribunal christi. Secundum iudicium damnationis hic dicitur: In iudicium non ueniet. i. non ueniet in damnationem. Sequitur: Sed transiet a morte in uitam. Non nunc transiet: sed iam transiet a morte infidelitatis ad uitam fidei a morte iniquitatis ad uitam iusticie. Vel aliter: Reputares credendo te non moriturum secundum carnem: scias te mortem quam debes supplicio adam soluturum. Accipit enim ille in quo tunc omnes sumus morte morieris. Nec potes euadere diuinam sententiam. Sed cum pro solueris mortem ueteris hominis: suscipies uitam noui hominis: et transitum facies de morte ad uitam. Ad quam uitam? ad eternam. Resurrectionem enim in fine seculi mortui in uitam eternam transibunt. Vita enim ista nec uita nominanda est: quia non est uera uita nisi que est eterna. **AVGVSTI.** de uerbi. deo. Videmus autem homines amatores presentis uite: temporalis ac finiende: sic pro illa laborare: ut quam ueniat mortis metus: quicquid presentis faciant: non ut auferant: sed ut differant mortem. Si ergo tanto labore: tanta cura agitur: ut aliquantulum uiuat: quod agendum est ut se uiuat: Esti prudentes dicunt: quod omnibus modis agunt: ut differant mortem et uiuant paucos dies: quod stulti sunt qui sic uiuunt ut perdant eternam diem. **Amen amen dico vobis: quia ne**

nit hora et nunc est quando mortui
audient uocem filij dei: et qui audie
rint uiuent. Sicut enim pater habz
uitam in semetipso: sic dedit et filio
habere uitam in semetipso.

AVG. Posset aliquis dicere: Ex patre aliquis ui
uificatur cui credit: quid tu nos uiuificas? uide qa
et filius quos uult uiuificauit. unde dicit: Amē amē
dico uobis: quia uenit hora et nūc est quando mor
tui audient uocem filij dei: et qui audierint uiuent.

CHRY. Cum autē dicat: Uenit hora: ne forte lon
gum suspiceris temp' addidit: Et nūc ē. Sicut enī
in resurrectione futura uoces audientes p̄cipientes
suscitabimur: ita et tunc fit.

THEO. Hoc enī dixit
p̄ his quos a mortuis suscitaturus fuit. s. filia archi
synagogi: filio uidue et lazaro.

AVG. Uel aliter:
Ne forte qz dixit: Transiit de morte ad uitam: intel
ligamus hoc in futura resurrectione: osidere uolens
quō transiit qui credit subiungit: Amē amē dico uo
bis: qz uenit hora. que hora? Et nūc est: qm̄ mortui
audient uocem filij dei: et q̄ audierint uiuēt.

Nō in
quit: Quia uiuūt audiūt: sed audiendo reuiuiscunt.
Quid est enī Audient: nisi obediēt. Qui enī credūt
et fm̄ uerā fidē agunt: uiuūt et mortui nō sunt.

Qui
autē uel nō credūt uel credūt male uiuentes: et chari
tatem non habēt: mortui potius deputādi sunt:
et tamē adhuc agitur hora ista et vsqz ad finē seculi
ipsa hora una agitur: ut iohānes dicit: Nouissima
hora est.

AVG. de uer. do. Quando mortui. i. infi
deles Audient uocē filij dei. i. euangelij. Et q̄ audie
rint. i. qui obediērint uiuent. i. iustificabunt: et infi
deles iam non erūt.

AVG. super Jo. Sed queret
aliquis: Dabet fili' uitam unde uiuant credentes?
Audi ipsum dicentē: Sicut enim habet pater uitaz
in semetipso: sic dedit et filio habere uitā in semetip
so. uiuere quippe suū in illo ē nō aliūde: nō alienus
est: non quasi p̄iceps sit uite: que non ē qd̄ ipse: sed
habet uitā in semetipso: ut ipsa uita sibi sit ipse.

Quid
tu: anima mortua eras. Audi patrē p̄ filiū: Surge
ut in eo recipias uitā quā nō habes in te. Qui habz
uitam in semetipso. et sic agitur p̄ma resurrectio. Nec
enī uita q̄ pater et filius est: ad aīam p̄inet. Nō. n.
uitam illā sapientie sentit corpus: sed mēs rōnalis.

HYLA. in li. de synodis. Conclūsi quidē heretici
scripturā auctoritatitib': hoc solū tribuere sol
lent filio: ut patri tm̄ uirtute similis sit. tollūt autē ei
similitudinem nature non intelligentes: nō nisi ex
nature similitudine similitudinē esse uirtutis. neqz
enī aliquādo inferior natura superioris a se potiorisqz
nature uirtutē consequit. Nō autē pōt negari qm̄ fi
lius dei idem possit cū dixerit: Quicūqz pater facit
eadem et filius facit similiter. sed similitudini uirtutis
nature similitudo succedit cū dicit: Sicut habet p̄
uitam in semetipso: ita et filio dedit habere uitā in se
metipso.

In uita nature et essentie significatio est: q̄
sicut habet: ita data esse docetur ad habendū. Nō
enī in utroqz uita est: id in utroqz significat essentia
et uita que gignit ex uita. i. essentia que de essentia
nascit: dum non dissimilis nascit. s. quia uita ex uī

ta est tenet in se originis sue indissimilē naturam.

AVG. xv. de trini. Intelligitur autē pater non sine
uita existenti iam filio uitā dedisse: sed ita cū sine tē
pore genuisse: ut uita quā pater filio gignēdo dedit
coeterna sit uite ei' qui dedit.

HYLA. vij. de trini.
Qd̄ enim ex uiuo uiuū natū est: habet natiuitatis p̄
fectionē sine nouitate nature. non enī nouū ē qd̄ ex
uiuo generat in uiuū: qz nec ex nihilo ad natiuitatē
uita q̄sita ē. et uita que natiuitatē sumit ex uita: neces
se ē p̄ nature uinitatē et p̄fecte natiuitatis sacramen
tū: ut in uiuente uiuat et in se habeat uitā uiuentem

Et quidē nature humane infirmitas ex disparibus
comparatur: et ex inanimatis cōtinet ad uitam: nec
statim in ea qd̄ gignitur uiuit: neqz totū uiuit ex uī
tā: cum in ea multa sint que sine nature sensu cū ex
creuerint desiccant. In deo uō totū quod est uiuit
Deus enī uita ē: et ex uita nō pōt quicūqz esse nisi ui
uū.

AVG. Ergo quod dicit: Dedit filio: tale ē ac
si diceretur: Henuit filiū. generando enī dedit. Quō
dedit ut esset: sic dedit ut uita esset in semetipso: ut
non aliūde uita indigeret: sed ipse esset plenitudo ui
te: unde credentes alij uiuerent dum uiuēt.

Inter
est: quia ille dedit: iste accepit.

CHRYSO.
Uides indissimilitudinē in vno solo differentia ori
dentem in essendo: hunc quidem patrem: illū uō fi
liū.

HYLA. de syno. Discernitur enī p̄sona accipiē
tis et dantis. Nō enim potest intelligi ipse atqz vn'
a se accepisse qui dederit: quia alius est ibi uiuens:
alius profitens se uiuere p̄ auctorem.

**Et potestatem dedit ei iudicij
facere: quia filius hominis est. Nō
līte mirari hoc: quia uenit hora in q̄
omnes qui in monumentis sūt au
dient uocem filij dei: et p̄cedent qui
bona fecerunt in resurrectionem ui
te: qui uero mala egerunt: in resur
rectionem iudicij.**

THEO. Non solū pater dedit filio q̄ uiuificet: s̄
etia q̄ iudicij faciat. vn̄ dicit: Et p̄tatem dedit ei iu
dicij facere.

CHRY. Cui' autē gratia circa hoc cō
tinue uertit iudicij dico et resurrectionē et uitā: qm̄
hec maxime omnium sūt que introducere p̄t: et infle
xibile facere auditorē. Qui enī p̄sualus ē qm̄ resur
get: et filio dabit noxas eoz q̄ deliquit. et si nihil ali
ud uiderit signum: hoc suscipiēs curret: benignū s̄
bi iudicem faciens. Sequitur: Quia filius hominis
est: nolite mirari hoc. Paulus quidē samosetanus
non ita ait: sed sic: Dedit ei p̄tates iudicij facere: qz
fili' hoīs ē. S̄ nullā ueniētā habet s̄ dicitur ita:
Nō enī p̄pterea suscepit iudicij qz hō ē: qz quis p̄
hibet omnes hoīs esse iudices: sed quia ineffabi
lis dei filius est: propterea et iudex est. Ita igitur le
gendum: Quia filius hominis est: nolite mirari hoc
Quia enim uidebat audientib' obstare his que di
cebant: quoniam nihil plus estimabat eē ch̄istū q̄
purum hominē. que uō dicebant erant maiora q̄
fm̄ hominē: et etiam q̄ fm̄ angelum: et erat soli'
dei. ideo hāc op̄inione solū dicit: Ne mireni qz

...est et hōi rēndim quare nō hōi
...quos uult uiuificauit. unde dicit: Amē amē
...dico uobis: quia uenit hora et nūc est quando mor
...tui audient uocem filij dei: et qui audierint uiuent.
...Sicut enim pater habz uitam in semetipso: sic dedit et filio
...habere uitam in semetipso.
...AVG. Posset aliquis dicere: Ex patre aliquis ui
...uificatur cui credit: quid tu nos uiuificas? uide qa
...et filius quos uult uiuificauit. unde dicit: Amē amē
...dico uobis: quia uenit hora et nūc est quando mor
...tui audient uocem filij dei: et qui audierint uiuent.
...CHRY. Cum autē dicat: Uenit hora: ne forte lon
...gum suspiceris temp' addidit: Et nūc ē. Sicut enī
...in resurrectione futura uoces audientes p̄cipientes
...suscitabimur: ita et tunc fit.
...THEO. Hoc enī dixit
...p̄ his quos a mortuis suscitaturus fuit. s. filia archi
...synagogi: filio uidue et lazaro.
...AVG. Uel aliter:
...Ne forte qz dixit: Transiit de morte ad uitam: intel
...ligamus hoc in futura resurrectione: osidere uolens
...quō transiit qui credit subiungit: Amē amē dico uo
...bis: qz uenit hora. que hora? Et nūc est: qm̄ mortui
...audient uocem filij dei: et q̄ audierint uiuēt.
...Nō in
...quit: Quia uiuūt audiūt: sed audiendo reuiuiscunt.
...Quid est enī Audient: nisi obediēt. Qui enī credūt
...et fm̄ uerā fidē agunt: uiuūt et mortui nō sunt.
...Qui
...autē uel nō credūt uel credūt male uiuentes: et chari
...tatem non habēt: mortui potius deputādi sunt:
...et tamē adhuc agitur hora ista et vsqz ad finē seculi
...ipsa hora una agitur: ut iohānes dicit: Nouissima
...hora est.
...AVG. de uer. do. Quando mortui. i. infi
...deles Audient uocē filij dei. i. euangelij. Et q̄ audie
...rint. i. qui obediērint uiuent. i. iustificabunt: et infi
...deles iam non erūt.
...AVG. super Jo. Sed queret
...aliquis: Dabet fili' uitam unde uiuant credentes?
...Audi ipsum dicentē: Sicut enim habet pater uitaz
...in semetipso: sic dedit et filio habere uitā in semetip
...so. uiuere quippe suū in illo ē nō aliūde: nō alienus
...est: non quasi p̄iceps sit uite: que non ē qd̄ ipse: sed
...habet uitā in semetipso: ut ipsa uita sibi sit ipse.
...Quid
...tu: anima mortua eras. Audi patrē p̄ filiū: Surge
...ut in eo recipias uitā quā nō habes in te. Qui habz
...uitam in semetipso. et sic agitur p̄ma resurrectio. Nec
...enī uita q̄ pater et filius est: ad aīam p̄inet. Nō. n.
...uitam illā sapientie sentit corpus: sed mēs rōnalis.
...HYLA. in li. de synodis. Conclūsi quidē heretici
...scripturā auctoritatitib': hoc solū tribuere sol
...lent filio: ut patri tm̄ uirtute similis sit. tollūt autē ei
...similitudinem nature non intelligentes: nō nisi ex
...nature similitudine similitudinē esse uirtutis. neqz
...enī aliquādo inferior natura superioris a se potiorisqz
...nature uirtutē consequit. Nō autē pōt negari qm̄ fi
...lius dei idem possit cū dixerit: Quicūqz pater facit
...eadem et filius facit similiter. sed similitudini uirtutis
...nature similitudo succedit cū dicit: Sicut habet p̄
...uitam in semetipso: ita et filio dedit habere uitā in se
...metipso.
...In uita nature et essentie significatio est: q̄
...sicut habet: ita data esse docetur ad habendū. Nō
...enī in utroqz uita est: id in utroqz significat essentia
...et uita que gignit ex uita. i. essentia que de essentia
...nascit: dum non dissimilis nascit. s. quia uita ex uī
...ta est tenet in se originis sue indissimilē naturam.
...AVG. xv. de trini. Intelligitur autē pater non sine
...uita existenti iam filio uitā dedisse: sed ita cū sine tē
...pore genuisse: ut uita quā pater filio gignēdo dedit
...coeterna sit uite ei' qui dedit.
...HYLA. vij. de trini.
...Qd̄ enim ex uiuo uiuū natū est: habet natiuitatis p̄
...fectionē sine nouitate nature. non enī nouū ē qd̄ ex
...uiuo generat in uiuū: qz nec ex nihilo ad natiuitatē
...uita q̄sita ē. et uita que natiuitatē sumit ex uita: neces
...se ē p̄ nature uinitatē et p̄fecte natiuitatis sacramen
...tū: ut in uiuente uiuat et in se habeat uitā uiuentem
...Et quidē nature humane infirmitas ex disparibus
...comparatur: et ex inanimatis cōtinet ad uitam: nec
...statim in ea qd̄ gignitur uiuit: neqz totū uiuit ex uī
...tā: cum in ea multa sint que sine nature sensu cū ex
...creuerint desiccant. In deo uō totū quod est uiuit
...Deus enī uita ē: et ex uita nō pōt quicūqz esse nisi ui
...uū.
...AVG. Ergo quod dicit: Dedit filio: tale ē ac
...si diceretur: Henuit filiū. generando enī dedit. Quō
...dedit ut esset: sic dedit ut uita esset in semetipso: ut
...non aliūde uita indigeret: sed ipse esset plenitudo ui
...te: unde credentes alij uiuerent dum uiuēt.
...Inter
...est: quia ille dedit: iste accepit.
...CHRYSO.
...Uides indissimilitudinē in vno solo differentia ori
...dentem in essendo: hunc quidem patrem: illū uō fi
...liū.
...HYLA. de syno. Discernitur enī p̄sona accipiē
...tis et dantis. Nō enim potest intelligi ipse atqz vn'
...a se accepisse qui dederit: quia alius est ibi uiuens:
...alius profitens se uiuere p̄ auctorem.
...Et potestatem dedit ei iudicij
...facere: quia filius hominis est. Nō
...līte mirari hoc: quia uenit hora in q̄
...omnes qui in monumentis sūt au
...dient uocem filij dei: et p̄cedent qui
...bona fecerunt in resurrectionem ui
...te: qui uero mala egerunt: in resur
...rectionem iudicij.
...THEO. Non solū pater dedit filio q̄ uiuificet: s̄
...etia q̄ iudicij faciat. vn̄ dicit: Et p̄tatem dedit ei iu
...dicij facere.
...CHRY. Cui' autē gratia circa hoc cō
...tinue uertit iudicij dico et resurrectionē et uitā: qm̄
...hec maxime omnium sūt que introducere p̄t: et infle
...xibile facere auditorē. Qui enī p̄sualus ē qm̄ resur
...get: et filio dabit noxas eoz q̄ deliquit. et si nihil ali
...ud uiderit signum: hoc suscipiēs curret: benignū s̄
...bi iudicem faciens. Sequitur: Quia filius hominis
...est: nolite mirari hoc. Paulus quidē samosetanus
...non ita ait: sed sic: Dedit ei p̄tates iudicij facere: qz
...fili' hoīs ē. S̄ nullā ueniētā habet s̄ dicitur ita:
...Nō enī p̄pterea suscepit iudicij qz hō ē: qz quis p̄
...hibet omnes hoīs esse iudices: sed quia ineffabi
...lis dei filius est: propterea et iudex est. Ita igitur le
...gendum: Quia filius hominis est: nolite mirari hoc
...Quia enim uidebat audientib' obstare his que di
...cebant: quoniam nihil plus estimabat eē ch̄istū q̄
...purum hominē. que uō dicebant erant maiora q̄
...fm̄ hominē: et etiam q̄ fm̄ angelum: et erat soli'
...dei. ideo hāc op̄inione solū dicit: Ne mireni qz

filius hominis est. et subdit causam quare non sit mirandum dicens: Quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt audient vocem filii dei. Et cuius gratia non dicit: Ne miremini quia filius hominis est: etenim et ipse filius dei est. Si resurrectionem posuit: quia scriptura dicens quod dei proprium erat: dat audientibus ex eo syllogizare de reliquo quod nunc deus erat et dei filius. Etenim qui argumenta conplicat: cum partes ponentes nobiliter demonstraverint: quod queritur multotiens non inducit ipsi conclusionem: sed clariores facientes victoria: dimittunt illi qui contradicit: ut pro eis sententiam ferat. **J**gitur et quidem que sunt lazari resurrectionis supra reminiscens de iudicio tacuit: non enim propter iudicium surrexit lazarus. Uniuersale vero resurrectionem inducens iudicium posuit. unde sequitur: Et procedent qui bona fecerunt in resurrectione vite: qui vero mala egerunt: in resurrectionem iudicium. Quia enim supra dixerat: Qui audit sermonem meum et credit ei qui misit me in iudicium non venit: ut non estimet quis quod credere sufficit ad salutem adiecit hic et de vita: dum dicit: Et qui bona egerunt et qui mala egerunt. **A**VG. Uel aliter: Inquit erat verbum in principio apud deum: de deo et deo habere in semetipso: sed quia verbum caro factum est ex virgine maria: homo factus filius hominis est. Et quia filius hominis est: accepit potestatem iudicium facere: quod scribitur in fine seculi. Et ibi erit resurrectio corporum mortuorum. Animas ergo suscitavit deus per christum filium dei: corpora suscitavit per eundem filium hominis. unde additur: Quia filius hominis est. Nam si non dei filius est semper habuit. **A**VG. de ver. do. Ad iudicium enim forma hominis ventura est: forma illa iudicabit que iudicata est. sedebit iudex qui stabat sub iudice. Damnabit veros reos: qui factus est falso reus. rectum enim erat ut iudicandi viderent iudicem: iudicandi autem erant boni et mali: restabat ut in iudicio forma serui et bonis et malis ostenderetur: forma dei solis bonis seruaretur. Beati enim mundo corde quoniam ipsi deum videbunt. **A**VG. Omnes autem qui instituerunt alicui? etiam false religionis sectam negare resurrectionem mentium non poterunt: sed multum carnis resurrectionem negauerunt: et nisi tu domine iesu diceris eam: quid opponem? contradictoribus: Ad ipsam igitur ostendam subdit: Nolite mirari hoc. scilicet quod dedit patrem filio hominis iudicium faciendi: quia venit hora. **A**VG. de verbis do. Dic non addit: Et nunc est: quia ista hora in fine seculi erit. Nolite inquam mirari quia dicit: Oportet homines ab homine iudicari. Sed quos homines: non solum quos intueniet vivos. unde sequitur: Quia venit hora in qua omnes qui in monumentis sunt. **A**VG. sup. Jo. Quid evidenti us: corpora sunt in monumentis non anime. Superius etiam cum diceret: Venit hora. et adderet: Et nunc est. subiicit quando mortui audient vocem filii dei. Non dicit: Omnes mortui. mortuos enim iniquos voluit intelligi: sed non omnes iniqui obediunt euangelio. At vero in fine omnes qui sunt in monumentis audient vocem eius et procedent: non solum dicere: Et venient. quod supra dixit: ubi vitam eternam intelligi voluit et beatam quam non omnes habebunt qui de monumentis procedent. Accepisti certe potestatem iudicandi: quia filius hominis es

Resurgent corpora de ipso iudicio: dic aliquid: et hoc audite. Qui bona fecerunt in resurrectione vite viuent. scilicet cum angelis dei. Qui male egerunt: in resurrectionem iudicium: hic iudicium pro pena posuit.

Non possum ego a meipso facere quicquam. Sicut audio iudico: et iudicium meum iustum est: quia non quero voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me patris.

AVG. Dicitur enim christo: Tu iudicabis: et pater non iudicabit: nonne ergo si pater iudicabit? Et id adiecit: Non possum ego a me facere quicquam.

CHRYS. Hoc est: non extraneum neque dissimile his que vult pater: a me fieri videbitis: sed sicut audio iudico. In quo nihil aliud ostendit quam quoniam impossibile est eum aliquid aliud velle quam quod pater vult hoc est ita iudico ac si ipse pater esset qui iudicaret.

AVG. Cum ageretur de resurrectione animarum non dicebat audio: sed video: audio enim nunc dicit tanquam precipientis patris imperium. Jam ergo sicut homo loquitur quo maior est pater. **A**VG.

in ser. contra arrianos: Uel aliter dicit filius: Sicut audio iudico: siue ex humana subiectione: quia filius hominis est: siue si illam incommutabilem: simplicemque naturam que sic est filii: ut tamen ei de patre sit. In qua natura non est aliud audire: aliud videri: aliud esse. Unde ab illo est ei audire et videre a quo illi est ipsum esse: et ideo sicut audit iudicat: quia sicut genitum est verbum: ut idem verbum sit veritas: ita si veritatem iudicat. Sequitur: Et iudicium meum iustum est. quia non quero voluntatem meam: sed voluntatem eius qui misit me patris. Hoc enim dicens ad illum hominem voluit referre intentionem nostram: qui voluntatem suam querendo non eius a quo factus est: non habuit iustum iudicium de seipso: sed iustum iudicium habitum est de ipso. Ipse quippe faciens voluntatem suam: non dei mortuum se esse non credit. sed et hoc iudicium eius iustum non fuit. Denique fecit et mortuus est: quod iudicium dei iustum est: quod iudicium facit dei filius: non querendo voluntatem suam: cuius sit etiam hominis filius: non quia ipse in iudicando nulla voluntas est: sed quia non ita est voluntas eius propria ut sit a voluntate patris aliena. **A**VG.

super iohannem: Non ergo quero voluntatem meam propriam. id est filii hominis que resurget deo. facit enim homines voluntatem suam: non dei quando faciunt quod volunt: non quod iubet deus. Quando autem ita faciunt: quod volunt: ut non sequantur voluntatem dei: non faciunt voluntatem suam. Uel ideo dicit filius: Non quero voluntatem meam. quia christus non est de se: sed de patre suo est. **C**HRYS. Ostendit enim non aliam esse patris voluntatem preter suam: sed unam utriusque. Si vero humanius hoc loquitur ne mireris. hominem enim prius adhuc eum estum abant. Inde igitur suum iudicium iustum esse dixit ut quilibet aliter excusans dixerit. quod enim sua vult statuere in suspicionem deueniet de corruptioe iusticie. quod vero non suis iustis: qua occasione habebit ut iusticia iudicet. **A**VG.

Filius vnicuius dicit: non quero voluntatem meam: et homines volunt facere voluntatem suam. Facimus ergo

non quero voluntatem meam: quia christus non est de se: sed de patre suo est. **C**HRYS. Ostendit enim non aliam esse patris voluntatem preter suam: sed unam utriusque. Si vero humanius hoc loquitur ne mireris. hominem enim prius adhuc eum estum abant. Inde igitur suum iudicium iustum esse dixit ut quilibet aliter excusans dixerit. quod enim sua vult statuere in suspicionem deueniet de corruptioe iusticie. quod vero non suis iustis: qua occasione habebit ut iusticia iudicet. **A**VG.

Filius vnicuius dicit: non quero voluntatem meam: et homines volunt facere voluntatem suam. Facimus ergo

non quero voluntatem meam: quia christus non est de se: sed de patre suo est. **C**HRYS. Ostendit enim non aliam esse patris voluntatem preter suam: sed unam utriusque. Si vero humanius hoc loquitur ne mireris. hominem enim prius adhuc eum estum abant. Inde igitur suum iudicium iustum esse dixit ut quilibet aliter excusans dixerit. quod enim sua vult statuere in suspicionem deueniet de corruptioe iusticie. quod vero non suis iustis: qua occasione habebit ut iusticia iudicet. **A**VG.

Filius vnicuius dicit: non quero voluntatem meam: et homines volunt facere voluntatem suam. Facimus ergo

voluntate patris: christi: et spiritus sancti: quia boni
vna voluntas: vna potestas: vna maiestas est.

Si ego testimonium phibeo de me
ipso: testimonium meum non est uerum.
Alius est qui testimonium phibet de
me: et scio quia uerum est testimonium
eius quod perhibet de me. Vos mi
sistis ad iohannem: et testimonium p
hibuit ueritati. Ego autem non ab ho
mine testimonium accipio: sed hec di
co ut uos salui sitis. Ille erat lucer
na ardens et lucens. Vos autem no
luitis ad horam exultare in luce eius.
Ego autem habeo testimonium maius
iohannem. Opera enim que dedit mihi
pater ut perficiam ea: ipsa opera que
ego facio testimonium phibent de me:
quia pater misit me. Et qui misit me
pater ipse testimonium phibuit de me.
Neque uocem eius unquam audistis:
neque speciem eius uidistis. Et uer
bum eius non habetis in uobis ma
nens: quia quem misit ille: huic uol
non creditis. Scrutamini scripturas:
quia uos putatis in ipsis uitam eter
nam habere. Et ille sunt que testi
monium phibent de me: et non uultis
uenire ad me ut uitam habeatis.

IOHANNES CHRYSOSTOMUS. Quia christus magna
de se enunciauerat: quorum demonstratio non erat
dicta ad confirmationem eorum que dicta sunt: op
positionem eorum inducit dicens: Si ego testimo
nium perhibeo de me: testimonium meum non est uerum.
Quis autem non statim turbabitur: christum audiens
hoc docentem: Etenim in multis locis apparet si
bi ipsi testatus. Si igitur omnia hec falsa sunt que no
bis erit spes salutis: Unde ueritatem inuenimus:
cum ipsa ueritas dicat: Testimonium meum non est uer
um. Hoc igitur quod dicit: Non est uerum: non
est ad dignitatem suam: sed est ad illorum
suspicionem loquebatur. Poterant enim ei iudei sub
inferre: quoniam tibi non credimus. Nullus enim unquam
sibi testans dignus est fide. Deinde post oppositio
nem alias dat responsiones manifestas et irrefragabi
les: tres inducens testes eorum que dicta sunt: ope
ra que ab ipso sunt facta: patris testimonium et ioha
nis predicationem: et ponit priorum minorum: eam. scilicet que
iohannis. unde dicit: Alius est qui testimonium phib
bet de me: et scio quoniam uerum est testimonium eius quod
phibet de me. **AVGUSTINUS.** Nouerat enim ipse uerum esse de
se testimonium suum: sed propter infirmos et propter incre

duos querebat sol lucernas: fulgor enim solis
lippitudo eorum ferre non peterat: ideo questus est
iohannes qui testimonium perhiberet ueritati. Mar
tyres nomine testes sunt christi: ut testimonium perhi
beant ueritati. Sed si diligentius inspicimus: quomodo
martyres perhibent illi testimonium: ipse sibi phibet
testimonium. Ipse enim habitat in martyribus:
ut phibeant testimonium ueritati. **ALCVIUS.** Ut ali
ter: Quia christus deus erat et homo: utriusque natu
re proprietate ostendit: aliquando loquens secundum hoc quod
ex hominibus assumpsit: aliquando secundum maiestatem diuinitas
tis. Quod ergo ait: Si ego testimonium phibet de me. et ex
parte humanitatis est accipiendum. et est sensus: Si
ego homo de me perhibeo testimonium. scilicet absque deo
testimonium meum non est uerum. unde sequitur: Alius
est qui testimonium phibet de me. Pater enim testimo
nium phibet christo: quia in baptismo uox patris au
dita est: et in monte transfigurato christo. Sequitur:
Et scio quia uerum est testimonium eius. Deus enim
ueritas est: ergo testimonium ueritatis quid aliud po
test esse quam uerum? **CHRYSOSTOMUS.** Sed secundum priorum intel
lectum possent illi dicere: Si non est uerum testimonium
tuum: quomodo dicis quoniam noui quod uerum est testimonium
iohannis: unde ad eorum suspicionem respondet dicens:
Vos misistis ad iohannem et testimonium perhibet ueritati.
quod dicit. Non misissetis ad iohannem si eum dignum fide
non opinaremini. Et quod utique maius est: non mise
runt ad eum interrogandum de christo: sed de ipso. Qui
enim misisti sunt non dixerunt: Quid dicis de christo:
sed Tu quis es: quid dicis de teipso: ita magnam
de homine admirationem habebam. **AVGUSTINUS.** Ille
autem testimonium phibuit: non sibi sed ueritati: sicut
amicus ueritatis ueritati christo testimonium phibu
it. Non autem dominus refellit testimonium iohannis quod
uere necessarium fuit: sed ostendit non ita debere homi
nines in iohannem intendere: ut iam non putet solum
christum sibi esse necessarium. unde subdit: Ego autem non
ab homine testi. accipio. **BEDA.** Quia non indigeo. Ioha
nes autem etiam testimonium phibuit: non tamen ut christus
cresceret: sed ut homines ad ipsius cognitionem promoue
ret. **CHRYSOSTOMUS.** Testimonium etiam iohannis dei testi
monium erat: ab illo enim discens dixit quod dixit. sed
ne dicant: Unde manifestus est quod a deo didicit quod
didicit: suspicionem coarctat dicens: Sed hoc dico ut
uos salui sitis. quasi diceret: Ego quidem deus existens
non indigebam hominum testimonio humano: quia uo
magis attenditis et eum magis oibus fidedignum puta
tis: mihi autem neque miracula facienti credidistis: propter
hoc uobis commemoro testimonium illi. ut enim non di
cant: Quid igitur si ille dixit: Nos autem non suscepimus:
ostendit quoniam non acceptauerunt que ab eo dicta sunt. unde
sequitur: Ille erat lucerna ardens et lucens. Vos autem non ad
horam exultatis in luce eius. Hoc autem quod dicit: Ad horam
facilitatem credendi ostendit. et quomodo ab eo reflexe
runt: quod si non fecissent: cito eos ad iesum mandu
xisset. uocando autem eum lucernam: ostendit quomodo
non ex se habebat lumem: sed a spiritu sancti gratia.
ALCVIUS. Iohannes enim erat lucerna illuminata a
tempore luce: ardens fide et dilectione: lucens uerbo et actio
ne qui premissus est ut inimicos christo confunderet: sed illo
parauit lucernam christo meo: inimicos eius induit
confusione. **CHRYSOSTOMUS.** Ad iohannem igitur uos dico

nō quasi illius idigens testimonio: sed ut vos salues
 min. n. i. habeo matris testimonium iohāne. et hoc est
 quod sequitur: Ego autē habeo testimonium mai' iohā
 ne. hoc autē ē quod est ab operib'. vñ sequitur: Opera
 enī que dedit mihi pater ut perficiā ea: ipa opa que
 ego fa. test. pe. h. de me q' misit me p'. **ALCV.**
 Quod enī cecus illuminat: aures aperit: ora mutozū
 resolut: oemōia fugat: mortuos suscitāt: opa hec te
 stimonium phibēt de christo. **HYLA.** vij. de trinita.
 Unigenit' enī de' nō nominis testimonio trī: sed
 etiā virtutis docet esse se filiū. opa enī eius que fa
 ctā testant' eū a patre misum. Itaq' filii obedientia
 et paterna auctoritas docent' i' misso. Sed q' opera
 nō sufficiūt in credibilib' ad testimonium sequit': Et
 qui misit me pater: ipse testimonium phibet de me. Re
 nolite euāgelica volumina et oē eozū op' recensete:
 nullū aliud patris de filio testimonium extat in libris
 q' p' hic sit fili' suus. Quod iserf' bodie calumnie: et
 adoptio nominis sit: et mēdat' de' sit: et nomia iania
 sunt. **BEDA:** Missio autē incarnatio ei' debet itel
 ligi. Deniq' ostendit q' de' i' corpore sit: et q' corporali
 bus et visibilib' oculis videri nō possit. vñ sequitur:
 Neq' vo. eius vn. au. neq' specie ei' vidi. **ALCV.**
 Possent enī iudei dicere: Nos soluti sum' vocē dñi
 audire i' syna: et eū vidim' i' specie ignis. Si ergo de'
 phibet testimonium de te: nos itelligerem' vocē dñi
 cōtra h' dicit: Ego habeo testimonium a patre q'uis
 nō itelligatis: q' vos nūq' audistis vocē ei': neq' spe
 cie eius vidistis. **CHRY.** Quō ergo moyses dicit:
 Si facta ē aliquādo huiusmōi res ut audiret popu
 lus vocē dei loquē: tis de medio ignis: sicut tu audis
 sit et vidisti: vidisse etiā eū dicunt' Isaias et alij plu
 res. Quid ergo ē quod nūc ait christus? In philoso
 phicū eoz dicit dogma: paulatim ostendens qm neq'
 vor circa deū ē: neq' species: sed superior et figuris ē et
 loquelis talib'. Sicut enī dicit: neq' vocē eius audi
 stis. Propter h' nō idicat q' vocē emittat: sed nō au
 dibile ita dicēs: Neq' specie ei' vidistis: nō h' dicit:
 q' specie sensibile habeat et visibile: sed qm nihil hoz
 ē circa deū. **ALCV.** Nō enī carnalibus auribus:
 sed spiritali itelligētia p' gratiā spūs sancti audiri pos
 test. Nō ergo vocē ei' spiritalē audierāt: qm eū ama
 re: et pceptis ei' obedire nolebāt. neq' specie eius vi
 derūt: q' nō exteriorib' oculis videri pōt sed fide et
 dilectione. **CHRY.** Sed neq' possibile erat eis di
 cere: q' pcepta ei' suscepissent et suarēt: idq' subiu
 git: Et verbū ei' nō habetis i' vobis manēs. i' pcepta
 dei legē et pphetas. et enī ea de' cōstituit: sed apud
 vos nō sūt. si enī scripture vbiq' docent' ut mihi cre
 datis: vos autē nō creditis: manifestū ē q' fmo ei' de
 ficat a vobis. Et ppter h' subdit: Quia quē misit ille
 huic vos nō creditis. **ALCV.** Uel aliter: Verbus
 quod in pncipio erat nō habēt i' se manēs: q' verbuz
 dei quod audiūt et memoria tenere et ope iplere cō
 tēnunt. Dixerat igit' se habere testimonium a iohāne:
 ab opibus a patre addit et testimonium a lege que da
 ta ē p' moysen vicēs: Scrutamini scripturas i' q'bus
 putatis vitā eternā habere: et ille sūt q' testimonium p
 hibēt de me. q. d. Vos q' i' scripturis putatis vitā etē
 nā habere: et me quasi cōtrariū moysi repudiatis: te
 stimonio ipsi' moysi me eē deū itelligere potestis: si
 ipas scripturas diligēt' et vestigatis. Dñs enī scriptu

ra testimonium phibet de christo: siue p' figuras: siue p'
 pphetas: siue p' angelozū mysteria. Sed bis iudei d'
 christo nō crediderūt: et iō vitā eternā habere nō poss'
 sunt. vñ sequit': Et non vultis ve. ad me ut vi. ba. q. d.
 Scripture phibēt testimonium. Et tñ p' tot testimōia
 nō vultis venire ad me. i. nō vultis mihi credere et a
 me querere verā salutē. **CHRY.** Uel aliter pōt cō
 tinnari: Possent illi dicere: Qualiter si vocē ei' nō
 audiuim': de' tibi testat' ē: et iō dicit: Scrutamini
 scripturas: ostendens q' p' has testat' ē de' de eo. et enī
 i' iordane testat' ē et i' mōte: sed vocē quidē factā in
 mōte nō audierūt: factā autē i' iordane audierūt: sed
 nō attenderūt. Propterea mittit eos ad scripturas:
 ostendens qm et patris testimonium illic ē. Non autē ad
 lectionē simplicē scripturarū: sed ad scrutationē ex
 quisitā eos mittebat q' ea q' de eo dicebant' in scri
 pturis: desup obumbrabāt neq' i' supficie expmēbā
 tur: sed velut quidā thesaur' recōdebant'. Nō dicit
 autē q'bus habetis vitā eternā: sed in q'bus estimatis
 vos habere: ostendens qm nō capiebāt magnū iructū
 et nobilē et scripturis sola lectiōe estimātes se salua
 ri cū fide eēt puati. Propter qd subdit: Et nō vult
 tis ve. ad me. q' ei credere nolebāt. **BEDA:** Quod
 autē venire p' credere ponat' psalmista ostendit dicens
 Accedite ad eū et illuminant'. Subdit autē: Ut vitā
 habeatis. Si enī aīa que peccat morit': et ipsi anima
 et mente mortui erant. Promittebat ergo illis vitā
 anime vel fel' citatis eterne.

**Claritatē ab hominibus nō acci
 pio: sed cognoui uos: quia dilectio
 nem dei nō habetis in uobis. Ego
 ueni in nomine patris mei: et nō ac
 cepistis me. Si ali' uenerit in noie
 suo: illuz accipietis. Quō uos pote
 stis credere qui gloriā ab inuicē acci
 pitis: et gloriā que a solo deo est nō
 queritis? Nolite putare qa ego ac
 cusaturus suz uos apud patrē. Est
 qui accusat uos moyses in quo uos
 speratis. Si enim crederetis moysi
 crederetis forsitan et mihi. De me
 enī ille scripsit: Si autē illi' lris nō
 creditis: quō uerbis meis credetis?**

CHRY. Quia dñs supra meminit et iohānis et tes
 timonium dei: et operū suozum ut eos ad seipm attra
 beret: pbabile erat multos suspicari q' hec diceret:
 gloriā hominū amās. et iō cōtra h' dicit: Claritatē
 ab ho. nō accipio. hoc ē nō idigeo. Nō enī ē mea
 natura talis: ut idigeat q' ab hominibus est gloria. Si
 ei sol a lucerne lumie nō recipit adiectionē: multo
 magis ego hūana gloria nō idigeo. **ALCV.** Uel
 claritatē ab hominibus nō accipio. i. laudē humanā
 nō quero. nō enī ueni ut honorē ab hominibus acci
 perē carnalē: sed honorē homin' carē spiritalē.
 Nō ergo iō hoc loquor: ut gloriā meā querā: s' con

doleo vobis erratibus: et volo vos reducere ad vias veritatis. vñ dicit: Sed cognoui vos: quia dilectiones dei non habetis in vobis. **CHRY.** q. d. **Jō** hoc dixit: ut convincat vos: quoniam propter amorem dei me non persequi mini. **Item** ipse testatur mihi et pro opera et pro scripturas. **Opotebat** igitur ut sicut et me abiciebatis estimantes esse deo contrarium: ita nunc ad me veniretis: si deum amaretis: sed non amatis. **Non** autem ab his solus: sed etiam a futuris habet ostendit dicens: Ego veni in nomine patris mei: et non accipitis me. **Si** alius ve. in no. suo: illum accipietis. **Jō** dicit se in nomine patris venisse: ut omnem abscidat occasionem ideuotiois. **ALCV.** Ac si dicat: id veni in mundum: ut per me glorificet nomen patris: quia patri omnia attribuo. **Dilectione** ergo dei non habebat: quia non lebat eum recipere quod patris venerat facere voluntate. **Antichristus** autem venit in nomine non patris sed suo: ut non gloriam patris: sed suam querat. **Quia** enim iudei noluerunt recipere christum: pena peccati huius cognouerunt: ut recipiant antichristum: ut qui noluit credere veritati: credant mendacio. **AVG.** de verbis do. **Sed** audiamus et iobannem: **Audistis** quia antichristus venit: et nunc antichristi multi facti sunt. **Quid** autem expauescis in antichristo nisi quia nomen suum honoratur: et nomen domini contempturnus. **Quid** aliud facit quod dicit: Ego iustifico: nisi boni fuerim: pistis: **Ergo** vita mea ex te pedebit: et salus mea ex te religabit: ita ne oblitus sim fundamentum meum: nonne petra erat christus. **CHRY.** Sic igitur irrefragabile ideuotiois eorum ponit demonstrationem q. d. **Si** ut amaretis deum me persequimini: multo magis in antichristo habet vos facere oporteret. ille enim non dicit se a patre missum: neque secundum voluntatem illius venisse: sed e contrario ea que sibi non cognouit rapiens super omnia deum se esse dicit. **Manifestum** est igitur quod luozis presertutio erat: qua christum persequerentur: et odium in deum. **De** inde eam eorum infidelitatis ponit dicens: **Quo** vos potestis credere. quod gloria ab inuicem accipi. et gloria a solo deo est non queritis: **Hic** enim rursus ostendit: quoniam non que dei sunt intederant: sed propria volebant passionem defendere. **ALCV.** Magnam igitur vitium est iactantia: et humane laudis ambitio: que de se vult estimari: quod de se non habet. **Jō** enim non possunt credere quia superba mens eorum laudari desiderat: et se super alios efferre. **BEDA:** **Hoc** autem vitium melius cauere non potest: quam ut ad conscientiam nostram redeam: nosque puluerem consideremus: et si quod nobis boni esse deprehendimus: non nobis sed deo ascribamus. **Instruimur** etiam ut semper nos tales exhibeamus: quales ab alijs videri desideramus. **Denique** possent ipsi ridere. **Ergo** accusabis nos apud patrem. **Et** id eorum questione pueniens subdit: **Nolite** putare quia ego accusaturus sum vos apud patrem. **CHRY.** **Quia** si non veni danare sed saluare. **Est** qui accusat vos. **Moy** ses in quo speratis. **Sicut** enim de scripturis supra dixit: **In** quibus putatis vitam eternam habere: et ita et de moyse ait: in quo vos speratis: ex proprijs eos vbiq; capi ens. **Sed** dicent: **Qualiter** nos ille accusabit: quid tibi et moyse coe: quod sabbatum soluisti: et id subdit: **Si** ei crede. moyse: crederetis forte et mihi. **De** me ei ille scriptis hec ex superioribus constitutionem habet. cum enim in confessione deductus sit: quia a deo venit: ab opibus: a voce iohannis: a patris testimonio: manifestus est quod moyse eos accusabit. **Item** dixit: **Si** quis venerit signa faciens et ad deum ducens: et futura predicans cum veritate: oportet

821

ei obedire. **Christus** autem hec omnia fecit nec crederunt. **ALCV.** **Forisitan** autem more nostro posuit: non quia dubitatio sit in deo. **Scriptis** autem de christo moyse dicens: **Propheta** vobis suscitabit deus de fratribus vestris: tanquam meipsum audietis. **AVG.** contra **Fauftus:** **Sed** et de quod scripsit moyse de christo est. id ad christum omnino pertinet: siue quod eius figuris rerum vel gestarum vel dictarum pronunciet: siue quod eius gratiam gloriarum commendet. **sequit:** **Si** autem illi irris non creditis: quomodo verbis meis cre. q. d. **Ipsa** etiam scripsit et apud vos libros reliquit ut si forte obliuiscimini: de facili recordari possitis. et cum scriptis non credidistis: quomodo verbis meis non scriptis credetis. **ALCV.** **Ex** huius etiam colligitur: quia quod legit precepta que rapina et alia mala prohibet: et implere negligunt dicta euangelij que perfectiora et subtiliora sunt implere non valet. **CHRY.** **Et** quidem si attenderent his quod dicebant: oportebat querere et ab eo discere que sunt illa que moyse de eo scripsit: sed filiet. **Tale** enim est nequicia: ut quicquid dicat aliquis vel faciat: maneat proprium venenum conseruans. **CAP. VI.**

Post hec abiit iesus trans mare galilee: quod est tyberiadis. **Et** sequebatur eum multitudo magna: quia uidebant signa que faciebat super his qui infirmabant. **Subiit** ergo in motum iesus: et ibi sedebat cum discipulis suis. **Erat** autem proximum pascha dies festus iudeorum. **Cum** subleuasset ergo oculos iesus: et uidisset quia multitudo maxima uenit ad eum: dicit ad philippum: **Unde** emem panes ut manducent hi. **Hoc** autem dicebat tentans eum. **Ipsa** enim sciebat quod esset facturus. **Respondit** ei philippus: **Ducetorum** denariorum panes non sufficiunt eis: ut unusquisque modicum quod accipiat: **Dicit** ei unus ex discipulis eius andreas frater simonis petri: **Est** puer unus hic qui habet quinq; panes ordeaceos et duos pisces: **Sed** hec quod sunt: inter tantos. **Dicit** ergo iesus: **Facite** homines discubere. **Erat** autem fenarum multum in loco. **Discubuerunt** ergo uiri numero qui quinq; milia. **Acceptis** ergo iesus panes: et cum gratias egisset: distribuit discubentibus. **Sistr** et ex piscibus quantum uolebat. **Et** autem impleti sunt: dixit discipulis suis: **Colligite** que superauerunt fragmenta ne pereant. **Collegerunt** ergo: et imple

... uoluntatem copiosos fragme
... panes ordeaceos et
... que superauerunt
... ergo homines qui
... fecerat signum: et
... dicitur mundum.